

CÂNDELA DE MONTRÉAL

LA CHANDELLE DE MONTRÉAL

Anul XXII Nr. 3

iunie – august 2018 –

48 pagini

100 ani

FAURITORII MARII UNIRI

Iuliu Maniu

Iuliu Maniu a fost unificatorul și creatorul statului român modern. A militat pentru drepturile românilor din Transilvania prin toată activitatea sa, inclusiv ca membru în Parlamentul din Budapesta. După realizarea Marii Uniri a fost ales Președinte al Consiliului Dirigent și ministru de interne, dovadă că a fost recunoscut drept cea mai importantă personalitate politică a momentului. După 1918 a fost de trei ori prim ministru, lider al opoziției democratice în timpul lui Carol al II-lea, membru de onoare al Academiei Române.

Iuliu Maniu a fost întruchiparea devotamentului statornic pentru țara sa. După 1944 a fost simbolul rezistenței democratice față de comunizarea țării. De aceea, a îndurat un sfârșit tragic la închisoarea de la Sighet. Locul unde-i zac osemintele nu este cunoscut nici astăzi.

Revistă de literatură și cultură generală

bilingvă / bilingue

Revue de littérature et de culture générale

Sumarul numărului

ROLUL TAUMATURGIC (VINDECĂTOR) AL SFÂNTULUI MASLU Liviu ALEXANDRESCU, preot paroh al Catedralei „Buna Vestire” din Montreal.....	3
HIROTONIA ȘI VEȘMINTELE PREOTULUI ȘI DIACONULUI Diacon Nicolae MARINESCU.....	4
PR. PROF. DR. CEZAR VASILIU Victor ROSCA.....	6
MIRACOLUL MARII UNIRI SAU „ORA ASTRALĂ” A ROMÂNILOR prof.univ. Ioan-Aurel POP Rectorul Universității „Babeș- Bolyai” Cluj-Napoca Președintele Academiei Române.....	7
KIERKEGAARD – PARADOXUL LUI ABRAHAM Florin ROMILA.....	8
FĂURITORII MARII UNIRI IULIU MANIU (8 ianuarie 1873 - 5 februarie 1953) Lucia MUNTEANU....	10
LA SEZĂTOARE CU VARA Miruna OCNĂREANU.....	14
ÎN TARA LUI FRAM, URSUL POLAR. Impresii din Nunavut - « pământul nostru » Felicia MIHALI.....	15
UNIRILE ROMÂNILOR Marius FINCĂ	16
NOTES DE CHEVET 2 Miruna TARCAU	22
CU GÂNDUL LA GOLGOTA Corina BATRINA-VOIVODENI.....	23
CINEMATOGRAFIA LUI CĂLIN NETZER Milena MUNTEANU.....	24
POEZII Marcela STRAUA.....	25
NICOLAE BĂCIUȚ ÎN DIALOG CU VERONICA PAVEL LERNER Nicolae BĂCIUȚ.....	26
DIN VOLUMUL CINCI: PICĂTURI D.H. SILVIAN.....	27
Din volumul în pregătire "COPIUL DIN NAZARET" Dumitru ICHIM.....	29

CLIPÉ SPRIJINITE - N GÂNDURI Lia RUSE.....	30
LINIȘTE II AI FRANCISC (POETUL ORB)	31
ISTORIA EROINEI MARIA PUIA CENTENAR. Poemul „Vrem Ardealul” și tragica poveste a dactilografei-erou -+Maria PUIA care l-a multiplicat în 1915.	32
POEZII BASARABENE Lilian CUREVICI.....	33
DESTIN PRESAT DE CHIN... Ion Anton DATCU.....	34
CONVERSAȚIE DESCHISĂ Violeta RADU.....	35
„SPOVEDANIA UNEI PANTERE” - DANIELA GÎFU Melania RUSU CARAGIOIU	36
‘MONICA HURDUBEI ET SON PIANO’ – impresii de la concert Viorica BĂETU.....	38
EXPOZIȚIE DE GRUP LA GALERIA VALMI, mai 2018 - Prezentarea pictorilor români care au participat – Eva HALUS.....	39
SURORILE Doina HANGANU.....	43
PE URMELE LUI RADU STANCA: UN MOMENT EXEMPLAR ÎN ISTORIOGRAFIA LITERARĂ ROMÂNEASCĂ Anton SOARE.....	44
PE SCENA VIEȚII ȘI A CÂNTECULUI CU AL BANO ȘI ROMINA POWER Elena BUICA.....	45
ANOTIMPUL MACILOR, DE VERONICA OȘORHEIAN Corina Diana HAIDUC.....	46
ANUNȚURILE COMUNITĂȚII.....	47
CENTENARUL MARII UNIRI.....	48

Candela de Montreal , revistă fondată și editată, din 1997, de Victor Roșca
CANDELA DE MONTREAL ARE CA SCOP PROMOVAREA CULTURII ȘI LITERATURII
SCRISE DE AUTORI ROMÂNI DIN CANADA

Redacția și administrația: 8060 Christophe Colomb, Montréal, Québec, Canada H2R 2S9; Telefon: (514) 736-0950

Redactor Șef : Victor Roșca

Secretară de red.: Corina Luca

Ilustrațiile : Angela Faina

Consilier de redacție: pr. Liviu Alexandrescu

Redactori : Viorica Băetu, Nicolae Marinescu

Tehnoredactare: Marius Neaga

ROLUL TAUMATURGIC (VINDECĂTOR) AL SFÂNTULUI MASLU

Liviu ALEXANDRESCU,

preot paroh al Catedralei „Buna Vestire” din Montreal

“După cum nu este posibil ca ochiul să vadă fără lumină, să vorbească cineva fără limbă, să audă fără urechi, să meargă fără picioare, tot așa nu este posibil să se mântuiască cineva fără Hristos” (Sfântul Macarie Egipteanul, Omilia III).

Iubiți credincioși!

Sfintele Taine, printre care și Taina Sfântului Maslu, reprezintă bogăția Bisericii Ortodoxe,

institute de Mântuitorul Hristos și săvârșite de slujitorii Bisericii, ca “iconomi ai Tainelor Lui Dumnezeu și slujitori ai Lui Hristos” (I Corinteni IV,1).

Dumnezeu este adevăratul săvârșitor al Sfintelor Taine, așa cum spune și Sfântul Ioan: “legea s-a dat prin Moise iar Harul și Adevărul prin Iisus Hristos” (Ioan I,17).

Sfintele Taine nu sunt simboluri, ci sunt mijloace de transmitere a harului Lui Dumnezeu, absolut necesare pentru mântuirea sufletească.

Sfântul Maslu este Taina care, prin rugăciunile preoților și prin ungerea cu untdelemn sfințit, se împărtășește credincioșilor Harul vindecărilor de bolile sufletești și trupești, precum și iertarea păcatelor. De aici, se vede rolul taumaturgic (vindecător) al acestei sfinte Taine. Este Taina iertării de păcate, căci și păcatul este considerat o boală.

La Sfântul Maslu sunt citite șapte pericope evanghelice, care vorbesc despre activitatea taumaturgică (Luca X, 25-37; Matei X 1, 5-8 etc) arătând că în Biserică se continuă cu ajutorul Duhului Sfânt, activitatea Mântuitorului Hristos, ca vindecător de suflet și de trup. Mântuitorul trimite pe cei doisprezece Apostoli, poruncindu-le să propovăduiască despre împărăția cerurilor care s-a apropiat. Mai departe le spune: “tămăduiți pe cei neputincioși, înviați pe cei morți, curățiți pe cei leproși, scoateți afară demonii” (Matei X,8).

Sfântul Maslu se prezintă ca Taina care vine în întâmpinarea regenerării trupești și spirituale a omului, readucându-l întărit pe calea urcușului duhovnicesc, cum spune rugăciunea a treia: “ca să fie sănătos, să fie bineplăcut Ție și să facă voia Ta” (sfântul Maslu).

Chiar dacă omul de astăzi nu vrea să mai aibă nimic în comun cu omul de ieri, mântuirea se obține în același mod, ca și mai înainte. Prin Harul și ajutorul Lui Dumnezeu, adică prin rugăciunile Bisericii, ajungem sănătoși în Casa Tatălui ceresc.

Tainele aparțin Bisericii și au fost date de Mântuitorul Hristos, devenind realități concrete divin-umane, odată cu ziua Cincizecimii. Sfântul Ciprian spune: “Sine ecclesia nulla salus” adică “fără Biserică un există mântuire”.

Sfintele Taine sunt actele vizibile ale iubirii Lui Dumnezeu în Biserică. Prin ele se confirmă realitatea că Dumnezeu: “voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină” (I Timotei II,4).

Ca orice lucrare a lui Dumnezeu pentru mântuire, Taina Sfântului Maslu a fost profețită și prefigurată în Vechiul Testament: “Stropi-mă-voi cu isop și mă voi curăți” (psalmul 50,8). Ungerea cu untdelemn sfințit era considerată ca un

simbol al sfințeniei: “Nu voi ridica mâna asupra domnului meu, pentru că este unsul Domnului” (I Regi XIV,11)

Slăbiciunea sufletească și trupească este subliniată de împăratul David: “Miruiește-mă Doamne, că neputincios sunt; vindeca-mă Doamne, că s-au tulburat oasele mele” (Psalmul VI,2).

Noul Testament, ne arată că puterea vindecătoare a Mântuitorului Hristos, este îndreptată spre oamenii bolnavi sufletește și trupește. Toate Evangheliile de la Sfântul Maslu, se numesc de fapt, evangheliile taumaturgice.

După Învierea Domnului Hristos din morți, Mântuitorul dăruiește și Sfinților Apostoli aceasta putere vindecătoare: “peste cei bolnavi își vor pune mâinile și se vor face sănătoși” (Marcu XVI, 18).

Lucrarea Sfântului Maslu era un fapt evident în timpul apostolic, lucrare prin care Sfinții Apostoli și cei rânduiți de aceștia, episcopi și preoți, o săvârșeau ca o continuare a operei taumaturgice a Mântuitorului Hristos.

La baza vindecării date de Sfântul Maslu, sta dragostea nemăsurată a lui Dumnezeu față de oameni. Cel care dorește Taina Sfântului Maslu, trebuie să rodească în dragostea față de Dumnezeu și față de semenii, căci toți credincioșii sunt “mădulare ale Trupului Lui Hristos”.

Vindecarea credinciosului depinde și de pregătirea personală. Epistola I-a către Corinteni a Sfântului Ap. Pavel, a III-a de la Sfântul Maslu, definește comportamentul credinciosului, care trebuie să fie încununat cu cele trei virtuți: “Și acum rămân acestea trei: credința, nădejdea și dragostea. Iar mai mare dintre acestea este dragostea” (I Cor.XIII,13). Dragostea nu cade niciodată! (I Cor.XIII,8). Dragostea este comoara sufletului nostru, venită din Cuvântul lui Dumnezeu și ajutată de harul Duhului Sfânt.

Rugăciunea la Sfântul Maslu trebuie făcută cu multa stăruință și pioșenie. Atât preotul cât și credinciosul, trebuie să fie pregătiți. Unul ca săvârșitor și altul ca primitor. Sănătatea se capătă doar în măsura credinței transpusă în rugăciunea fierbinte, smerită și neclintită. Sfântul Pavel spune: “vă îndemn deci, înainte de toate să faceți cereri, rugăciuni, mijlociri, mulțumiri, pentru toți oamenii” (I Timotei II,1).

Rugăciunea slujitorilor invocă harul Sfântului Duh, să sfințească untdelemnul “ca să fie celor care se vor unge din el, spre tămăduirea sufletească și trupească, spre tămăduirea de toată patima și răutatea” (rugăciunea de sfințire). Deci, patima, boala, răutatea sunt tot păcate. Iertarea păcatelor constituie una dintre obiectivele tainei, deoarece taina urmărește însănătoșirea totală a omului.

Aceasta pentru că la baza suferințelor de tot felul, nu stă altceva decât păcatul.

Iubiți credincioși!

Dumnezeu este iubire!

Suntem chemați să primim aceasta iubire sfântă și să o împărtășim între noi.

Suntem chemați să ne rugăm împreună, pentru noi și semenii noștri.

Suntem chemați la comuniunea treimică și chemați să o păstrăm între noi.

Toate prin Duhul Sfânt, în veci. Amin!

HIROTONIA ȘI VEȘMINTELE PREOTULUI ȘI DIACONULUI

Diacon Nicolae MARINESCU

Hirotonia este Taina prin care cei anume pregătiți primesc prin punerea mâinilor și rugăciunea arhierelui, puterea de a propovădui cuvântul lui Dumnezeu, de a sfinți prin Sfintele Taine și slujbele bisericești și de a conduce pe cei credincioși la mântuire după cuvântul Mântuitorului:

„Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în

numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh” (Matei 28, 29)

și „Luați Duh Sfânt, căroră le veți ierta păcatele, iertate vor fi, și căroră le veți ține, ținute vor fi” (Ioan 20, 22-23).

Toți clericii dețin o licență în Teologie Ortodoxă. De cele mai multe ori, însă, pentru importanța misiunii lor, episcopii au chiar un doctorat în Teologie.

Prin Taina Hirotoniei se rânduiesc în Biserică în rândul clericilor trei trepte sau stări ale preoției în următoarea ordine ierarhică: diaconia, preoția și arhieria. Orice candidat este hirotonit mai întâi diacon, apoi preot și apoi episcop. Hirotonia se face numai în cadrul Sfintei Liturghii.

Momentele hirotoniei sunt acestea: pentru episcop, după citirea Sfintei Evanghelii, pentru preot, după imnul Heruvic, iar pentru diacon, după cântarea Axionului *Cuvine-se cu adevărat*.

Nu poate fi hirotonit decât un singur diacon și un singur preot la o Sfântă Liturghie. Pentru că momentul hirotoniei într-un preot este anterior, niciodată diaconul proaspăt hirotonit nu poate fi hirotonit preot în cursul aceleași Sfinte Liturghii.

Hirotonia unui episcop este, de fiecare dată, o slujbă solemnă și la ea participă cel puțin trei episcopi, împreună cu un sobor de preoți și diaconi.

Diaconul

Diaconul este al treilea și cel mai mic grad dintre clericii hirotoniți din Biserica Ortodoxă, fiind după episcop și preot.

Diaconul este ajutorul preotului și episcopului în slujbele bisericii și îi ajută la săvârșirea tainelor. Totuși, un diacon nu poate săvârși slujbele de unul singur.

Tot ce face diaconul, inclusiv îmbrăcarea veșmintelor, face cu binecuvântarea preotului sau a episcopului cu care slujește.

El mai poate realiza și alte sarcini legate de viața Bisericii, din când în când, cu binecuvântarea și sub îndrumarea preotului sau episcopului său.

Un diacon poate primi binecuvântare de la episcopul sau preotul său paroh să împartă Sfânta Euharistie credincioșilor, fie din al doilea potir la Sfânta Liturghie obișnuită (atunci când slujește un preot), fie la slujba numită obednița care se

slujește atunci când preotul este absent. Cu toate acestea, în niciunul din cazuri, diaconul nu sfințește Sfintele Daruri de unul singur.

Rangurile diaconilor

Din punct de vedere al Tainelor, toți diaconii sunt egali între ei. Cu toate acestea, ei au rangul și slujesc în funcție de vechimea de la hirotonire.

La fel ca în cazul episcopilor și preoților, există diferite ranguri administrative printre diaconi. Un diacon în vârstă al unei catedrale sau al unei biserici importante poate primi titlul de protodiacon și pretinde prioritate atunci când slujește împreună cu alți diaconi. Diaconul șef numit pe lângă persoana unui episcop este numit arhidiacon. Un diacon care este și monah este numit ierodiacon.

Rangul de arhidiacon poate fi acordat de către episcopul locului, „pentru activitate îndelungată și deosebită”, diaconilor din clerul de mir. Această distincție îi dă dreptul de a purta și cruce pectorală.

Veșmintele diaconilor

Veșmintele diaconilor sunt **stihar**, **orar** și **mânecețe**.

Toate cele trei nivele ale clerului poartă stihar. **Stiharul** este o tunică cu mâneci lungi care atinge pământul. Ea îi amintește purtătorului că harul Duhului Sfânt îl acoperă ca și cu o haină a mântuirii și bucuriei. Pentru diaconi, stiharul are mâneci largi, este brodat și este confecționat dintr-un material mai greu decât în cazul preoților și episcopilor, care își îmbracă stiharul pe sub alte veșminte.

A doua piesă a veșmintelor diaconului este **orarul**. Orarul este o fâșie îngustă de material pe care diaconii o înfășoară în jurul corpului și care se termină în față după ce trece peste umărul drept. El reprezintă harul Duhului Sfânt care îl unge pe diacon la hirotonire cu uleiul. Este veșmântul principal al diaconului iar fără el nu poate sluji. Atunci când diaconul conduce rugăciunea poporului sau când le cere atenția, diaconul ține un capăt al orarului său în mână dreaptă ridicată, simbolizând aripile îngerilor. Epitrahilul preoțesc și omoforul episcopului sunt modele modificate de orar.

A treia piesă a veșmintelor diaconului sunt **mânecețele**. Acestea sunt manșete care sunt îmbrăcate peste încheieturile mâinii, legate cu un șiret lung. Această piesă este purtată și de episcop și de preot. Ea are rolul practic de a ține legate mânecile hainelor de pe dedesubt în timpul slujbelor pentru a nu-l încurca pe purtător. De asemenea, îi amintesc purtătorului că el nu slujește prin propria lui putere ci cu ajutorul lui Dumnezeu.

Înainte ca diaconul să poată îmbrăca vreun veșmânt, el trebuie ca mai întâi să primească binecuvântarea episcopului sau preotului cu care slujește.

Preotul

Prezbiter (preot) vine din limba greacă - presbyteros și înseamnă „om în vârstă”, „cineva venerat” sau „superior”, „căpetenie”, „strămoș”.

Condițiile pentru hirotonia întru preot sunt redată foarte frumos în epistola Sfântului Apostol Pavel către Timotei, text care este citit de viitorul preot înaintea episcopului care îl hirotonește și a întregii adunări prezente:

Mă voi strădui să împlinesc în viața și activitatea mea îndemnul Sfântului Apostol Pavel care cere ca preotul „să fie fără de prihană, bărbat al unei singure femei, veghetor, înțelept, cuviincios, iubitor de străini, destoinic să învețe pe alții; nebețiv, nedeprins să bată, neagonisitor de câștig urât, ci blând, pașnic, neiuibitor de argint, bine chivernisind casa lui, având copii ascultători, cu toată buna-cuviință; căci dacă nu știe cineva să-și rânduiască propria lui casă, cum va purta grijă de Biserica lui Dumnezeu?” (I Timotei 3, 2-5)

Rangurile preoților

Pentru preot, rangurile sunt: sachelar, iconom, iconom stavrofor și protoiereu, iar pentru ieromonah (preot călugăr) sunt: singhel,

protosinghel și arhimandrit. Chiar hirotonit, preotul nu poate spovedi fără să aibă hirotesia întru duhovnic, care se face, de cele mai multe ori, la finalul aceleiași Sfinte Liturghii în cadrul căreia a fost hirotonit preot.

Veșmintele preotului

Preotul are și el, ca și diaconul, un stihar, care, nefiind partea cea mai de deasupra, nu mai este brodată, ca la diacon, ci este simplu, de obicei de culoare albă. Are deasemenea, mânecețele. Acestea se adaugă : **epitrahilul, brâul și felonul**.

Epitrahilul este de fapt orarul diaconesc trecut peste grumaz și atârând în jos. Cuvântul provine din limba greacă („epitrahilion”) și înseamnă „peste grumaz”. Fără epitrahil preotul nu poate săvârși nici o slujbă bisericească. El simbolizează puterea harului dumnezeiesc, care se pogoară asupra preotului, și jugul slujirii lui Hristos.

Brâul cu care se încinge preotul peste stihar simbolizează măreția și puterea cu care Hristos Se încinge ca împărat al întregii zidiri, dar semnifică și datoria slujirii preoțești.

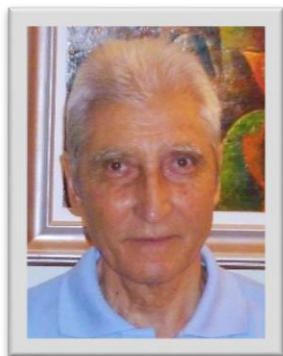
Felonul (cuvântul provine din grecescul „felonion”, care înseamnă „pelerină”) sau sfita este un veșmânt asemănător cu o manta care se pune pe deasupra celorlalte veșminte. Ea simbolizează puterea cea atotcuprinzătoare a lui Dumnezeu.

La preot, ca și la diacon, culoarea veșmintelor nu este o regulă, însă se obișnuiește, de pildă, ca în Postul Mare să se poarte veșminte negre, sau închise la culoare, iar în Săptămâna Luminată, veșminte albe sau deschise la culoare.

PR. PROF. DR. CEZAR VASILIU

Victor ROSCA

Comunitatea română din Montreal a mai pierdut un om de mare cultură. Preotul Cezar Vasiliu a plecat dintre noi înainte de a împlini 79 de ani.

Preotul Cezar Vasiliu s-a născut la 21 august 1939, în localitatea Comarnic, județul Prahova (România). Studii liceale le-a făcut la Seminarul Curtea de Argeș și la Seminarul București. Ca o continuare firească, studiile universitare le-a urmat la

Institutul Teologic din București. Fiind un student eminent, s-a înscris la studii de doctorat, la București, cu specializare în Istoria Bisericii Universale, continuându-le la Institutul Pontifical Oriental din Roma (1968-1971). Și-a luat licența, în 1969, și doctoratul în Teologie, în 1971, cu teza „Le relazioni tra la Chiesa Cattolica e la Chiesa Ortodossa tra 1959-1970” (Palermo). Studiile de la Roma le-a echivalat în București în 1976.

A publicat multe articole și cărți (lista cu titlurile cărților la sfârșitul articolului).

A mai publicat peste 50 de studii de specialitate în domeniul Istoriei Creștinismului, al Patrologiei și Ecumenismului, eseuri, articole etc.

Preotul Cezar Vasiliu s-a căsătorit în 1972 cu Zoe Torneanu, licențiată în drept, decedată în 2010. Andreea, singura lor moștenitoare, a absolvit Universitatea McGill din Montreal.

În 1984, s-a refugiat în Franța. De unde a emigrat în Canada, în 1985, stabilindu-se la Vancouver în British Columbia. Aici a predat limba italiană, la Universitatea din British Columbia.

În 1989 a venit din Vancouver la Montreal. Aici a frecventat Biserica Buna Vestire și, de multe ori îl ajuta pe părintele Petre Popescu la serviciile religioase.

La Montreal a fost profesor de Științe Religioase și Morale la Colegiul Stanislas din 1991 până în 2006.

Din 1998 până în 2007 a fost profesor asociat la Facultatea de Teologie a Universității Sherbrooke, predând Istoria Creștinismului Ortodox.

În 1988 devine membru fondator al Institutului Român de cercetări Istorice din California și din 1989, membru al „Asociației Clerului Ortodox din Quebec”.

În 1994 a fondat revista „Calea de lumină” care publica diferite articole religioase, fiind redactor și editor al revistei. Revista a apărut pe Internet până în ultimii ani de activitate. Fiind un om cu o mare cultură, din 1995 devine membru al Academiei româno-americane pentru Științe și Arte.

Preotul Cezar Vasiliu a fost membru fondator al Asociației Scriitorilor Români din Canada din 2001.

Până în ultimele zile s-a implicat activ în viața culturală a comunității române din Montreal. Deși își cunoștea sfârșitul cu trei luni mai înainte, a fost prezent la toate întâlnirile noastre în legătură cu centenarul, cu cenaclul și pentru prima dată mi-a trimis la redacția revistei Candela de Montreal trei articole și o biografie detaliată.

Teologul Cezar Vasiliu a decis să devină preot abia după căderea regimului Comunist. Mereu prezent la Biserica Buna Vestire vedea cum numărul credincioșilor creștea duminică de duminică.

După evenimentele tragice dezlănțuite de autoritățile române în Piața Universității, culminând cu masacrul din 13-15 iunie 1990, un mare val de refugiați politici români iau drumul prierbiei. Dacă în 1988 numărul românilor din Montreal era aproximativ de 5000, după anul 1990, comunitatea română din Quebec, crescând an de an, ajunge azi la cifra considerabilă de aproximativ 50.000. Asistând la această schimbare, în 1993, de sărbătoarea Nașterii Domnului pleacă în țară, la Timișoara, unde, teologul Cezar Vasiliu a fost hirotonit preot, de IPS Dr. Nicolae, Mitropolitul Banatului.

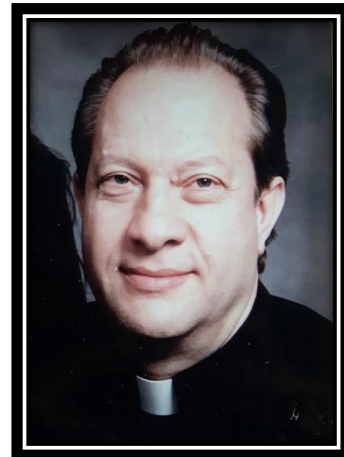
În 1994, împreună cu câțiva fruntași de la Biserica Sf. Ioan Botezătorul, printre care Gliga, Ionescu etc., a înregistrat Biserica Ortodoxă Română „Sfântul Nicolae” din Montreal, sub omoforul arhieresc al I.P.S. Arhiepiscop Nathaniel, al Arhiepiscopiei de la „Vatra”. La 22 august 2004, a fost înălțat la rangul de iconom stavrofor.

Preotul Cezar Vasiliu a condus Biserica „Sfântul Nicolae” în calitate de preot paroh până în 11 aprilie 2013, când a fost pensionat pentru grave probleme de sănătate.

La 18 septembrie 2004 a primit, din partea președinției României, înalta distincție „Meritul Cultural”.

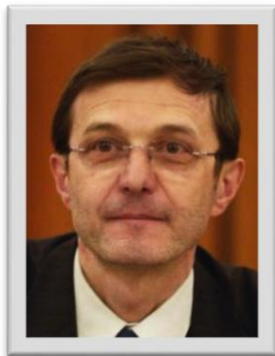
Lista cărților publicate:

1. *Le relazioni tra la Chiesa Cattolica e la Chiesa Ortodossa dall'annuncio del Concilio Vaticano II (gennaio 1959) fino ad oggi (dicembre 1970) (Tesi di Dottorato) Palermo, 1971 cu 196 pagini.* Și traducere românească publicată la București în „Ortodoxia” nr. 1, 1976, cu 192 pagini;
2. *Nihil Sine Deo. Eseuri istorice și teologice, publicate la Editura Institutul Român de Cercetări Istorice, San Diego, 1990, 147 pagini; Lucrarea s-a reeditat la Editura A. Ivireanu, Rm. Vâlcea, 2003, cu 252 pagini;*
3. *Istorie și Credință*, Editura. Danubius, București, 1997. 246 pagini și Editura Ivireanu, Râmnicu. Vâlcea, 2004, 449 pagini;
4. *Sfinții Neamului Românesc*, Editura Stolnicul Cantacuzino, Târgoviște, 1999, 187 pagini și ediția II la Editura Pildner, Târgoviște, 2002, 187 pagini, ediția III la Fundația Romana Montreal, 2008, 295 pagini;
5. *Histoire de l'Église Orthodoxe*, Editura Univ. Sherbrooke + GCG, Sherbrooke, 2003, vol. 1, 201 pagini, vol. 2, 282 pagini;
6. *Literatură creștină medievală, bizantină și apuseană*, Editură. Fundația română, Montreal, 2010, 169 pagini.

Pr. prof. dr. Cezar Vasiliu
(1939 – 2018)

MIRACOLUL MARII UNIRI SAU
 „ORA ASTRALĂ” A ROMÂNILOR
prof.univ. Ioan-Aurel POP
Rectorul Universității „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca
Președintele Academiei Române

Ziua Națională a României este, trebuie să fie, un prilej de marcarea a demnității noastre comune, în context european și mondial. Unitatea politică românească, înfăptuită la 1 Decembrie 1918, vine din trecut, dar ne trimite, cu multă generozitate, spre viitor. Atunci, adică acum aproape un secol, în anul de grație 1918, s-au reunit toate energiile vitale ale poporului român spre a forma Regatul României întregite. Deciziile luate de națiunea română, prin reprezentanții săi cei mai autorizați, aleși în chip democratic și reușiți la Chișinău, Cernăuți și Alba Iulia, au marcat pentru vecie destinul poporului nostru. România nu s-a întregit atunci, ci, de fapt, s-a regăsit între frontierele sale firești, reunindu-i sub ocrotirea aceluiași stat, pentru prima oară în istorie, pe majoritatea românilor. Cel mai mare entuziasm național s-a manifestat în Transilvania, unde 1228 de delegați cu drept oficial de reprezentare și de vot, în numele a mii de localități, al Bisericii, al partidelor, organizațiilor profesionale, al asociațiilor, al școlilor etc., în mijlocul a peste 100 000 de oameni strânși în ordine desăvârșită pe locurile unde Mihai Viteazul reunea pentru prima oară cele trei Țări Române, își exprimau decizia neștrămutată de unire a Transilvaniei și a celorlalte regiuni istorice românești cu România. O mărturie clară că acele hotărâri au fost juste a venit după scurt timp, în 1919-1920, atunci când comunitatea internațională a confirmat deciziile poporului român, recunoscând pe plan juridic ceea ce se decisese în 1918. Astăzi, după aproape un secol, situația internațională s-a modificat radical. Prăbușirea regimurilor comuniste a condus la căderea „Cortinei de Fier”, la o redimensionare a Europei, la lărgirea Uniunii Europene, cu premise serioase pentru construirea unei unități de tip nou a continentului nostru. România, după o experiență istorică de includere forțată a sa în sfera comunistă, a făcut eforturi deosebite de integrare euro-atlantică, de revenire la valorile consacrate ale democrației, ale raporturilor internaționale echitabile, la respectarea drepturilor omului și ale minorităților, la demnitate și onestitate. În același timp, tranziția prelungită a dezvăluit grave carențe și tare, de la corupție până la sărăcie, care grevează asupra situației României, producând neîncredere, dezamăgire, suferințe. În plus, criza economică din ultimii ani a adâncit dificultățile pe întreg continentul european, inclusiv în zona euro, mărind euroscepticismul, sporind unele tendințe de apărare a suveranității statelor, încetinind integrarea europeană și accentuând criticile la adresa clasei politice, a partidelor politice, a guvernanților.

Pe acest fond, nu de puține ori, se formulează și critici la adresa statelor naționale, a frontierelor europene, a moștenirii politice de după Al Doilea Război Mondial, evocându-se adesea globalizarea, federalizarea, regionalizarea, revigorarea unor provincii istorice, ca posibile soluții de redresare. Sunt vizate în acest sens anumite state tradiționale din Europa, dar și unele

dintre statele și națiunile central și sud-est europene, recent reintegrate în structurile instituționale ale continentului.

Regionalizarea, devenită o exigență a Uniunii Europene, își are rațiunile sale, legate de eficientizarea administrației, de buna funcționare a economiei, de corecta colectare și repartizare a veniturilor. Confundarea însă, în anumite cercuri, a regionalizării cu federalizarea și cu reînvierea unor autonomii provinciale istorice perimate (de sorginte medievală), nu poate să nu provoace îngrijorări și să nu conducă la semnale de alarmă. România este statul care adăpostește majoritatea poporului român, moștenitor al romanității orientale, format după tipicul tuturor popoarelor romanice, dar izolat sub aspect geografic de masa acestora și afirmat în cadrul spiritualității bizantine. Vicisitudinile istoriei au făcut ca românii să trăiască timp de circa un mileniu fărâmițați, divizați în mai multe state, două dintre ele cu putere politică românească. Cele mai multe ținuturi ale noastre erau însă conduse de forțe de alt tip, în cadrul cărora românii erau marginalizați, discriminați, asupriți. În urma a zece secole de asemenea experiență tristă, în secolele al XIX-lea și al XX-lea, după un efort fără precedent, s-au reunit energiile naționale și s-a format România unitară.

Înaintașii noștri de la 1848 și de la 1859, de la 1877 și de la 1918 au pornit cu marea convingere că ne făuresc un viitor stabil, onest și demn, după toate umilințele trecutului de dezbinare. Cei mai de seamă politicieni, dar, mai ales, cei mai importanți intelectuali ai neamului nostru - laici și clerici - s-au sacrificat pentru a făuri România - adăpostul, mângâierea și alinarea tuturor românilor. Nu a trecut de atunci nici măcar un secol! Să nu le criticăm opera înainte de vreme! România nu are nevoie de noi dezbinări, ci de un spor de democrație, de civilizație, de credință, de dragoste și, poate, chiar de descentralizare.

Unitatea țării - realizată cu atâtea sacrificii și după o îndelungată și dreaptă chibzuință - trebuie să rămână neatinsă, ca tezaurul cel mai de preț lăsat de înaintași. Ștefan cel Mare și Sfânt, Mihai Viteazul, Dimitrie Cantemir, Nicolae Bălcescu, Mihail Kogălniceanu, Cuza și Carol I, Eminescu și Blaga, Avram Iancu și Gheorghe Pop de Băsești, Brătianu și Maniu, Ferdinand I și atâția alții ne privesc din înalțuri și ne cer să le continuăm, nu să le periclătim opera. Iar opera lor este această țară, cu bune și cu rele, precum este și viața. Țara noastră este viața noastră și noi nu iubim țara aceasta nici pentru că este bogată sau săracă și nici pentru că este mare ori mică, ci pur și simplu pentru că este a noastră. Ziua de 1 Decembrie nu înseamnă numai unirea Transilvaniei cu România, ci mult mai mult: este momentul de glorie al acestui popor, care a fost capabil să se ridice de la supunere și umilință la mândrie, încredere, unitate și demnitate. De aceea, suntem datori să prețuim, să ocrotim și să întărim această moștenire, pe care uităm uneori s-o mai numim patrie! În ea ne sunt strămoșii și amintirile colective, din ea ne vine seva acestor părinți de demult, în ea trăim acum și de ea depinde viitorul copiilor și nepoților noștri. În această țară ne-am născut, în ea ne-am pus toate speranțele și ea este alinarea. Temeliile sale s-au pus cu un mileniu în urmă, dar rotunjimea ei sublimă s-a împlinit la 1 Decembrie 1918. Atunci a fost o „oră astrală” a națiunii noastre, atunci s-au scris adevăratele „poeme ale luminii”, cum a spus profetic Lucian Blaga. „Datoria vieții noastre” (Vasile Pârvan) este să ocrotim România, s-o întărim

mereu și s-o pregătim pentru un viitor demn, spre a putea fi „mănoasă și în fericire” cel puțin încă o mie de ani! Așa să ne ajute Dumnezeu!

Apărut în revista Eroii neamului, Fondată în 1996; Serie nouă
Anul IX, Nr. 4 (33), Dec. 2017

„EROII NEAMULUI” este o revistă de cultură și educație patriotică, apolitică și neguvernamentală, editată trimestrial de Asociația Civică „Tempora” Satu Mare și Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria” - filiala Satu Mare, în colaborare cu Muzeul Județean Satu Mare.

KIERKEGAARD – PARADOXUL LUI ABRAHAM

Florin ROMILA

(IV)

Problemata II

Ca reacție împotriva concepției universalist-etice a lui Kant – comandamentul imperativ – Kierkegaard remarcă că aceasta pretinsă datorie universală, în conținutul ei, nu intra defel în vreun raport cu Dumnezeu, ci consta mai degrabă într-o relație morală cu aproapele nostru - spre exemplu iubirea de familie. Insa, observa Kierkegaard, odata acceptată aceasta relație etică ca efect al principiului

kantian etic, „umanitatea se rotunjește și prinde forma unei sfere perfecte, în care etica (datoria universală kantiană- F.R) este pe rind, forma și conținut. Dumnezeu devine un punct invizibil care se șterge, o gândire fără forță; puterea sa nu se exercită decât în etica care cuprinde viața” (TC-III,131).

Prin urmare, pentru omul kantian, orice altă iubire de Dumnezeu, în absența eticii, este falsă, și dacă nu, atunci cel puțin suspectă, căci ar fi numai o căutare iratională de fantome în afara principiilor inițiale, absolut rationale, sau, altfel zis, tot ce nu este etic universal este irational, deci este inacceptabil. În același timp, dacă ne referim la Hegel, problema eticii se deplasează de la universalul „pur” la universalul istoric, ca să zicem așa legalizat – statul – și fără ca prin aceasta, credința să dobândească libertatea de sub dictatura rationalității kantiene. Potrivit eticii hegeliene, Abraham este de asemenea condamnat pentru un act cumplit - omucidere.

Teza centrală a concepției lui Kierkegaard (cu privire la credință) este afirmarea paradoxului ca stare incontestabilă în efortul de a atinge credința. În fond, este vorba de parcurgerea algoritmului următor : mișcarea infinită a spiritului, angoasa, chinul speranței și paradoxul. Paradoxul, pentru Kierkegaard, se produce prin căutarea și atingerea acelui raport nonmediat între om și Absolut/Dumnezeu. În generalitate, omul nu poate parcurge decât mișcarea infinită a spiritului. Aici, individul se găsește într-un raport rational – mediat – cu generalul/exterioritatea etică. Individul aparține generalității și nu încearcă să iasă din ea. În momentul în care Absolutul poate fi distins și înțeles de către individ, deci ca supraratiune ce se află dincolo de general, atunci individul nu se mai manifestă ca existentă, ci intra într-un fel de ființare launtrică, stabilind astfel acel raport inefabil cu Absolutul. Nu întâmplător putem lua în considerare sensul vocabulei existente : lat. *ex-sistere* înseamnă a fi situat în afara de, adică în exterioritate, deci în raport cu alteritatea ființării, adică cu ființarea din interioritate. Paradoxul constă în aceasta manifestare, în asumarea acestui raport inefabil, de contact non-etice cu absolutul, în alteritate; totodată acest lucru neînsemnând abolirea eticii, ci semnificarea ei pe o treaptă relativă. Paradoxul provine asadar din re-individualizarea individului în ființare - ființarea fiind acea stare de a fi înlauntru prin credință, adică prin detașarea de general și nu prin abolirea lui : „Individul este exclusiv Individ”(TC-III,

133); el poate exprima și realiza datoria absolută în general fără ca prin aceasta să genereze o ruptură definitivă cu etica. Kierkegaard exemplifică paradoxul printr-un ipotetic dialog în care Abraham, caționat cu dragostea absolută pentru Isaac, se decide totuși să-l sacrifice. În momentul în care ne punem întrebarea de ce o face, nu mai avem decât (non)explicatia paradoxului, fiindcă Abraham este gata să comită sacrificiul împotriva lui însuși, sau mai bine zis, împotriva celui care fusese el însuși în virtutea apartenenței sale la generalul etic.

Or acest paradox este irezolvabil în sfera generalului, dar este soluționat în interioritate, în raportul absolut cu Dumnezeu. Raportul etic este de-abia atunci subsumat raportului absolut. Comunicarea raportului absolut se petrece ori de câte ori are loc contactul dintre Yahve și Abraham. În urma acestui contact inefabil, Abraham dobândește înțelegerea poruncii divine – spre exemplu, ultima poruncă fiind aceea de a-i cere jertfirea lui Isaac.

Dupa Kierkegaard, Kant și Hegel contestă valoarea contactului, deci porunca de sacrificiu ca atare, însă problema nu se rezolvă astfel. Fiindcă prin anularea etică a sacrificiului și deviația lui spre o formă atenuată și acceptabil etic, ar fi ca și cum l-am pune în cauza pe Yahve, care ar fi comis eroarea ca Abraham să comită eroarea s.a.m.d., ceea ce înseamnă regresie la infinit și negarea perfecțiunii divine. Or este clar că Yahve, ca divinitate, nu poate fi pus în cauza, ci numai credința lui Abraham poate fi adusă sub semnul întrebării. Așa că ne putem întreba: vrea oare cu adevărat Yahve să-i încerce credința lui Abraham ? Nimeni nu poate ști (chiar dacă Kant și Hegel zic că ei știu – după cum ironizează Kierkegaard. Insa, cert, nu putem pune rezultatul înaintea începutului. Prin urmare, nu este vorba ca Yahve l-ar încerca pe Abraham, ci ca credința lui Abraham are nevoie de această încercare, fiindcă nu Yahve are nevoie să știe de credința robului său, ci Abraham are nevoie să știe despre credința sa în Yahve. Deci, raportul etic – de la Abraham la Yahve – trebuie subsumat raportului absolut - de la Yahve la Abraham.

Raportul etic se manifestă în limbajul uzual : spre exemplu, zicem că acționăm pentru Dumnezeu, desi în fond acționăm (în cadrul generalului) pentru noi înșine. Putem distinge astfel uzajul moral al unei uniuni între dragostea de Dumnezeu și dragostea de noi înșine, în măsura în care confuzia nu este numai practică, ci înțeleasă rational. Înțelegerea ei ratională înseamnă înțelegerea paradoxului atunci când exprimăm abandonul cel mai absolut în uniune cu „supremul egoism”. Obiecției aduse - conform căreia dacă am pune aceleași determinări ale individului în două planuri opuse (relativ/exterioritate și absolut/interioritate) nu ar rezulta paradoxul decât grație metodei (forme) și nu naturii (fondului) credinței - i se poate replica că nu este vorba de opoziția rezultatelor din cauza procedurii, ci din cauza începutului, adică a naturii, altfel zis atunci când individul este pus în generalitate și este determinat/asigurat *ab initio* de către ceilalți, pe când acelasi individ coborât fiind în interioritate nu mai găsește asigurare decât în el însuși, și mai ales nu precum un rezultat, ci ca începere/început ce tinde înspre rezultat. Credința începe în individ, sau este începere, atunci când el coboară în interioritate, pe când credința este rezultat, atunci când ramine

in exterioritate, ca determinare rational-etica. Deci, dialectica intre inceput si rezultat este chiar paradoxul.

Ne putem intreba ce este datoria absoluta, atunci cind vorbim despre raport absolut (cu Dumnezeu). Kierkegaard examineaza in acest sens, *Sfanta evanghelie dupa Luca, 14, 26* : *Daca vine cineva la Mine si nu uraste pe tatal sau si pe mama si pe femeie si pe copii si pe frati si pe surori, chiar si sufletul sau insusi, nu poate sa fie ucenicul Meu*".

Atunci cand Biserica evita (cateodata), dupa Kierkegaard, sa publice, in corp literal, textul evanghelic dupa apostolul Luca, este o dovada in plus ca ea este, ca institutie, mediatie etica – aproape de felul cum este si Statul, etc.– si (deci) nu-si poate permite sa provoace prin soc etic o revulsie pe plan public. De aici rezulta dificultatea ca nu putem analiza punctul de vedere religios, fara o regresie in etic. Perspectiva etica este mediu universal in care activam ca indivizi, inclusiv pe plan religios, si astfel ne situam in exterioritate *ab initio* spre a implini actul de credinta. Cu siguranta ca evanghelistul Luca ar fi respins aceasta perspectiva (eticista) a exterioritatii, considerand-o drept o deviatie de la credinta adevarata, ce trebuie sa fie dincolo de exterioritate.

Utilizarea vocabulei „a uri” in contextul christic al credintei este naturala pentru evanghelistul Luca, dar e stranie crestinismul ulterior. Numerosi experti au explicat-o prin interpretari docte ce au deviat sau diminuat insasi intentia „zicerii” evanghelice. Or vocabula trebuie admisa ca atare, remarca Kierkegaard, pentru a nu fi alienata plenitudinea fortei sale dinamice de soc, care este mai importanta decat sensul sau etic, ce este static. Astfel avem de-a face cu o opozitie intre dinamic si static. Vocabula depaseste planul etic pentru a vehicula o forta de soc care sa determine iesirea individului din statica etica si sa-l faca sa intre in dinamica credintei. Putem remarca cu privire la binomul iubire-ura ca atunci cand l-am pune pe un plan non-etice, spre exemplu al mecanicitatii, ca ura este in existenta mai puternica decat iubirea; ura sapa mai adanc, prin distrugere si spaima, decat iubirea, al carui sens este opus, adica aduce constructia si arhitectura sentimentelor. Transmiterea „urii” trebuie interpretata deci ca un semn sau elan nonetic de miscare spre a depasi etica, in sensul credintei din acest exemplu. Altfel zis nu mai este vorba de o opozitie simpla – iubire versus ura –, ci de o dialectica a credintei in care „ura”, ca mecanica, este calea de acces spre credinta, ca forta ce permite depasirea eticii. Credinta nu este o stare statica de relaxare sau odihna, ci impune miscare, efort si consumare interna. Kierkegaard declina starile premargatoare ale credintei prin angoasa si chin. Si in acest fel se ajunge la paradox, fiindca nu mai suntem in situatia confortabila potrivit principiului tertium exclus (*tertium non datur*) -sau iubire sau ura-, ci ne gasim in dialectica credintei, ce ia in considerare un tertium dat: „*stim ca exista lucruri inaltatoare, cunoscand spaimile lor, in lipsa carora nu putem cunoaste grandoarea lor*”(III,139).

Inercarea lui Abraham, prin optica evanghelistului Luca, se bifurca astfel : pe partea etica, o anume „ura” (etica) este pusa intre el si ceilalti; pe partea absolutului, o altfel de „ura” a absolutului (religioasa) este pusa intre el si Yahve. „Ura” absoluta, ca sa zicem asa, este contactul cu Yahve. Ce poate inseamna pentru Abraham acest contact ? Numai speranta ca Isaac va ramine in viata. Pentru a ajunge la speranta, insa trebuie parcurse angoasa si chinul incertitudinii. Cele doua afecte nu sunt intimplatoare, fiindca tocmai din pricina lor Abraham coboara in interioritate, incat nu mai poate fi inteles de ceilalti (oameni) intru credinta, pentru care actul de jertfa nu este decat rezultat, adica „ura” etica. In acest sens putem pune in opozitie angoasa si chinul versus „ura” etica.

Putem zice, de asemenea, ca paradoxul sublimeaza in momentul in care, prin interventia divina, Abraham este

impiedicat sa-si indeplineasca datoria absoluta, fiindca altfel -daca l-ar fi ucis pe Isaac–, speranta i-ar fi fost inselata, deci credinta ar fi fost zadarnica. Prin urmare, cavalerul credintei – Abraham–, nu ajunge niciodata sa satisfaca datoria absoluta, ci doar o atinge. Paradoxul credintei consta astfel in nonsatisfacerea ei ca rezultat. Iata de ce Iov, nu poate fi cavaler al credintei, ci erou tragic, fiindca pentru el speranta credintei fu definitiv zadarnica. Recompensarea ulterioara (din partea lui Yahve), nu insemna alt inceput, ci rezultat.

Distinctia intre eroul tragic si cavalerul credintei -spre exemplu intre Agamemnon si Abraham- se manifesta astfel in aria angoasei si chinului ce sunt proprii paradoxului : „*eroul tragic renunta la el insusi pentru a exprima generalul; cavalerul credintei renunta la general pentru a deveni Individ (el insusi, ca individualitate- FR)(III,139).*

Atit Agamemnon cat si Abraham, ce isi iubesc fiecare in mod (etic) absolut copilul – Ifigenia respectiv Isaac – sunt pusi in conflictul, intr-un moment de cumpana, dintre datorii si dorinta. Pentru Agamemnon, se impune sacrificarea Ifigeniei in numele interesului de stat – razboiul impotriva Troiei, ce este expresie a generalului; pentru Abraham, se cere sacrificarea lui Isaac, in numele credintei, ce este expresia interioritatii sale profunde – vezi mesajul absolut individual din partea lui Yahve. Amandoi trebuie sa renunte la dorinta (iubirea) de parinte, prin angoasa si chin, in favoarea datoriei ce le revine. Aceasta renuntare se produce prin suspendarea teleologica a eticii. Totusi, trebuie facuta distinctia ca Agamemnon, ca erou tragic, revine in planul etic pentru a regasi pacea si recunosterea publica si gloria; pe cand Abraham nu are aceasta posibilitate, ci el traverseaza permanent martiriul solitudinii si al sperantei, in angoasa si chin, pe plan etic, caci este umilit, urat, acuzat de omucidere sau considerat drept nebun in oprobiul general (al posteritatii). Prin urmare, daca Agamemnon isi infraneaza dorinta, dar isi implineste cu glorie datoria, Abraham isi ucide dorinta, dar nu si datoria, fiindca datoria sa nu este recunoscuta de catre nimeni. Putem spune ca pe plan etic, in momentul credintei, Abraham isi inceteaza existenta ca individ al generalitatii, pentru a fiinta ca individ pe planul absolut al credintei. Datoria sa se transforma astfel dintr-una etica, ce este suspendata la nivelul unei datorii absolute. Abraham intra astfel in raport absolut cu Yahve, comparativ cu care raportul estetic-etice al lui Agamemnon cu Statul este de nivel inferior. Cert, fiintarea potrivit datoriei absolute nu poate fi tradusa din punctul de vedere etic, decat prin paradox si suspendare teleologica a eticii. Reintors inevitabil in lumea sa, care este sub imperiul eticii, si din moment ce Isaac nu a fost jertfit gratie interventiei divine, Abraham satisface atit principiile universal-etice cat si raportul absolut al credintei in Yahve, deci nu pierde nici existenta etica nici fiintarea credintei. Abraham se bucura astfel de ambele dimensiuni morale, intr-o stare de sublimitate etic-religioasa.

Va urma

Note

6* - Kant se refera la cazul lui Abraham in *Conflictul facultatilor* (1798)

Glosar

Abraham – Avram in grafia romaneasca; pentru o mai buna corelare cu textul original al lui Kierkegaard.

Hegel, Georg Wilhelm Friedrich- (1770-1831), filozof german, reprezentantul cel mai important al idealismului german din secolul al IX-lea. Hegel are marele merit de a fi initiat interpretarea dialectica a realitatii.

Kant, Immanuel – (1724-1804), filozof german, fondatorul filozofiei clasice germane; a elaborat idealismul transcendent.

Kierkegaard, Soren - (1813-1855), filozof religios danez, premergator al existentialismului modern; critic al sistemului filozofic hegelian.

Sichem – prima capitala a regatului Israel, la cateva kilometri de actuala Naplouse, - fondata in sec. XIX- i.e.n.

Yahve /Yahveh- Dumnezeu Bibliei ebraice, in timpurile lui Abraham, in regatul Israel.

FĂURITORII MARII UNIRI
IULIU MANIU
(8 ianuarie 1873 - 5 februarie 1953)
Lucia Munteanu

Iuliu Maniu a fost omul politic cu un rol hotărâtor în realizarea Marii Uniri, continuatorul lui Gheorghe Pop de Băsești la conducerea Partidului Național Român. S-a dedicat încă de tânăr cauzei naționale a românilor din Transilvania. Ca deputat în parlamentul de la Budapesta a rostit discursuri impresionante în apărarea drepturilor națiunii române. A dovedit obiectivitate, curaj, spirit organizatoric, o deosebită intransigență în acțiunile

sale. S-a condus în toată viața sa după principiul că în politică trebuie să domine cinstea și corectitudinea și nu mărunțul interes politic. A fost întruchiparea devotamentului statotic pentru țara sa și simbolul rezistenței democratice la comunizarea țării. De aceea, a îndurat un sfârșit tragic în închisoarea de la Sighet.

Iuliu Maniu a crescut și s-a format într-o familie cu vechi tradiții ale luptei naționale. Tatăl său, Ioan, a fost avocat, om politic, rudă cu Simion Bărnuțiu în casa căruia a crescut, a preluat de la unchiul său ideile naționale și patriotice în care își va crește apoi fiul. Mama, Clara, era fiica vicarului greco-catolic al Silvaniei, Demetriu Coroianu și sora lui Iuliu Coroianu, unul dintre semnatarii Memorandumului din 1892.

Iuliu își petrece copilăria la Bădăcin, satul în care s-a născut (comuna Pericei, comitatul Sălaj). Urmează apoi școala primară la Blaj și își continuă studiile la Liceul reformist calvin din Zalău. Urmează apoi Facultatea de Drept de la Universitatea din Cluj, continuându-și studiile la Budapesta și Viena, unde își ia doctoratul în drept în 1896.

Ca student, este ales președinte al Societății Academice "Petrul Maior", societatea studenților români din Budapesta. În această calitate participă la congresul studenților români de la Roman, trecând ilegal frontiera în România. Cu acest prilej vizitează capitala României, ascultă Imnul Regal român, trăind un moment de "sfântă emoție" după cum declară chiar el și în această stare de exaltare patriotică face celebrul jurământ de credință pe care l-a respectat toată viața: "Jur pe Dumnezeu, pe conștiința și pe onoarea mea că îmi voi jertfi viața pentru triumfarea cauzei românești, luând parte la revoluția pe care o pregătim". Cu adevărat, și-a respectat jurământul.

Momentul intrării sale în viața politică este sensibil pentru români, este momentul pregătirii și apoi al afirmării mișcării memorandiste, care atrage atenția tânărului însușit de ideile patriotice ale Școlii Ardelene și ale Revoluției de la 1848, la care unchiul său după mamă, Simion Bărnuțiu, fusese participant direct. Redactează, împreună cu Pompiliu Dan manifestul "Către poporul român din Ardeal și Țara Românească" în care, protestând împotriva înscenării judiciare la care au fost supuși semnatarii Memorandumului și declară că acest memoriu era "cartea durerilor ... și crezul fericirii noastre naționale".

Iuliu Maniu tânăr
enciclopediaromaniei.ro

După terminarea studiilor ocupă postul de avocat al Mitropoliei Unite de la Blaj și profesor de Drept civil la Academia teologică greco-catolică. Își începe activitatea politică în Partidul Național Român mai întâi ca membru, apoi, datorită calităților sale, se face remarcat și în 1897, la numai 24 de ani, este cooptat în Comitetul de conducere al partidului. Avocatul dr. Ioan Boilă spune că din 1903 Iuliu Maniu devine conducătorul real al politicii românești din Ardeal.

Conferința P.N.R. din ianuarie 1905 de la Sibiu decide adoptarea, ca tactică politică, a activismului. Ca urmare, în parlamentul ungar sunt aleși 8 deputați români. În aprilie 1906, cu ocazia unor alegeri anticipate, P.N.R. câștigă 19 mandate de deputat și pentru unul este ales Iuliu Maniu, în circumscripția electorală Vințul de Jos, comitatul Arad.

Astfel, pentru tânărul Maniu începe o nouă etapă, aceea de luptător cu ajutorul cuvântului, el făcându-se remarcat ca unul din cei mai intransigenți apărători nu numai ai drepturilor românilor, dar și ai altor națiuni asuprite din Transilvania, cum au fost cea sârbă și slovacă, cu care a format "Clubul parlamentar al naționalităților". Încă de la discursul inaugural rostit la 21 mai 1906 în fața unui parlament ostil și agresiv, Iuliu Maniu se face remarcat prin calmul, tenacitatea, cunoașterea perfectă a legislației, calități pe care le folosește pentru a protesta împotriva ideii de "națiune maghiară unitară" și împotriva politicii oficiale care conducea țara prin "dominațiunea exclusivismului de rasă și clasă". Era o atitudine care era să-l coste mult pe tânărul îndrăzneț. Scapă de agresiuni fizice într-un parlament care era gata să-l linșeze, dar este împiedicată realegerea sa în sesiunea din 1910, prin abuzuri și ilegalități.

În anii următori Iuliu Maniu stabilește contacte cu factorii politici de la București, considerați reprezentanții legitimi ai românilor ardeleni. În 1912-1913 poartă discuții cu regele Carol I și Ion I.C. Brătianu, "cărora le-a prezentat situația reală a românilor ardeleni... stabilind modalități de acțiune comună" (Ion Scurtu).

Iuliu Maniu duce o politică de respingere a încercărilor guvernului maghiar de atragere a românilor către aderarea la politica oficială a statului. El refuză să depună jurământul de credință față de "patria maghiară" și să semneze solicitarea ca

România să intre în război alături de Puterile Centrale. Mobilizat în 1915, pleacă pe front ca simplu soldat deși, ca angajat al Mitropoliei, putea fi scutit de încorporare. Ajunge la gradul de sublocotenent de artilerie, calitate în care devine un mentor al soldaților din subordinea sa. În permisiile revine în Transilvania și discută cu liderii P.N.R. despre acțiunile ce trebuiau întreprinse pentru eliberarea națională.

În vara anului 1918 era comandant de baterie în regimentul 14 artilerie pe frontul din Italia. În momentele de derută prilejuite de prăbușirea fronturilor, pleacă de la unitate, fiind chemat la Arad, unde se afla conducerea P.N.R. care îi încredințează calitatea de "însărcinat cu afaceri pe lângă guvernul de la Viena". Sosit în capitala habsburgică, Maniu constată că aici domnea o derută totală, provocată de dezmembrarea armatei austro-ungare și retragerea în dezordine a mii de ostași care se lasă contaminați de ideile bolșevice răspândite de propagandiștii lui Béla Kun. Soldații nu mai recunosc nicio autoritate, jefuiesc, distrug, incendiază. A izbucnit greva generală care a cuprins chiar și poliția. Insurgenții pretind în Austria proclamarea republicii și arestarea împăratului, care se refugiază în Olanda.

Cel care a salvat Viena de bolșevism și anarhie a fost Iuliu Maniu, care a organizat gruparea militarilor români întorși de pe front în regimente conduse de ofițeri și direcționarea energiilor spre cauza națională. Mai concret, el trebuia să îi regroupeze pe românii din armata austro-ungară în regimente naționale, aflate sub conducerea Consiliului Național Român. În calitatea cu care a fost însărcinat de conducerea P.N.R., Iuliu Maniu se prezintă ofițerilor români din Viena, însușindu-i în spiritul idealului național românesc. În noaptea de 30/31 octombrie se constituie Senatul Militar Român Central al Ofițerilor și Soldaților din Viena, sub autoritatea Consiliului Național Român Central de la Arad. Conducerea acestui organism a fost încredințată generalului Ioan Boeriu, cel mai mare în grad dintre ofițerii români aflați la Viena, dar pentru că acesta era internat în spital, locul său era păstrat provizoriu de căpitanul Traian Popa. Iuliu Maniu lansează un apel către toți ofițerii și soldații români, aceștia fiind îndemnați să nu primească nici o poruncă de la străini și să nu depună jurământ pentru altă armată străină și sub nici un steag.

Senatul Militar Român a fost recunoscut ca for național reprezentativ de către Ministerul de Război Austro-Ungar condus de generalul Sträger-Steiner, cu care a tratat, în acest sens, o delegație prezidată de Iuliu Maniu, secondat de căpitanul Traian Popa și de profesorul Ispescu-Grecul. Conform mărturiilor lui Zaharia Boilă, publicate în lucrarea *Amintri despre Iuliu Maniu*, în cadrul întâlnirii cu înaltul oficial austriac, Maniu ar fi deschis discuțiile declarând: "În calitatea mea de însărcinat de afaceri al Consiliului Național Român din Transilvania în chestiuni militare, vreau să discut cu Excelența Voastră organizarea și încadrarea soldaților de naționalitate română din monarhia austro-ungară într-o unitate românească sub conducerea mea", solicitând totodată o clădire pentru cazarea trupelor, alocații de bani pentru solda militarilor și câteva încăperi din sediul ministerului de război pentru birourile Senatului Militar. Ministrul austriac a acceptat aceste cereri, cu condiția ca trupele române să asigure ordinea în Viena. Condiția fiind acceptată, Senatul Militar Român Central a primit pentru cazarea soldaților cazarma Franz Ferdinand iar pentru birouri o aripă din clădirea Ministerului de război, unde Maniu și-a instalat un birou, împreună cu generalul Ioan Boeriu în calitate de secretar general și căpitanii Traian Popa și Petre Ilicuș, în calitate de șefi de secție, Viorel Tilea și L. Colibași fiind adjuncți. După câteva zile, în Viena nu exista altă formă militară armată, disciplinată și ordonată, decât cele câteva regimente românești organizate de Iuliu Maniu, care asigurau paza orașului. Ei

patrulau pe străzile orașului păstrând ordinea, fiind singurul sprijin al populației, îngrozită de bandele de jefuitori și privind pe români ca pe niște salvatori. Astfel încât, pe străzile Vienei, atât de trufașă odinioară, blocurile mari de clădiri se cutremurau de răsunetul cântecelor românești nemaiauzite până atunci: "La arme", "Ardealul ne cheamă" și "Deșteaptă-te, române".

Într-adevăr, Iuliu Maniu introduce ordinea în trufașa capitală, Viena, aflată la chereul bandelor de dezertori și bolșevici. Situația a durat până când autoritățile austriece au reușit să recapete controlul asupra unei părți a fostei poliții imperiale și asupra unui număr de soldați capabili să garanteze ordinea în capitala austriacă, după cum atestă documentele din arhivele militare din Viena.

Pentru a evita pericolul ca foștii soldați români din armata austro-ungară să fie reîncorporați în solda statului pe care îl detestau, sau declarați dezertori, aceștia sunt adunați la cazarma Franz Ferdinand și, la 17 noiembrie 1918 are loc sub conducerea ofițerilor conduși de generalul de divizie Ioan Boeriu, solemnitatea sfințirii steagului românesc. Soldații români care până atunci luptaseră sub un steag străin, pentru o cauză care nu era a lor, depun acum jurământul de credință pe steagul românesc. Textul jurământului, citit de preotul Iosif Serafim, a fost rostit de soldați cu lacrimi în ochi, căci pentru prima dată jurământul declara ceea ce simțeau cu adevărat în sufletul lor: "Jur credință națiunii române și supunere în toate Consiliului Național Român Central. Nu voi sta decât în serviciul neamului românesc pe care nu-l voi părăsi la nici un caz și sub nici o împrejurare". Între cei care au depus atunci jurământul se afla și sublocotenentul fotograf ce va immortaliza evenimentul Marii Uniri, Samuilă Mârza, întors de pe frontul din Galiția, probabil primul topograf și fotograf militar român, care va fotografia și acest eveniment.

Se formează astfel, din inițiativa lui Iuliu Maniu și a Consiliului Național Român Central, nucleul noii armate transilvane, în jurul regimentului 64 Orăștie, cu un efectiv de circa 5000 de oameni, 85% dintre ei fiind români. Numărul lor va crește la 60.000, pe măsură ce de pe fronturile de luptă continuau să sosească militari. Toți vor fi primiți și îndrumați către unități, fiind apoi ajutați să se întoarcă în Transilvania, unde vor forma noua armată română.

Pamfil Șeicaru consideră că în acel moment, *Iuliu Maniu înlesnea revanșa lui Avram Iancu și a unchiului său (al lui Maniu), Simeon Bărnuțiu*. Dacă ar fi vrut, ar fi luat și revanșa în numele lui Mihai Viteazul, care, nerecunoscut de împărat, ar fi putut arde Viena. N-a făcut-o, după cum nici Iuliu Maniu n-a lăsat-o pradă dezmățului bolșevic (Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, București, 1998, p. 297).

Militarii sunt ajutați să ajungă în Transilvania folosind o rută ocolitoare, prin Serbia, pentru a nu cădea în mâinile autorităților ungare. Ei au ajuns în Transilvania cu puțin timp înainte de Marea Adunare Națională de la Alba Iulia și au format gărzile naționale, punându-se în slujba națiunii române.

Întors de la Viena la Arad, după ce și-încheiat misiunea de regroupare a soldaților români, Iuliu Maniu participă la redactarea manifestului Comitetului Național Român Central în limbile română, engleză și franceză intitulat *Către popoarele lumii*, prin care se declara opiniei publice internaționale intenția națiunii române de a înființa pe teritoriul pe care locuia "statul său liber și independent". Se făcea apel la comunitatea internațională să sprijine demersul democratic al națiunii române în aplicarea efectivă a autodeterminării. A fost lansat și apelul pentru convocarea Adunării Naționale de la Alba Iulia, în ziua de duminică, 1 decembrie 1918, fiind indicată modalitatea prin care românii, populația majoritară a provinciei, urmau să-și delege puterea prin deputați (delegați) aleși din toate categoriile

sociale, oameni destoinici, în măsură să se pronunțe asupra viitorului lor.

Iuliu Maniu participase, împreună cu delegația permanentă constituită de P.N.R., la misiunea de a prezenta în parlamentul de la Budapesta poziția partidului, care cerea pentru românii transilvăneni statutul unei "națiuni libere". La 18 octombrie 1918, parlamentul aude, rostite de către deputatul român Alexandru Vaida-Voevod, cuvintele care vesteau sfârșitul monarhiei bicefale: *"Națiunea română așteaptă și pretinde, după multe suferințe de veacuri, afirmarea și valorizarea drepturilor ei nestrămutate și inalienabile la deplina viață națională"*. Era întâia afirmare oficială a dreptului românilor la autodeterminare, în spiritul principiului inclus de președintele Wilson în cele 14 puncte ale declarației sale. După anunțul făcut în parlament de către primul ministru al Ungariei, contele Tisza, "Ungaria a pierdut războiul" și asasinarea lui, accede la putere Mihály Károlyi, un aristocrat veleitar care voia să treacă drept simpatizant al ideilor de stânga. El încearcă o înțelegere cu românii prin ministrul naționalităților, Oszkár Jászi, sperând ca aceștia să accepte o înțelegere care ar fi dus la păstrarea integrității teritoriale a Ungariei. Pentru că propunerile guvernului maghiar nu inspirau încredere, românii le refuză, stârnind nedumerirea ministrului, care întreabă impacientat: Bine, dar atunci ce vor românii? Răspunsul lui Iuliu Maniu, care nu era omul care să accepte jumătățile de măsură, este categoric: *separarea totală*. Astfel, la 14 noiembrie 1918, Iuliu Maniu a afirmat, în două cuvinte, obiectivul mișcării naționale române. (idem, ibidem, p. 298). Sau, cum se exprimă Maniu în ungurește, *TELYES ELSZAKADAST!* Nu mai era cale de întoarcere! Românii nu mai voiau să se lase înșelați de tot felul de promisiuni ale celor care nu voiau să renunțe la statutul lor privilegiat de odinioară. *"Națiunea română din Transilvania [...] nu mai voiește, sub nici o condițiune, să trăiască în legătură de stat cu națiunea maghiară, ci este hotărâtă a-și înființa pe teritoriul locuit de români statul său liber și independent"* se afirmă în manifestul *Către popoarele lumii* (idem, ibidem, p.298).

Marele sfat al națiunii române din Ungaria și Transilvania, având rolul unui parlament, declară în textul convocării Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia că "de aci înainte poporul român vrea să trăiască liber, alături de celelalte națiuni ale lumii".

Într-o atmosferă de mare entuziasm, românii își aleg reprezentanții la Marea Adunare Națională.

Aceasta se petrecea însă în condiții de insecuritate, fiind cunoscute multe acte de violență care au reflectat încercările disperate ale foștilor stăpâni de a-și păstra privilegiile. Deși guvernul maghiar încheiase la 13 noiembrie un armistițiu, la Belgrad, cu comandantul trupelor Antantei, generalul Franchet d'Esperey, prin care accepta să-și retragă armata până la linia impusă de înțelegere, totuși, cete înarmate maghiare desfășurau acțiuni violente împotriva civililor români, cum au fost actele de barbarie ale contelui Urmanczy de la Giurcuța unde au fost uciși 44 de oameni, sau cele de la Făget, unde au fost 104 morți (idem, ibidem, p.298).

Bazat pe dispozițiile acestui armistițiu, ca și pe *Manifestul* proclamat de P.N.R., Iuliu Maniu cere guvernului de la Budapesta să ordone prefectilor, printr-o circulară, să nu conturbe în niciun fel lucrările Marii Adunări Naționale, noua armată română din Ardeal urmând a păzi cu strășnicie și devotament evenimentul.

În toată pregătirea lucrărilor Marii Adunări se simte deci, spiritul de organizare și simțul de prevedere al lui Iuliu Maniu și al celorlalți conducători ai românilor.

Iuliu Maniu participă la Adunarea Națională ca delegat al

cercului electoral Vințul de Jos, fostul său fief politic de când era deputat. Mărturiile participanților vorbesc despre entuziasmul cu care a fost ovaționat Maniu la intrarea în Sala Unirii, fiindu-i recunoscută astfel activitatea rodnică pe care a avut-o în lupta politică a românilor. În discursul rostit, Iuliu Maniu se referă la trecutul de lupte și suferințe, cu referiri la momentul prezent și la destinul românilor în viitor. El face apoteoză ideii de unitate "într-un mod strălucit" (Ștefan Pascu, *Istoria Transilvaniei*, Blaj, 1944, p.273).

După entuziasmul general cu care mulțimea adunată pe câmpul din fața Sălii Unirii, a primit *Rezoluția*, votată în unanimitate de delegați, a urmat pentru conducătorii P.N.R. alcătuirea documentului, a declarației de unire, în formule fără echivoc, astfel încât ea să nu poată fi contestată de nimeni. Cel care a avut un rol principal în alcătuirea documentului a fost avocatul Iuliu Maniu, care, după lungi discuții cu ceilalți conducători ai românilor formulează textul final al hotărârii de unire, o veritabilă sinteză în nouă puncte între programul național și cel social, între unirea necondiționată și cea condiționată cu România. Aplicându-se punctul IX din *Rezoluțiunea* de unire, la sfârșitul Adunării Naționale a fost desemnat Marele Sfat Național Român, cu rol de adunare legislativă provizorie alcătuit din 212 de membri, sub președinția lui Gheorghe Pop de Băsești. A doua zi, în prima sa ședință, aceasta a desemnat un organ executiv permanent, numit Consiliul Dirigent al Transilvaniei, Banatului și al teritoriilor românești din Ungaria, compus din 15 membri, al cărui președinte a fost ales Iuliu Maniu, care deținea și funcția de ministru de interne. Acest organism avea rolul unui guvern provizoriu care trebuia să administreze Transilvania până la deplina sa unire cu patria mamă. Alegerea în fruntea sa a lui Iuliu Maniu era încă o dovadă a recunoașterii acestuia drept cea mai puternică personalitate a momentului. Însuși marele istoric Nicolae Iorga îl considera pe Iuliu Maniu drept "înfăptuitorul" Unirii.

La 14 decembrie *Rezoluțiunea* de la Alba Iulia a fost prezentată regelui Ferdinand și guvernului României de o delegație compusă din Vasile Goldiș, Alexandru Vaida-Voevod, episcopul Caransebeșului Miron Cristea și episcopul de Gherla, Iuliu Hossu. Decretul-lege nr. 3631 din 24 decembrie 1918 conține actul memorabil de la Alba Iulia declarând că *"Ținuturile cuprinse în hotărârea Adunării Naționale de la Alba Iulia, de la 18 noiembrie/1 decembrie 1918, sunt și rămân de-a pururi unite cu Regatul României"*. Decretul-lege nr. 3632, din aceeași zi, stipula principiile și formele administrării provinciei. Decretele de unire au fost ratificate în ședința solemnă din 29 decembrie 1919 a primului Parlament al României Mari, legea fiind promulgată la 31 decembrie. Considerând că și-a îndeplinit misiunea, Marele Sfat Național din Transilvania și-a încetat activitatea *de facto* în 11 august 1919 și *de jure* în 20 noiembrie 1919. De asemenea, Consiliul Dirigent s-a autodizolvat, fapt consfințit legal în 2 aprilie 1920 (în Ioan- Aurel Pop, Ioan Bolovan *Istoria Transilvaniei*, Cluj-Napoca, 2013, p.333). Parlamentul și guvernul României întregite prelua administrarea întregului teritoriu românesc.

După moartea președintelui P.N.R., Gheorghe Pop de Băsești, Iuliu Maniu este ales să conducă mai departe Partidul Național Român din Transilvania, partidul care fusese conducătorul luptei pentru emancipare națională și principalul înfăptuitor al actului Unirii cu România. El reprezentase până în 1918 atât interesele burgheziei, cât și pe ale țăranimii române în fața autorităților maghiare.

După trecerea Transilvaniei sub administrație românească, lui Iuliu Maniu, în calitatea sa de ministru de interne îi revenea misiunea de a realiza, practic, integrarea Transilvaniei în noul

stat, lucru care nu era deloc ușor, în condițiile în care 80% din funcționarii vechii stăpâniri au refuzat să depună jurământul de credință față de noile autorități. Chiar cei care aveau bunăvoință, nu puteau să-și îndeplinească îndatoririle, necunoscând limba română. Totuși, cu simțul său practic, cu calitățile lui de bun organizator, Maniu reușește să îndeplinească bine și acest proces. Inițiază cursuri de pregătire a funcționarilor în limba română, face apel la intelectualii români să urmeze cursuri pentru profesori pentru a susține predarea în limba română în licee, reorganizează învățământul. În calitate de președinte al Consiliului Dirigent, susține încadrarea Universității Daciei Superioare din Cluj cu profesori capabili să asigure nivelul înalt al predării. Răspund chemării profesori cum au fost savantul Victor Babeș, venit de la București, Emil Racoviță care întemeiasse la Paris primul institut speologic din lume, sau Sextil Pușcariu, profesor la Universitatea din Cernăuți, Gheorghe Vâlsan, cel mai mare geograf din România. Cu ajutorul lor și al altora ca ei, universitatea clujeană a devenit o instituție de mare prestigiu în Europa și în lume, reușind formarea unor tineri cărora până atunci le fusese refuzat accesul la învățământul superior în limba română.

În plan politic, Iuliu Maniu susține existența în continuare a P.N.R. După unirea cu România, partidul trebuia să depășească nivelul de partid al unei provincii, manifestându-se la nivelul întregii țări. Iuliu Maniu caută alianțe cu partide din fostul Regat și cel mai apropiat de linia ideologică a P.N.R. este Partidul Țărănesc al lui Ion Mihalache, cu care fuzionează în 1926, ducând mai departe politica de susținere a intereselor țărănimii și micii burghezii în toată țara. Fuziunea acestor partide era o expresie a solidarității naționale și a principiilor democratice în care credea Iuliu Maniu. De fapt, noul partid, care a căpătat numele de Patidul Național Țărănesc, nu exprima o poziție a unei anumite clase, ci reprezenta interesele oamenilor din diferite medii sociale. Într-o vreme în care România a trecut prin evenimente dramatice, având de înfruntat marea criză economică de după război, regimul totalitar al regelui Carol al II-lea, dictatura legionară, dictatura antonesciană, Iuliu Maniu rămâne un apărător al libertăților publice, crezând ferm că "nu o opțiune de clasă, ci o opinie care înglobează totalitatea comunității naționale trebuie să fie apărută de un partid politic" (Pamfil Șeicaru, în Florin Constantiniu, op. cit., p. 326).

Iuliu Maniu, ca de altfel și Ion Mihalache, au fost percepuți de publicul românesc ca întruhipări ale cinstei absolute în viața politică, în momente în care aceasta era dominată de interese partizane. Încrederea publicului în acest partid este oglindită de faptul că, la alegerile parlamentare din decembrie 1928, Partidul Național Țărănesc obține 77,76 % din voturi, încredințându-i-se conducerea țării. Vor urma și alte alegeri în care P.N.Ț. va câștiga alegerile.

Prim ministru în mai multe guverne, om cu viziune, capabil de decizii ferme și rapide, Iuliu Maniu a manifestat preocupări pentru viața țărănimii, a avut preocupări pentru dotarea armatei, a dus o politică externă activă, încurajând acțiunile lui N. Titulescu care milita pentru descurajarea acțiunilor revanșarde ale țărilor învinse în Primul Război Mondial, încercând să evite pericolul izbucnirii unui nou război în Europa.

Între anii 1930 - 1940 Iuliu Maniu se află într-un conflict permanent cu regele Carol al II-lea, căruia îi reproșează că nu și-a ținut cuvântul atunci când, la urcarea pe tron, promisese că nu o va aduce în țară pe Elena Lupescu. De atunci, între cei doi oameni de stat au existat permanente ciocniri, chiar și atunci când, partidul lui Maniu și Mihalache se afla la putere, adus de votul popular. Era un conflict ireconciliabil între moralul Maniu și imoralul rege Carol al II-lea. Se întâmplă chiar ca Maniu, premier, să-și dea demisia, lăsând partidul să conducă prin alți

șefi ai lui. Maniu, considerat de Barbu Știrbei în februarie 1931 drept "primul nostru om de stat", se configura ca obstacol principal împotriva planurilor regelui de domnie personală (Apostol Stan). Prin repetatele renunțări la funcția de prim ministru, atunci când era învins în lupta lui cu suveranul, Iuliu Maniu demonstra că pentru el puterea politică nu era un scop în sine, ci posibilitatea de a transpune în practică anumite principii de guvernare în care credea. Obișnuia să discute ferm, deschis, cu oamenii politici, îi repugna obiceiul unora de a se ascunde după vorbe meșteșugite: *Dar, fraților, - a declarat el - eu sunt ardelen. Eu m-am obișnuit a vorbi pe față, cum am vorbit cu Tisza și nu mă uit dacă se supără cineva sau nu, când spun adevărul, dacă el este în interesul țării și al aceluia cui îl spun.*

Nu numai regele Carol al II-lea s-a temut de Maniu, ci și Partidul Comunist Român, care vedea în el un obstacol în fața comunizării țării. În iulie 1947 Partidul Național Țărănesc este scos în afara legii, iar Iuliu Maniu și Ion Mihalache sunt arestați. Prin sentința din 11 noiembrie 1947 a Tribunalului Poporului, Maniu este condamnat la închisoare pe viață. Prin ordinul 105.515 din 27 noiembrie 1947 este încarcerat la penitenciarul din Galați. În august 1951 este transferat, împreună cu Mihalache, la penitenciarul din Sighet. Aici se stinge din viață după chinuri cumplite, la 5 februarie 1953, iar trupul îi este aruncat, noaptea, într-o groapă comună de pe câmpul din apropierea închisorii. Osemintele lui nu au fost descoperite nici astăzi. Comandantul închisorii din Sighet, căpitanul de Securitate Vasile Ciolpan, călăul lui Iuliu Maniu și al elitei românești din perioada interbelică, comunică conspirativ autorităților comuniste din București: *În celula nr.... s-a stins lumina.* Autorităților le era frică de marele om și după ce el murise.

Unificatorul și creatorul statului național român modern, fost de trei ori prim ministru al României, fost președinte al Partidului Național Țărănesc și al Partidului Național Român din Transilvania, fost membru în parlamentul de la Budapesta, președinte al Consiliului Dirigent Român după Marea Unire, avocat al Mitropoliei greco-catolice din Blaj, nobil român din Bădăcin, lider al opoziției democratice din timpul lui Carol al II-lea, apropiat al regelui Mihai, membru de onoare al Academiei Române din 9 iunie 1919, a fost chinuit și umilit până la moarte de un analfabet care l-a supus unui regim de distrugere fizică și morală pe care Iuliu Maniu l-a îndurat timp de șase ani.

Cei care l-au ucis nu cunoșteau principiul în care a crezut toată viața Iuliu Maniu: *"Oamenii politici sunt adversari, iar nu canalii"*. Acești oameni politici nu aveau însă principii.

Iuliu Maniu în zeghe

LA SEZĂTOARE CU VARA

Mîruna OCNĂREANU

PRIMAVERI ETERNE

Pămîntul se-nvârtea spre înapoi
Cărrile ne şerpuiau prin vene
Cremenea dintre lumi îşi aprindea
Lăstarii unei primăveri eterne

Ochii ardeau mocnind sub trene
Zapezi topind pe buza lunii
Doar timpul fremăta prin sălcii
La şezătoarea cu străbunii...

Îngenuncheam...era un timp
Al timpului lovit de stele
Din palme rugăciunea înflorea
Se îngâna în primăveri eterne...

...CAII ARZÂND...

...ce-ar fi fost, dac-ar fi fost
să îţi pun palma pe frunte
...s-ar fi sinucis pe câmpuri
miei osteniţi de gânduri...

şi,... cum ar fi fost să fie
să-ţi trezesc eu dimineaţa
şi... sub lava de ninsori,
să te împietresc din flori

spune-mi TU cum ar fi fost,
printre file de poveste:
eu pe scara către lună
TU, ținându-mă de mană

...dacă ar fi fost să fie,
să îţi pun palma pe frunte
ar fi nechezat în zodii
cailor noştri-arzând prin codri...

ÎNTRU FLORI VERZI

Odată m-am visat între flori verzi
Era un vis al timpului trecut
Umerii lor cădeau sub umbra mea
Şi-aveau o tresărire de-nceput

Plouase ca de fiecare dată
Pămîntul se surpase către cer
În palme îmi creştea o floare verde
Pe degete-mi şesea un lăvicer

Agale se-ntorcea un mînz acasă
Cărauşind pe lespezile reci
În pînătece purta lăstarii toamnei
Şi se rănea cu doruri pe poteci

În coama lui mai tânguie şi azi
Un lan de muguri ce-şi dezmierde
Un anotimp ascuns într-un smarald
Copitele-l strivesc de-atîta verde

SĂ MĂ MAI MINȚI

Dacă nu ştii să mă mai minţi
Năbădăios şi lacom de năvală
Îţi las cireşii care-şi ies din minţi:
Vara le cată buza pe sub poală.

Cu râvnă, păpădia din dumbravă
Şi-a scuturat bănuţii argintii
Şi a topit sub un călcâi de lavă
Lăptosul vis, ca să îţi ieşi din minţi

Te-mbujorezi. O boare aburindă
Frământă pulberea de-ngăduinţi
Cireşii, păpădia cea plăpândă
Plesnesc din biciul verii. Tu mă minţi...

ÎN TARA LUI FRAM, URSUL POLAR.
Impresii din Nunavut - « pământul nostru »
Felicia MIHALI

Felicia Mihali în Iqaluit

Anul trecut am căzut din întâmplare peste descriția unui post în Marele Nord, mai precis la Iqaluit, capitala teritoriului Nunavut. Era vorba de a preda franceza la o școală francofonă, singura de altfel din teritoriu, și ultima instituție de acest gen situată la această altitudine. Evident că nu am rămas indiferentă la chemarea sirenelor. Este pentru a doua oară că Nordul mă cheamă, ca să zic așa. Fără să stau prea mult pe gânduri, am aplicat on line pentru post și în câteva zile, după un interviu și alte hârțogării completate în grabă, am început să îmi fac bagajele. În câteva zile, am trimis douăzeci de cutii cu haine, mâncare, electronice, obiecte de bucătărie. Ca să vă dau câteva detalii tehnice și financiare, cele care fac viața un infern în nord. Salariul este dublu decât aici, dar chiria este triplă, mâncarea poate fi până la zece ori mai scumpă, la fel ca și aparatele electronice. Un cuptor cu microunde costă în nord 250 \$ (la Walmart - 25\$). După experiența la Shefferville unde am predat un an franceza, știam cum să mă organizez așa că pachetele mele au ajuns cam în același timp cu mine, pe 4 septembrie, 2017.

La coborârea din avion, ai senzația de a ateriza undeva pe lună. La vremea aceea, peisajul este prăfuit, gol și rece, contrar la ceea ce mă așteptam, un peisaj acoperit de gheață. Vânturile puternice suflă praful roșu care acoperă solul fragil al tundrei, răvășit de construcții, care nu își au locul acolo. Un ecosistem fragil, neschimbat de mii de ani este acum întors pe dos de șosele, case, fose septice, etc. Dar toate acestea se opresc la marginea comunității, dincolo de care începe veșnica tundră, domeniul urșilor polari, focilor, caribu și bivoli arctici.

Sub aceste auspicii mi-am început experiența de un an în Marele Nord, un an fascinant, greu, insuportabil pe alocuri. Teama cea mare când ajungi la Cercul Polar este frigul. În curând aveam să aflu că de fapt cel mai deprimant este lipsa de lumină în timpul nopții polare, și al întinericului, în timpul zilei polare. Din noiembrie până în decembrie, ziua durează trei ore și se termină la ora 2 pm. În schimb din martie până în iulie, soarele nu dispăre niciodată de la

orizont, ceea ce bruiază cumva frontiera dintre zi și noapte. Ori, *à la longue*, este epuizant.

Teritoriul Nunavut a fost creat în 1999, iar Iqaluit, devenit capitala, cunoaște în acest moment un adevărat *boom* economic. Cei care își imaginează că Inuiții locuiesc încă în igloo, că își continuă practicile tradiționale de vânătoare și de locomotie cu câini și sâni, se înșală. De fapt Iqaluit este la fel de multicultural ca Montrealul, cu o lejeră dominantă de populație albă și anglofonă. Posturile cheie din administrație sunt dominate de cei veniți din Calgary, Alberta, New Brunswick. Dar printre ei se observă o componentă din ce în ce mai importantă de Africani, Arabi, Filipinezi și chiar români. La școala la care lucrez, am întâlnit o româncă care a imigrat în Canada acum 40 de ani, iar în Iqaluit locuia de 9 ani.

Ceea ce mă atrage în micile comunități izolate este potențialul afectiv și curiozitatea. Copiii nu sunt expuși la noutăți decât prin intermediul televizorului sau al calculatorului, de aceea pentru ei orice nou venit este un fel de mesager. Nu am întâlnit o mai mare curiozitate și interes față de lumea din afara decât la acești copii care nu spun nu la nici o inițiativă, la nici un proiect. Îmi place deosebit de mult lipsa lor de blazare, de cinism, care distruge învățământul în sud. Chiar și direcțiunea școlii mi se pare mai deschisă decât în sud. Aici poți face orice proiect, oricât de îndrăzneț ar parea. Așa se face că pentru a celebra 150 de ani de la Confederația Canadiană am creat cu toată școala un *quilt*, care a implicat multă cheltuială și energie. Dar nimeni nu a zis nu, iar rezultatul este minunat. Niciodată nu am fost recompensată ca profesor cu atâta dragoste, admirație, și afecțiune.

Viața în marele nord pentru cineva care nu e născut aici e în primul rând o chestiune de pregătire mentală. Aici nu poți veni dacă nu ești pregătit să înduri frigul extrem, singurătatea și întinericul. La asemenea temperaturi de - 54, trebuie să te echipezi bine cu îmbrăcăminte și încălțăminte de cea mai bună calitate : cizme împlănite, parka, mănuși duble, căciuli de blană. Singura parte a corpului care suferă cu adevărat este fața. În rest, la orice temperaturi ai fi corpul se adaptează și rezistă foarte bine. Evident trebuie să adopți o alimentație proteïnată, cu multă carne și tot ce îți poți permite aici fără să te ruinezi, pentru că prețurile la alimente sunt exorbitante. Singura cale de transport timp de 10 luni pe an este avionul, și asta explică prețurile. Vrând nevrând, câștigi în kilograme pentru că frigul îți dă mereu o senzație de foame și o dorință acută de dulce. Cu toate acestea însă, luată în ansamblu, viața acolo este extrem de simplă, la toate nivelurile: obiceiuri alimentare, vestimentare, ritualuri sociale. De când am revenit, încerc să mă readaptez nu la climă, ci la cantitatea de gesturi și detalii inutile pe care le necesită viața de aici.

Printre cei pe care i-am întâlnit în Iqaluit, cel mai mult m-au impresionat femeile. În toată istoria nordului, cred că ele au avut un rol esențial în supraviețuire deși se acordă acest rol îndeobște vânătorului. Nimeni nu înțelege de fapt cât de important este rolul social, dar și practic al femeii inuite. Fără

cizmele și hainele croite în piele de focă, un vânător nu poate rezista pe gheață. Chiar și azi, în ciuda condițiilor extreme, nu am întâlnit niciodată femei mai puternice și mai întrepide.

Pentru mulți veniți, motivația e financiară, căci salariile sunt mari. Dar există și o categorie care sunt mânați aici de dorința de a împlânzi necunoscutul, de a încerca o experiență unică. La școala la care predau, în afara unui coleg care e căsătorit și are trei copii, restul profesoarelor sunt femei singure, unele peste 60 de ani, care lucrează aici de ceva vreme și care s-au adaptat perfect mediului.

După timpul petrecut acolo, sunt din ce în mai intrigată de falsa idealizare la care e supusă populația local formată din ceea ce se cheamă Inuiți și nu Eschimoși. În Nord, relația cu natura e departe de a fi la fel de tandră precum imaginile pulilor de focă vehiculate de fanii lui Brigitte Bardot. Lobby-ul pentru protecția unei specii care nu este în pericol și care

asigură hrana unei populații restrânse amenință o economie de subzistență extrem de fragilă. Dincolo de paralela 60, lucrurile tind să capete o viață proprie, mult mai simplă, dar și mai dură. Izolarea, frigul extrem de până la -55 de grade în ianuarie-februarie, pericolul de a muri la orice pas au fasonat un mod de viață și de gândire aparte. Mulți cred că viața în Nord e ca într-un basm, unde copiii se joacă prin zăpadă cu Fram ursul polar. Ei bine, adevărul este că de fiecare dată când, împins de foame, un urs polar intră în comunitate, el trebuie să fie împușcat, pentru securitatea locuitorilor.

(Pentru mai multe amănunte așteptăm cartea cu experiența scriitoarei Felicia Mihali, în nord, în curs de editare)

UNIRILE ROMÂNILOR

Marius FINCĂ

Cunoaștem cu toții logo-ul oficial al „Centenarului Unirii”, acel celebru *100 ROMÂNIA 1918-2018* | *sărbătorim împreună*, realizat prin niște puncte în cele 3 culori ale tricolorului românesc. Nu știu dacă autorul chiar asta a dorit, dar cele 2 zerouri sunt legate între ele, sugerând infinitul, ce urmează celui 1, care sugerează la rândul său, unitatea poporului român, aflat într-un stat unitar. Sau, mai bine

zis, aproape întreg poporul român, care a hotărât, în cel mai democratic mod posibil atunci, exprimarea voinței de unitate națională - prin reprezentanți/delegați - să trăiască într-un singur stat unitar și suveran. Spuneam aproape întregul popor român, pentru că au rămas în afara granițelor comunități întregi și compacte de români, mai mulți dintre ei exprimându-și la 1918 dorința de a se uni cu Țara. Maramureșul de nord, Crișana de vest, o treime din Banat, Timocul sârbesc și cel bulgăresc, Moldovenii de la est de Nistru, au rămas în afara regatului, România fiind așa cum spunea Nicolae Iorga, „o țară înconjurată de români”. Nu-i pomenesc aici pe aromânii, megleno-românii, istro-românii sau alte comunități, care, cel puțin primii, ar fi avut dreptul la un stat al lor în Balcani.

Fig. 1 Sigla oficială a „Centenarului Unirii”

Dar să revenim la logoul de care am amintit la început: îi lipsește ceva: două zerouri în fața lui 1, la fel sugerând infinitul. Pentru că istoria unirii noastre nu are o sută de ani, ci „o infinitate” înainte de 1918. Acest subiect îl voi trata, cât se poate de scurt, dar în ordine inversă, vorbind despre „Planul dacic care ne-a traversat istoria”, așa cum inspirat și-a intitulat un articol celebru, domnul prof. G.D. Iscru¹. Dar o voi face într-o ordine inversă, pornind de la efect și identificând cauza, pentru că orice eveniment istoric major este consecința altor evenimente ce-l preced, la fel cum o generație este rodul generațiilor anterioare.

Momentul 1918 este rodul strădaniei unei generații care a trăit în anii care au urmat unirii de la 1859, când se făcea statul modern român. Nu pot trece fără a aminti de Mihai Eminescu și societatea „Carpații”, care a jucat un rol esențial în întărirea conștiinței naționale. Visul sau a fost facerea „Daciei Mari”, sub semnul lui „J(esus) CH(ristus) D(aco) Romanorum” (cf. manuscrisului 2292, f.38.r)².

La 24 ianuarie 1959, prin alegerea ca domnitor a lui Alexandru Ioan Cuza și la București, după ce la 5 ianuarie fusese ales domnitor al Moldovei, folosindu-se de o scăpare a Marilor Puteri de atunci, care nu prevăzuseră expres că domnitorii celor două principate române trebuie să fie persoane distincte, se demara procesul de unificare, prin voință populară, în ciuda piedicilor opozanților interni și externi.

Dar momentul 1859 a fost posibil și datorită Revoluției de la 1848, când în iarna anului 1848-1849 s-au amplificat relațiile dintre revoluționarii transilvăneni, bănățeni și bucovineni, în vederea constituirii unui bloc etnic românesc în Imperiul Habsburgic. Într-un MEMORIU înaintat la 25 februarie 1849 împăratului Francisc Iosif I de către deputații din Bucovina, Banat și Ardeal, se cerea unirea tuturor românilor din imperiu într-o monarhie federalizată pe baze naționale. Aceste cereri au fost precedate de acțiunile de eliberare națională ale lui Tudor Vladimirescu în 1821 și de răscoala lui Horea „Rex Daciae” din Ardeal, din 1784. Aceste mișcări au fost consecința planului dacic autohton, ce s-a manifestat în secolele XVII-XVIII, de unificare politică pe

fondul unității naționale, care deja exista în ciuda granițelor impuse de marile puteri vecine.

Diferite planuri de refacere a unității Daciei, în configurări politice diverse, au marcat această perioadă. Amintim pe scurt câteva planuri și proiecte: Șerban Cantacuzino, care, ajuns domn în Valahia (1678-1688), își formulase în sine soluția (pe himera „refacerii” Bizanțului, pornind din **Țările Dacie** unite și puternice, pusă într-un proiect de Tratat trimis **in extremis** Habsburgilor), în timp ce Imperiul Otoman, după ce își va „reglementa”, victorios, noua dispută cu Polonia, pentru Moldova, se va pregăti împotriva Habsburgilor, pentru a doua și ultima oară, pe linia propriei sale himere, aceea de „imperiu universal”³.

Un alt moment astral al poporului român a fost marea unire de la 1600 realizată de Mihai Viteazul, „restututor Daciae”. Documentele vremii vorbesc fără echivoc despre existența unei conștiințe de unitate națională existentă la românii din cele 3 state medievale românești. Că Mihai Viteazul nu a fost un aventurier, iar unirea celor trei țări române o întâmplare, ne-o dovedesc faptele și documentele anilor care au precedat unirea.

La 8 mai 1600, Voievodul valah îi propunea împăratului Rudolph al II-lea, că „dacă va fi ajutat cu bani va lua tot pământul de la Marea Neagră până la Buda din mâna turcilor”. Cu alte cuvinte, Mihai Viteazul intenționa ca toate teritoriile românești „supuse de turci să le elibereze” și „să fie iar moșie” și să țină hotarele țărilor „cum au fost de veac”. Cu puțin timp înainte de a intra în Moldova, Mihai Viteazul i-a scris lui Hasan, begul de Tighina că are de gând să cucerească „numai pământul românesc”⁴.

Ioannis Bisellius, istoric german din secolul al XVII-lea remarca: „care alt popor în afară de valahi, poate fi atât de asemănător și într-atât de plăcut transilvănenilor. Căci mai toți sunt de același sânge, de aceeași origine, de același nume: daci sunt și unii și ceilalți”⁵.

Documentele de epocă arată că Mihai Viteazul a realizat unirea țărilor dacice pe baza unei conștiințe de neam prezentă în cadrul tuturor categoriilor sociale. Trimiterea preoților și călugărilor valahi în Ardeal, consolidarea confesiunii ortodoxe, construirea sediului Mitropoliei, manifestările populației desfășurate la Alba Iulia la 1 noiembrie 1599, amploarea mișcărilor sociale ale românilor după victoria de la Șelimbăr, introducerea limbii române în administrația crăiască, închinarea de bună voie a locuitorilor Moldovei, dinamica tocmelilor purtate cu diplomații imperiali, dorința reîntregirii hotarului Ardealului, cerbicia cu care Mihai Viteazul dorea întregirea „pământului românesc”, așa cum a fost de „veacă” demonstrează pe deplin acest lucru⁶.

Un personaj cheie foarte important în realizarea unirii lui Mihai Viteazul a fost Ioan (Ivan) Noroce, boier român din Răzvad, Dâmbovița, care timp de 40 de ani, a participat efectiv și permanent la conducerea tuturor celor trei țări românești nord dunărene. A fost și mâna dreaptă a lui Mihai, diplomat și conducător de oști. Ioan Noroce a fost însurat cu doamna Stana, fiica lui Mircea Ciobanul, domn al Țării Românești și al doamnei Chiajna, fiica domnului Moldovei, Petru Rareș. Bunicul lui Mircea Ciobanul, Vlad Călugărul și el domn al Țării Românești în anul 1481 și între anii 1482 și 1495, era din neamul basarabilor. Între descendenții lui Vlad

Călugărul, străbunicul doamnei Stana (soția lui Ioan Noroce), și descendenții lui Vlad Țepeș, va începe o aprigă luptă pentru putere în următorul secol. Este ceea ce Ioan Noroce va încerca să oprească, ca prim pas al stabilizării Țării Românești și al Unirii ei cu Moldova⁷.

Petru al IV-lea Șchiopul, a fost domn al Moldovei de patru ori între 1574 și 1591, pentru un total de 14 ani. El îl avea bunic pe Mihnea cel Rău și străbunic pe Vlad Țepeș și a fost primul din familia basarabilor din Muntenia, care a urcat pe tronul moldovenesc al Mușatinilor. Și el, alături de Ioan Noroce a fost un alt personaj important într-un plan al unirii principatelor române în jurul anului 1587. Acest plan avea în vedere trei etape:

I. În Țara Românească: împăcarea ISTORICĂ a membrilor familiei domnitoare a basarabilor, adică a descendenților lui Vlad Călugărul numiți „Mirceștii” (al căror principal reprezentant în acest plan era Ioan Noroce cu soția sa Stana, descendentă a lui Vlad Călugărul), cu descendenții lui Vlad Țepeș numiți „Mihneștii” (al căror principal reprezentant în acest plan era Petru Șchiopul, domnul Moldovei, descendent al lui Vlad Țepeș împreună cu frații și nepoții săi, dintre care Alexandru Mircea și fiul acestuia, Mihnea, au fost domnitori în Țara Românească). Vlad Călugărul și Vlad Țepeș au fost frați vitregi, fiii lui Vlad Dracul, la rândul lui, fiul lui Mircea cel Bătrân.

II. Unirea Moldovei cu Țara Românească pe cale dinastică: prin alegerea ca domn al Moldovei și al Țării Românești al unui domnitor (Al. I. Cuza) care să se tragă atât din basarabi cât și din mușatini.

III. Unirea Transilvaniei cu deja unitele Moldova și Țara Românească: prin atragerea puținilor nobili români transilvăneni în acest plan. Planul urmărea ca unul din nobilii români transilvăneni să se însoare cu o urmașă din noua dinastie unificată a Mușatinilor și a Basarabilor, iar urmașul său să poată deveni Principe al Ardealului pe calea armelor, ajutat de oștile unite ale Țării Românești și ale Moldovei. Ulterior acest Principe sau urmașii săi ar fi unit Ardealul cu deja unitele Moldova și Țara Românească (printr-o nouă alianță matrimonială) sub sceptrul dinastiei unificate deja a Basarabilor și a Mușatinilor⁸.

Apariția lui Mihai Viteazul, sprijinit de Iane Cantacuzino, tatăl său biologic, a dus la modificarea planului inițial, care a cuprins și o puternică alianță antiotomană, după ce Sigismund Bathory încheie un tratat la Praga, cu împăratul Rudolf al II-lea, prin intermediul căruia, Bathory dorea să fie numit „Principe al Ardealului, Moldovei și Țării Românești”. Primește această titulatură, însă, sub o altă denumire și anume cea de „Principe Imperial”. Ambițiile de putere ale lui Sigismund au fost alimentate de abilul său cancelar Ștefan (István) Jósika⁹, care îl stârnea pe principe și la tronul Poloniei, precum și să ia în stăpânire Bulgaria și Serbia, deci în mare măsură spațiul urmașilor traco-geților din regatul lui Burebista și al „uzurpatorului imperial” Regalian.

Acad. Ioan Aurel Pop vorbește de un document al unor comisari imperiali din 1592, redactat de un scrib anonim, din care reiese că se temeau că Maramureșul se unește cu Moldova¹⁰.

Secolul al XVI-lea, a fost de o mare efervescență privind refacerea Daciei Mari în diferite regii și cu mulți actori în prim-plan. Puterile europene, „Sfântul imperiu roman de

națiune germană” și Polonia sub conducerea regelui Sigismund al III-lea Vasa revendicau părți din Țările Dacice, în timp ce principii maghiari ai Ardealului, recâștigând tronul principatului, nutriend speranța unei „Ungarii Mari”, reclădită pe rapt și jaf, căutau soluții pentru a încorpora în visul lor himeric întregul spațiu al acestor țări¹¹.

Himera „refacerii” Bizanțului, care după 1453 traversase Evul mediu european, începea să întrevadă soluția împlinirii pornind de la unitatea politică și eliberarea **Țărilor Dacice** de sub suzeranitatea otomană¹².

Un alt personaj istoric, care-l precede pe Mihai Viteazul cu o jumătate de secol și care se visa conducătorul Țărilor Românești, unificate într-o Dacie Mare, a fost generalul de origine spaniolă, Giovanni Battista Castaldo (1493-1563). Cariera lui a fost impresionantă, remarcându-se prin calitățile sale ostășești, în armata împăratului romano-german Carol Quintul. El a primit misiunea de a elibera Ardealul de sub otomani, ajungând astfel conducătorul de facto al provinciei. El se implică în toate sferile de conducere ale Principatului, de la administrație și armată, până la domeniul politic. Astfel, noul conducător al Transilvaniei reușește să îi înlăture de pe tron pe domnitorul Moldovei, Ștefan Rareș, și pe cel al Țării Românești, Mircea Ciobanul. În locul acestora au fost numiți apropiați ai generalului, care aveau, practic, rolul unor vasali aflați în slujba împăratului habsburgic.

Castaldo își atribuie titlul de „Restituor Daciae” („Unificatorul Daciei”). Mai mult decât atât, din această perioadă datează medalii, care prezintă, pe revers, următorul text în limba latină: „Captis Subactis Fuscisque Regibus Navaræ Daciae Et Olim Persarum Turcarum Duce” („Regatele Navarrei și Daciei, aflate sub stăpânire turcească, au fost cucerite, subjugate și înfrânte”). El a stat în Transilvania între 1551 și 1556¹³.

Fig. 2 Monedă Giovanni Battista Castaldo

Astfel de proiecte de unire a țărilor dacice nu apar din neant. Ștefan cel Mare și Sfânt a stăpânit multe cetăți, orașe, sate și domenii în Ardeal și doar vitregiile vremurilor l-au împiedicat să unească Moldova cu Ardealul. Prezența lui Ștefan cel Mare în Ardeal era bine văzută în epocă. Academicianul Marius Porumb dă exemplu sașilor brașoveni care îl chemau pe domnul Moldovei la 26 aprilie 1478 „cu mare dor și dragoste... să facă bunătatea să se apropie de această țară” ca să o apere de pericolul otoman.¹⁴ El a construit două mănăstiri cu rang de episcopie, în mijlocul Ardealului la Vad și Feleac în județul Cluj, aceasta din urmă ajungând ulterior la rang de mitropolie.

Mai jos voi relua câteva informații din cartea „*Românii în mileniul de întuneric, secolele III - XIV*” (Marius Fincă, Editura geto-dacii, 2015), privind perioada de dinaintea

întemeierii țărilor românești extracarpătice. Înfăptuirea statelor medievale Țara Românească și Moldova au fost o consecință tot a unor uniri a românilor, e drept parțiale, nu se știe exact cât prin forță și cât de bună-voie. *Ne opunem ideii că statele medievale românești au fost înființate mai târziu decât marea majoritate a statelor medievale europene, incluzând aici vecinii noștri slavi, unguri sau bulgari, care și-au înființat statele lor pe teritoriile vechilor geto-daci, traci și iliri, adică neamurile arimine. Acest lucru ar fi fost posibil doar dacă ar fi avut loc o migrație masivă a acelor populații migratoare, care ar fi înclinat balanța etnică din spațiile traco-getice ce înconjoară România de azi. Ori datele istorice infirmă această ipoteză.*

Despre cât de mulți erau slavii putem să ne facem o idee din Soliile (par. 320-327): „47...În anul al patrulea al domniei împăratului Tiberius Constantus [574-582, n.n.] s-au adunat în Tracia neamul sclavinilor în număr de aproape o sută de mii de oameni și au pustiit Tracia și multe alte ținuturi”.¹⁵ Este vorba de „marea invazie slavă”.

Cifre asemănătoare ne dau și alții, în afară de Menander Protector, astfel că o slavizare a celor 12-15 milioane de locuitori ai Balcanilor, Boemiei și Moravei de către 100.000 de slavi ține de domeniul miracolului, nu al ipotezelor posibile. Prin comparație, goții cu două secole mai devreme, când au trecut Dunărea în masă, pe vremea invaziei hunilor, fiind câtă frunză și iarbă, apreciați de istorici la un milion, urmați și de mulți alți geto-daci/goți în veacurile următoare, nu au lăsat nimic în urmă, nici un cuvânt german sau dac! Despre numărul slavilor care au trecut Dunărea în timpul secolului al VI-lea și începutul secolului al VII-lea ne putem face o impresie, citându-l și pe prof. Moldoveanu: „Invaziei slave, Imperiul bizantin nu i-a putut face față, așa încât la 602 asistăm la unul dintre evenimentele cu mare însemnătate în istoria europeană, și anume la trecerea masivă și la stabilirea slavilor cărora li se adăugaseră „volgarii” (neam locuitor al malurilor Volgăi), în sudul Dunării. Numărul celor care au trecut Dunărea trebuie să fi fost destul de însemnat (cronicile menționează un număr de 100.000 persoane)”.¹⁶ Deci vorbim de 100.000 de slavi și bulgari la un loc! Dogma spune că slavii aceștia au asimilat cea mai mare parte a populației românești și bulgărești sud-dunărene, plus cei din Moravia, Panonia și Bohemia!

Ultima revoltă a bulgarilor are loc în vremea împăratului bizantin Vasile al II-lea (976-1025), sub Condomeniul româno-bulgar al lui **Samuel (Samuilă, forma româniată)**. Au fost antrenați în această revoltă și numeroși vlahi, populația cea mai numeroasă a temei. Cronicarii bizantini scriu că, după bătălia de la Belașița din anul 1014, în care Samuel a fost înfrânt, la 14.000 de vlahi li s-au scos ochii, dar pe bulgari, cu figuri mongoloide, de neconfundat, i-au urmărit și i-au lichidat cu totul. Insist asupra acestei istorii cu exterminarea bulgarilor mongoloizi, ca nimeni să nu mai îndrăznească să afirme existența acestui popor. Dar, din păcate altfel se scrie istoria!¹⁷

Despre numărul războinicilor unguri, cercetătorii moderni¹⁸ par de acord asupra cifrei de 20.000, totalizând cele șapte triburi sosite în Panonia la sfârșitul secolului al IX-lea, așa cum îi aprecia cantitativ și Constantin Porfirogenetul. Aceeași cifră o specifică și diplomatul persan Dzaihani, din care s-au inspirat geografi și istorici persani Ibn Rusta și

Gardizi. Cifra aceasta oricum este exagerată, dat fiind faptul că, pentru a crea panică nomazii utilizau caii fără călăreți, și oricum grecilor le plăcea să crească numărul dușmanilor pentru a-și atribui merite mai mari decât în realitate. Astfel, o cifră realistă este de a considera întreaga populație maghiară la 30-40 mii,¹⁹ incluzând și europenii antrenați de ei în campaniile de jaf. Este evident că nu puteau schimba genetic și cultural popoarele din Panonia, unde s-au stabilit, ce să mai vorbim de alte regiuni, Moravia, Transilvania, Banatul, Crișana, etc. De aceea, genele asiatice, și aici ne referim la toate popoarele migratoare asiatice: uzii, cumanii, hunii, avarii, pecenegii, hazarii, turcii, tătarii, etc., nu depășesc 10-12% în Ungaria de azi!

Astfel, este evident că statele medievale ale vecinilor noștri, Bulgaria, Ungaria, Moravia, Serbia, Rascia, Statul „slav” al lui Samo, Haliciul, Podolia, Volynia, etc. au fost făcute cu un important element genetic și organizatoric traco-get.

În sprijinul acestei idei voi da două citate din Laonic Chalcocondil, care confirmă originea comună a sarmaților și a urmașilor direcți ai getilor: „Așa știu și pot spune că tribalii și misii și ilirii și croații și polonii și sarmații vorbesc același grai. Și dacă, din aceasta, ar fi de tras o concluzie, neamul acesta ar fi unul și același și de aceeași origine”. Privitor la misi și tribali scrie: „După aceea a pornit asupra misilor și tribalilor. Acest neam, cel mai vechi și mai mare din popoarele din lume, dacă s-a desfăcut dintr-un trib al ilirilor și s-a așezat cu locuințele în țara ce o au, sau dacă, după unii au pornit de dincolo de Istru de la marginile Europei, din Croația și de la prui care ajung până la Oceanul Arctic, și din țara Sarmației, acum așa numita Rosia, ținut nelocuit din cauza frigului, și pornind deci de acolo și trecând peste Istru, au ajuns în regiunea de la Marea Ionică și astfel s-au întins mult până la venețieni și, cuceritori fiind, au rămas cu locuințele, sau dacă dimpotrivă e mai bine de spus că au pornit de aici din țara de la Marea Ionică și trecând peste Istru au ajuns departe sus în lume, n-aș putea-o spune, susținând cu siguranță. Totuși știu atâta că aceste neamuri se deosebesc prin nume unul de celălalt, prin obiceiuri însă nu, și e vădit încă acuma [sec XV n.n.] că vorbesc aceeași limbă și au același grai. Răspândindu-se prin Europa s-au așezat cu locuințele în multe părți”.²⁰

Structura organizatorică socială era bazată pe obștea satească. Satul a fost și rămâne unitatea administrativ-teritorială primordială, cu funcție economică, culturală și chiar militară. Din punct de vedere economic satele erau cvasi-autonome, ele putând rezista fără schimburi economice cu alte sate perioade lungi de timp. Obștea satească reprezenta în fapt o „republică în miniatură”. Unirea mai multor asemenea obști sătești au format așa zisele „cnezate” sau „rumânii” sau „țări”. Cnezatele reprezintă «un strat arhaic de stăpâni peste sate», adică organizări politico-militară născute din uniuni a mai multor comunități rurale autohtone.²¹

Obștile sătești s-au unit în state numite de N. Iorga „romanii populare” – formațiuni care atestă organizarea administrativ-politică în cnezate, cum ar fi „Codrii Herței” – centrul lui fiind așezarea fortificată de la „Fundu Herței”; „Țara Sipeișului” și „Codrii Cosminului” așezări întărite din secolul IX-XI identificate în jurul localității Cernăuți, etno-cultural aparținând „populației vechi românești”, „Codrii

Orheiului” și „Codrii Lăpușului”, „Vlasca” ori „Vlășia” – codrul renumit al românilor, formațiuni politice din jurul anului 1000. Altele purtau numele de „Câmpuri” („Câmpul lui Dragoș”, „Câmpul lui Vlad”), „Cobâle”, în ținuturile Dorohoi, Neamț, Bacău, Vaslui, „Ocoale” de la Câmpulung, Vrancea, etc. Sub denumiri de țări s-au păstrat până astăzi: Țara Oltului, Țara Făgărașului, Țara Nistrului, Țara Dornei, Țara Oașului, Țara Bârsei, Țara Hațegului, Țara Zarandului, Țara Crișului, Țara Năsăudului, Țara Maramureșului, etc.

Mai multe cnezate, se uneau, temporar, în funcție de nevoi și de amenințările externe în voievodate, sub conducerea unui lider ales meritocratic dintre cneji. Instituția cnezatului se transmitea genetic, nu neapărat din tată în fiu, putând trece la ginere, nepot sau altă rudă apropiată.

În ciuda migrațiilor populațiilor asiatice, românii și-au continuat existența conform tradițiilor dacice, a rânduielilor vechi, cunoscute sub denumirea de legile pământului, numite uneori legile valahilor, iar în antichitate, Legile Belagine (ceea ce înseamnă exact același lucru, Legile Valahe). Cronicarul Rogerius, vorbind despre Transilvania în perioada mării invazii tătare, confirmă această organizare a românilor din Evul Mediu în cnezate și voievodate: „constituerunt canesios...et sic procurator meus de istis erat unus et pene mille villas regebat, et erant canesii fere centum”, adică pe limba noastră: „au instituit cnezate...iar guvernatorul, care era unul singur, avea sub stăpânire o mie de domenii și o sută de cnezate”.²³ Desigur cifrele o mie și o sută sunt orientative, dar ele ne dau o idee despre numărul mare al locuitorilor Transilvaniei din acea vreme.

Sunt numeroase dovezile care vorbesc de existența unor state medievale românești, inclusiv hărți de epocă și aici amintesc de *Harta lumii*, sec IX, manuscris aflat la biblioteca din Strasbourg, Franța, Fig. 3 și de o **Hartă a lumii a lui Hieronimus**, de pe Manuscrisul Sf. Jeroma (Hieronimus), Muzeul Britanic, Londra secolul XI-XII, deosebit de prețioasă prin bogăția de informații: se remarcă identitatea gothi adică geti, capitala Imperiului, Constantinopol, reprezentată ca cetate. Cu turnuri, ziduri și porți, multe denumiri de provincii sau localități imperiale – Tracia, Sirmiu, Pannonia, Macedonia, Dalmatia, Troia, Galathe, Frigia, Bitinia, dar și multe alte date despre vecini. Harta reprezintă o realitate ceva mai veche, căci noii sosiți, maghiari, turcici (cumani, pecenegi, uzi, etc), slavi nu apar. Doar bulgari. ²⁴ (Fig. 4).

Fig. 3 Harta lumii, sec IX, biblioteca Strasbourg, Franța

Fig. 4 Harta lumii a lui Hieronimus, *Muzeul Britanic*, Londra.

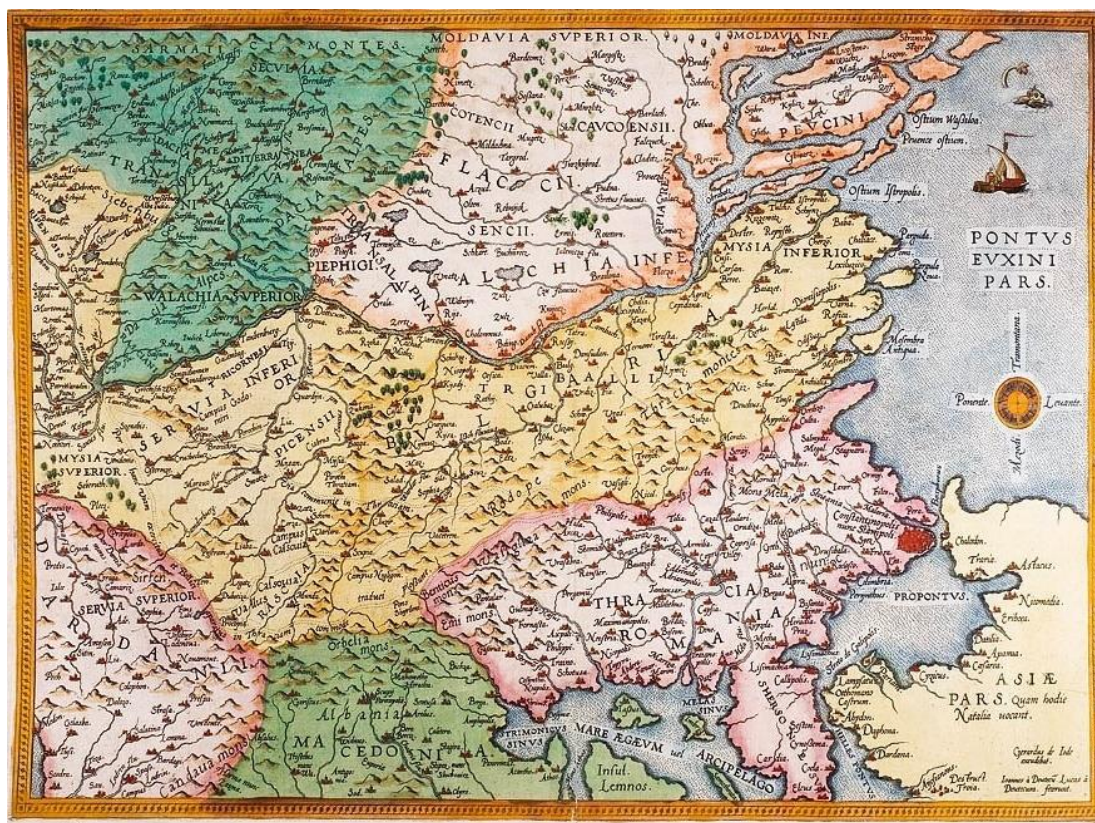

Fig. 5 Harta țărilor românești din secolul al XI-lea și al XII-lea.

Harta din Fig. 5 reprezintă realitatea balcanică la pragul trecerii din secolul al XI-lea și al XII-lea, dar cu siguranță ea este mult mai veche. Numele de România pentru Imperiul Bizantin a fost utilizat încă din secolul al III-lea. Mai sus de România identificăm Thracia, apoi Bulgaria, Misia Inferior, Tribalia, Picensii, Servia Inferior, Mysia Superior, Dardania, etc. La nordul Dunării, Banatul - Gorjul de vest și Mehedințiul apar sub numele de Walachia Superior, restul Olteniei se numește Transalpina (unde apar și piephigii), apoi Walachia Inferior – Muntenia, la nordul lor Sencii, Flaccii, Cotencii, Caucoensii (după denumirea vechii populații dacice, locuitori ai Munților Caucaz de la Dunăre!), Moldavia Superior și Inferior (Basarabia), Peucinii în Delta Dunării, etc. Dincolo de Carpați, numiți Dacia

Alpes, este notată Transilvania, iar Carpații nordici sunt numiți Sarmatici Montes.

Din lipsă de spațiu, ne oprim aici cu dovezile, dar există multe alte hărți, despre care am vorbit mai pe larg în lucrarea amintită.

Înainte de a încheia perioada medievală, amintesc de cele mai mari două state românești, Imperiul vlaho-bulgar al Asăneștilor (1185-1396), care în anumite perioade s-a întins și peste românii de la nordul Dunării din Muntenia, sudul Moldovei, Oltenia și probabil și sudul Transilvaniei, unind sub același stat mai mult de jumătate din teritoriile românești. Al doilea stat care a unit aproape toți românii nord dunăreni și o parte din cei de la sudul Dunării în secolul al XII-lea a fost Țara Blakilor din Codex Rahonzy (tradus de Viorica Enăciuc), cu capitala la Vicina (Isaccea). Reamintesc că importanța Vicinei, cel puțin spirituală

ca centru episcopal, a continuat și în secolele următoare, primul mitropolit al Țării Românești, Iachint a fost adus la Curtea de Argeș de la Vicina în 1359.

O altă unire, mai puțin cunoscută, deși „mișcarea dacologică” i-a consacrat un întreg congres, a fost înfăptuită de Regalian între anii 258-260/270 d.Hr.. Regalian, un strănepot al lui Decebal, a fost comandantul forțelor armate din ducatul Illiriei. În urma revoltei populației oprite daco-românești din provincia Illiria a Imperiul roman, Regalian împreună cu armata a fraternizat cu răsculații și în urma unei serii de războaie a reușit desprinderea din Imperiul Roman, întemeind statul independent al Dacoromaniei (Dacia/Blachia). Lui i s-au alăturat nu numai celelalte populații înrudite din Imperiul Roman: tracii, ilirii, dar și dacii liberi din afara imperiului. Noul stat, centrat pe Dacia lui Decebal a înglobat un teritoriu de 5-6 ori mai mare decât al României de azi, cuprinzând întreaga peninsulă Balcanică - mai puțin sudul Greciei - Ungaria, Austria, Cehia, jumătatea de sud a Poloniei, iar în est se întindea până aproape de marea de Azov, adică teritoriile în care traco-daco-geții erau majoritari. Capitala a fost, evident, la Ulpia Traiana Sarmisegetusa.

Cucerirea statului dac al lui Decebal în urma celor două războaie daco-romane (101-106 d.Hr.), nu a însemnat și desființarea unui popor, pentru că așa cum a sintetizat foarte bine istoricul Carlo Troya, (*Fasti Getici o Gotici, appendice al Storia d'Italia del Medio Evo*, în cinci volume în anii 1839-1841), un stat al geților la răsărit de Carpați și-a continuat existența sub „Gapto, fondatorul Amalilor, care chiar dacă nu s-a sinucis la banchet [odată cu «principalii Pilofoți și alte Căpetenii» ai lui Decebal în 106, n.n.], a fost cu siguranță un Aso sau un Semizeu, care nu s-a supus Romanilor. Familia sa era deja în fruntea Geto-Dacilor. Și familia Balților a fost ilustră printre aceștia...”²⁵ Acest stat al geților/goților a rezistat până la sfârșitul secolului al IV-lea, când a fost desființat de huni. Geții aveau însă să scrie în secolele următoare pagini importante din istoria Europei.

Prima unire cunoscută în istoria noastră a fost cea realizată de Burebista, care a adus sub ascultare mai toate triburile geto-dace și nu numai. Putem afirma fără rezerve că regatul a fost mai degrabă un imperiu, căci s-a întins spre vest până la Lacul Constanța (Leman din Elveția de azi), în sud până la munții Hemus (Balcani), spre est până spre Bug iar spre nord cuprindea Carpații nordici. A fost un imperiu și pentru că se întindea peste mai multe neamuri. Iată ce scrie Strabon (63 î.H. – 26 d.H.) în *Geografia VII*: „Burebista, get de naționalitate, după ce a luat asupra sa, puterea peste poporul său, s-a apucat să-l refacă în urma deselor nenorociri. Și, prin muncă neconținută, prin cumpănare și disciplină a făcut ca în scurt timp să întemeieze un imperiu mare și să supună geților toate popoarele din vecinătate. Ba chiar romanii încep să se neliniștească, când l-au văzut trecând cu îndrăzneală peste Istru și să devasteze Tracia până în Macedonia și Iliria, să pustiască pe celții amestecați cu tracii și cu ilirii, să nimicească chiar pe boienii lui Cristasir și poporul tauriscilor”.

După asasinarea lui Burebista imperiul este împărțit în 4 regate și ulterior în 5. Dintre acestea doar teritoriile de la sudul Dunării și regatul lui Decebal au fost cucerite de Imperiul roman, în timp ce altele au fost în relații mai bune sau mai rele cu imperiul, unele fiind clientelare Imperiului Roman, altele complet independente.

Înainte de Burebista mai avem informații despre multe state ale odrizilor, tracilor și geților și amintesc aici doar pe cel al înțeleptului Dromichete din jurul anului 300 î.Hr. și cele ale regelui Antirus și a reginei Tomiris, care s-au opus celui mai mare imperiu al epocii, cel persan, primul care s-a opus lui Darius al lui Xerxes (Istarpe) la 514, iar a a doua este cea care l-a învins și ucis pe Cyrus cel Mare. Deși istoricii încearcă să plaseze

regatul massageților reginei Tomiris prin stepele dintre Marea Neagră și Marea Caspică, ea a fost regină peste geții de la Istru, pentru că massageți erau numiți geții din Moesia, unde a înființat sau redenumit și orașul care îi poartă numele: Tomis. Ce rost avea să înființeze un oraș la 1500 km de unde ne mint istoricii că ar fi fost regatul său, dacă nu ar fi stăpânit și părțile Dobrogei de azi?

Este greu de crezut că fără o uitare politică și o organizare statală astfel de fapte de arme s-ar fi putut împlini!

Au mai fost uniți strămoșii noștri și înainte? Răspunsul îl putem găsi doar când se va lua în serios studiul istoriei mitologice a poporului român, „neamul scoborător din zei”, împreună cu Troia și Imperiul Atlanților.

În concluzie, putem afirma alături de Constantin Olariu Arimin că „vreme de peste zece veacuri, începând cu secolul VI î.H. și până în anul 382 odată cu năvălirile hunilor, izvoarele scrise venite din antichitate și tăblițele de plumb descoperite la Sinaia spun că în jurul Carpaților a existat un stat puternic al neamurilor arimine, mai întins sau mai restrâns – învrednicindu-se sau nu pentru ținuturile stăpânite sau pierdute în diferite perioade istorice – după tăria mioriticilor și lăcomia prădătorilor. Folosind și informațiile din scrierile mitologice, putem afirma fără puțință de tăgadă că în jurul Carpaților a existat un stat cu legi divine și scriere proprie de pe la mijlocul secolului XVIII î.H. sau chiar mai devreme, care a dăinuit până ce a fost distrus de huni în anul 382.”²⁶ Acest stat a continuat să existe fragmentar, cu uniri de conjunctură pe toată perioada istoriei medievale și moderne.

1. GH. D. ISCRU, *Planul dacic care ne-a traserat istoria*, dacologica.wordpress.com
2. Ion Măldărescu, *Vremea «Românului absolut»*, www.art-emis.ro
3. *Ibid.*
4. Marin A. Cristian, *Mihai Viteazul*, Editura GRAI ȘI SUFLET – CULTURA NAȚIONALĂ, București, 2013, p. 395, (cf. Hurmuzaki, XII, p. 663)
5. *Ibid.* p. 472, (cf. *Mihai Viteazul în conștiința europeană*, vol. II, p.165, Ed. Acad., Buc., 1983)
6. *Ibid.* p. 402-403
7. www.fluiurul.ro, *Cum a fost plănuită Unirea Țărilor Române încă înainte ca Mihai Viteazul să ajungă pe tronul Țării Românești*
8. *Ibid.*
9. Marius Diaconescu, articol internet, Gândirea politică a lui Ștefan Jósika, cancelarul principelui Sigismund Báthory, (Paternitatea unei idei politice: unirea Transilvaniei cu Țara Românească și Moldova).
10. <http://www.getbeget.org/apps/videos/videos/show/18885113-cum-se-latinizeaza-limba-getica>.
11. GH. D. ISCRU, *Op. cit.*
12. *Ibid.*
13. Alin Motogna, articol internet, *Mihai Viteazul nu a fost primul protagonist al unirii românilor. Un spaniol și un ungur i-au luat-o înainte. O istorie mai puțin știută.*
14. Marius Porumb, broșura despre biserica de la Feleac, „Biserica Arhiepiscopală din Feleac, ctitoria lui Ștefan cel Mare”.
15. Menander Protector, *Soliile*, în Fontes II, pag. 517.
16. Pr. Conf. Ioan Moldoveanu, *Biserica românească în secolele VII-XIII. Bizanțul, vlahii și țările bulgare.*
17. Valeriu D. Popovici-Ursu, *Adevărul istoric despre poporul bulgar*, episodul I.
18. Jean Nouzille, Venice, conf. Bustan, *op. cit.*, pag. 151.
19. Bustan, *Les relations roumano-hongroises dans la perspective de la construction européenne.*, Edition Vendôme, 2005, pag. 152.
20. Laonic Chalcocondil, *Expuneri istorice*, pag 41.
21. Alain Ruzé, *Ces latins des Carpathes*, pag. 108, citat de Bustan, *op. cit.*, pag. 96.
22. Alain Ruzé, *Ces latins des Carpathes*, pag. 108, citat de Bustan, *op. cit.*, pag. 96.
23. Mario Ruffini, *Istoria românilor din Transilvania*, pag. 35.
24. *ibid.*, pag. 286.
25. Carlo Troya, *Fasti Getici o Gotici – Istorie getică sau gotică*, ediție bilingvă italiană/română, traducere Paula Voicu.
26. Constantin Olariu Arimin – *Adevăruri ascunse, ediția 2014*, Vol. I, 2,5,1, pag. 235.

NOTES DE CHEVET 2

Miruna TARCAU

ÉGLISES

1.

Les églises sont toujours les premiers bâtiments que je visite dans une ville européenne. Elles forment le plus souvent les joyaux de son architecture. Il arrive également que c'est à travers elles qu'on a entendu parler pour la première fois de la ville dans laquelle on se trouve. Je connaissais *Notre Dame de Paris* avant de mettre les pieds en France, et avant même de lire Hugo ou de voir

l'adaptation éponyme de Disney. Ce doit être parce que les chansons de Luc Plamondon font partie de ma jeunesse. Je sais que j'ai grandi au Québec lorsque quelqu'un choisit d'interpréter « Belle » à un karaoké et que je me mets à en réciter les paroles à tue-tête.

2.

Je me suis déjà demandée si je croyais en Dieu me promenant à travers sa grande nef gothique. Il m'était venue l'envie de philosopher, de penser à la vie, à la mort. Un prêtre m'a demandé si je voulais assister à la messe dans le chœur, qui était une partie de Notre-Dame à laquelle le public n'avait pas toujours accès, et c'est sans malice que je me suis approchée de la Bible située dans une zone sacrée qui était évidemment réservée aux fonctions du culte. Un employé de Notre-Dame s'est alors empressé de venir me chasser : en quittant les lieux, je l'ai entendu maugréer quelque chose à propos du prêtre, un certain Jean-Paul ou Jean-Pierre ; comme quoi c'était de sa faute, parce qu'il était toujours trop bon avec les étrangers.

3.

Quelques mois plus tard, j'ai repensé à cet incident en m'asseyant à l'indienne auprès de ma sœur sur le magnifique tapis de la Mosquée bleue, à Istanbul. Plusieurs enfants en avaient fait de même. Ils admiraient comme nous les décorations géométriques dont ce sultan de la Renaissance avait fait orner la voûte. Les plus jeunes s'étaient élancés à la poursuite les uns des autres avec des éclats de rire. Plus loin, dans la section réservée à la prière, un employé passait l'aspirateur. Nous étions bien. Nous avions l'impression de nous trouver dans un somptueux salon.

4.

Je m'aperçois que je n'ai jamais mis les pieds dans une synagogue. Il m'est déjà arrivé d'oublier ce terme lors d'un examen-surprise en histoire-géographie au collège Stanislas. Lorsque notre professeur nous avait demandé quel était le lieu de culte de la religion juive, je crois que j'avais inventé un terme entre l'église et la mosquée, quelque chose comme la « mosquise » ou bien l'« églée ». Plus tard, un garçon qui tentait de flirter avec moi à Istanbul n'était pas loin de reproduire ce geste en se référant aux églises comme à « *Your mosque* ». Il s'agissait peut-être d'un problème de langage. Je ne sais pas s'il existe un terme en arabe pour « église ».

5.

À Beijing, le temple du Ciel ne m'a pas donné un aperçu très honnête du bouddhisme, car cinquante ans de communisme m'ont paru avoir tout à fait dépouillé cet endroit de son aura sacrée. On nous avait déposés devant les grilles de sécurité en nous laissant une demi-heure pour en faire le tour et pour prendre des photos. Nous étions au mois de novembre, il faisait froid. Après quelques selfies, les gens de notre autobus ont

commencé à effectuer des allers-retours l'air vaguement intéressés par le monument, alors qu'ils s'efforçaient en réalité de conserver leur chaleur corporelle. Sinorama avait correctement estimé le temps que nous mettrions pour compléter l'activité touristique du jour. Un restaurant glacial servant des plats tièdes nous attendait après un nouveau trajet en autobus sans le moindre chauffage. J'ignore si le bouddhisme enseigne à mépriser la souffrance corporelle, mais l'image que j'ai gardée de ce pays est celle d'employés stoïques, vêtus trop sommairement, qui ne laissent transparaître aucun inconfort en dépit de leurs pénibles conditions de travail. Je ne me souviens pas de lui à travers ses lieux de culte, mais il est vrai que ce n'était pas à travers ses lieux de culte que j'avais entendu parler de la Chine avant de parcourir en vitesse son immense territoire.

6.

Toutes les églises ne sont pas Notre-Dame. Certaines d'entre elles ont suscité en moi un relâchement analogue à celui qui avait causé mon émerveillement dans la Mosquée bleue. Il est cependant dommage qu'en Europe, les bâtiments qui m'inspirent le plus d'admiration aient été convertis en machines à faire de l'argent. À Pise, la *Piazza dei Miracoli* est composée d'une série de musées qui me semblent avoir perdu depuis longtemps leur fonction de lieux saints. Les pèlerins d'autrefois s'y regroupent désormais pour y acheter des sweatshirts clamant *Forza Italia*, ou pour faire mine de soutenir la fameuse tour inclinée. À Florence, où l'on vient généralement passer plus de deux ou trois heures, les activités sont plus variées. Il s'y trouve l'équivalent de deux douzaines de *Piazza dei Miracoli* ; les églises y prolifèrent comme de petits champignons. Il suffit de tourner la tête et de faire deux ou trois pas pour tomber sur des chefs d'œuvre du *Quattrocento* ou du *Cinquecento*. Il est cependant impossible de les visiter sans s'acquitter du prix d'entrée au kiosque qui souhaite la bienvenue aux touristes de Santa Maria Novella, de Santa Croce ou de San Lorenzo. Ces lieux de culte sont aussi encombrés que les galeries commerciales en période de soldes, si bien que j'en viens à me demander s'il se trouve parmi tous ces Chinois, tous ces Japonais et tous ces Américains, deux ou trois Florentins curieux de connaître les joyaux de leur patrimoine culturel. Je me raisonne alors en me disant que les œuvres d'art qui ont été créées pour ces endroits avaient également des origines commerciales, puisque les chapelles privées faisaient la promotion de telle ou telle famille et que les papes s'y commémoraient eux-mêmes. La Renaissance est une culture du *bling bling*.

7.

À Barcelone, la nature de ma fascination pour la *Sagrada Familia* était différente. J'ai aimé l'idée d'une voûte qui imite les arbres. On s'y sent comme dans une forêt de marbre. On en vient presque à oublier la foule.

FABLE

1.

Je crois que mon rapport à l'espace est caractéristique de l'ensemble des affabulations qui constituent ma manière d'être dans le monde. J'emploie ce terme, affabulation, à défaut d'en trouver un autre, susceptible d'exprimer plus clairement la manière dont je perçois les expériences qui pétrissent cette masse informe que par paresse ou par commodité nous appelons notre identité. Il m'est difficile de concevoir que la plupart des gens croient pouvoir vivre sans se mentir à eux-mêmes, c'est-à-

dire sans traduire la mosaïque de détails qui constituent leur quotidien en un langage qui leur est propre.

2.

C'est ce que j'appelle la fable : un ensemble de distorsions nécessaires que j'applique à ce qui m'entoure, en l'absence desquelles, comme toute autre personne, je serais une analphabète du réel.

3.

J'ai longtemps cru que ces déformations survenaient uniquement au niveau des mots que l'on emploie pour s'approprier les faits divers qui peuplent notre vie. Cette espèce de monologue que l'on se tient à soi-même, et qui m'a tenue plus d'une fois éveillée la nuit dans un ressassement pénible des événements les plus récents de mon train-train quotidien, ne constitue pas la seule manière d'appréhender notre vécu à mesure qu'il se construit. Mais il s'agit sans doute de la forme de pensée la plus gratifiante, en raison de l'illusion de limpidité qu'elle produit par son flux monotone.

4.

Pour peu que nous pensions, nous croyons toujours penser clairement. Lorsque le narrateur, ou dans mon cas la narratrice, de notre monde intérieur énonce avec certitude des idées claires que nous éprouvons par la suite le plus grand mal à extérioriser, il est courant d'attribuer cette difficulté à un défaut de verbalisation. L'on préfère ainsi croire que nos paroles ne reflètent pas adéquatement notre pensée, plutôt que de s'accommoder de leur absence de cohérence, de structure, de limpidité.

Globalisation

1.

Je conserve de Madame Anouilh, qui a été ma première professeure au collège Stanislas, deux souvenirs assez vifs liés à l'actualité. Le premier est lié à la création de l'euro. Un beau jour, elle nous a fièrement montré cette monnaie commune qui promettait de mettre fin aux conflits en Europe. Ce billet couleur ocre était porteur d'un formidable message : l'interdépendance des gouvernements européens rendait impossible une nouvelle invasion de l'Alsace-Lorraine. C'était sept ans avant qu'on ne commence à parler de la faillite de la Grèce, quinze ans avant que le Royaume-Uni ne tourne le dos à Strasbourg et à Bruxelles.

2.

Le monde entier se souvient du second événement, puisqu'il s'agissait des attaques sur les tours jumelles de New York. Madame Anouilh nous a demandé de garder une minute de silence en mémoire des victimes. Mon père travaillait alors à Manhattan à quelques coins de rue de ces édifices. C'était avant que la révolution informatique ne répande la téléphonie portable dans les écoles comme une traînée de poudre. Je ne pouvais pas le rejoindre, ni ma mère. Si je ne me sentais pas encore concernée par la construction de l'Union européenne, ce qui venait de se passer à six cents kilomètres de chez moi pouvait en revanche me toucher dans ma chair et dans la chair de ma famille. On ne parla plus de paix en ce mois de septembre. Les enfants que nous étions discutaient frénétiquement de l'éventualité d'une troisième guerre mondiale pendant les récréations. Nous étions bien contents de vivre au Québec. Nous nous sentions protégés, à l'écart du danger.

CU GÂNDUL LA GOLGOTA *Corina BATRINA-VOIVODENI*

În noaptea tăcerilor mele
Când sufletu-mi plânge rănit
Un gând se mai zbate și strigă:
Pe-o cruce ISUS a murit.

Și strigă dar nimeni n-aude
Căci gândul, e gând nerostit.
Furtună, suspine și lacrimi
Nu-i drept să fi fost răstignit!

În mâini, în picioarele care
IUBIREA adesea slujea
Ciocanul înfipse piroane
ISUS, singur teascul călca.

Pe fruntea sublimă, coroana
De spini, cu cruzime rănea
Și sânge, sudorile morții
Brăzdau nemilos Fața Sa.

Iar inima blândă, divină
Ce ne-a iubit nesfârșit
De-ocară era sfârtecătă
Și Cerul privea-nmărmurit.

În noaptea tăcerilor mele
Când sufletu-mi plânge zdrobit
Un gând se mai zbate și strigă:
Mă iartă, mă iartă, STĂPÂNE
Tu, pentru mine ai fost RĂSTIGNIT.

CINEMATOGRAFIA LUI CĂLIN NETZER

Milena MUNTEANU

Zgândăriți și incitați de vizionarea filmului **“Ana, Mon Amour”**, am căutat să aflăm mai multe despre cinematografia lui Călin Netzer, așa că ne-am oprit la **“Medalia de Onoare”** cu Victor Rebengiuc și Radu Beligan, un film ce rămâne cu tine mult după ce-l vizionezi. Este vorba despre un pensionar, Ion I. Ion (jucat de Rebengiuc) care era restant la plata întreținerii, deși locuia într-un bloc neîncălzit. Viața

personajului se schimbă în mod dramatic de îndată ce se aude că el va primi o medalie. La început, motivul medalierii îi este neclar chiar lui, laureatului, totuși vestea îl face să își modifice imaginea despre el însuși, ba chiar să răspundă comportamentului schimbat al celor din jur. Nevastă-sa, care nici nu vorbea cu el, ajunge să îi acorde atenție. Asociația de locatari începe să îl vadă drept frunțaș al blocului. Însuși președintele țării îl felicită pe pensionarul Ion pentru actele sale de vitejie... Motivul onoarei, deși necunoscut, devine o poveste ce evoluează de la o relatare la alta, căpătând o viață în sine. Cu fiecare re-povestire eroul se împăunează cu noi lauri de glorie. Ion I. Ion ajunge să se creadă tot mai important și se umflă în pene pe zi ce trece, ca o gogoasă. Totuși, uneori îl auzi că se bătuse cu rușii, alteori cu germanii... dar ce, parcă mai avea vreo importanță? Să mai conteze pe ce front luptase? Doar noi ne-am luptat cu toți și cu toate, pe toate fronturile lumii, nu-i așa?... Filmul sugerează juxtapoziția imaginii pensionarului cu a altor imagini cunoscute, mai precis a statuilor eroilor. Personajul nostru, un nimeni înainte de vestea medalierii, trebuie să fi făcut totuși ceva fapte de arme – cam neclare împotriva cui, sau în ce constaseră ele – totuși acum știm cu certitudine că el fusese un erou. Despre asta nu mai există nici o îndoială. Medalia îi dă astfel o identitate fără de care Ion I. Ion nu mai poate trăi. El începe să anticipeze venirea fiului și nepotului din Canada, așa că plănuiește să îi întâmpine cu decorația în piept. Fără să divulga prea mult din finalul filmului, care oricum lasă loc de interpretare, voi spune doar că venirea copiilor este un prilej de mare bucurie, dar și de dezamăgire pentru Ion I. Ion. Medalia devine simbolul luptei pe toate fronturile, de est sau de vest, sau oricare altele. Devine modul pensionarului Ion de a se justifica în fața sa, a familiei, ba și a lumii largi. Chiar dacă onoarea ar fi fost meritată, sau mai ales atunci, te întrebi cât mai valorează această recunoaștere târzie, în condițiile în care prezentul este așa cum este, contrastând cu imaginile glorioase ale statuilor de pe lângă stația Eroilor

din capitală – evocate la începutul filmului – care spun povestea victoriilor ce aduc gloria acasă.

Întrebările pe care filmul le ridică rămân în mare parte la imaginația audienței și depind, probabil, de punctul de vedere al spectatorului. Filmul **“Medalia de Onoare”** poate fi înțeles din diverse perspective. Una ar putea fi sugerarea întrebării legate de trecutul, prezentul și viitorul nostru: „La trecutu-ți mare, mare viitor”...

Titlul **“Poziția Copilului”** te-ar putea duce cu gândul la poziția fătului în pântecul mamei, cu toate acestea, acest film al lui Călin Netzer este despre altceva. Mai mult, la sfârșitul filmului te întrebi chiar despre ce copil este vorba, de fapt. Despre Mihai, cel mort într-un accident? Sau despre alt copil, de vârstă adultă, ce condusesse cu 140 km/oră, zburându-l pe primul din goana mașinii? De fapt, eroul principal pare să nu fie un copil, ci mama șoferului care ar face moarte de om să-și salveze fiul de condamnarea meritată pentru accidentul ce s-a soldat cu moartea lui Mihai. Mama șoferului ar mișca toate roțile lumii corupte în care trăiește, numai să ascundă fărădelegea, să mascheze dovezile incriminatoare, să manipuleze și să cumpere. Realizezi totuși că asta vine din dragoste, căci ea merge la familia victimei să-și ceară scuze. Un gest frumos, dacă n-ar fi și interesat. În ciuda dăruirii ei, copilul său adult o reneagă, ba chiar o înjură, clar iritat de insistențele și determinarea ei, ce contrastează puternic cu firea lui – el fiind un *laissez-faire*, un demotivat condus din umbră. Relația mamă - fiu e cumva patologică, totuși, pare reală, ba chiar se pare că e cumva inspirată de relația regizorului cu mama sa. În film, interacțiunea dintre personaje e complexă, a *love-hate relationship*, care, având în vedere circumstanțele, ar putea fi salvatoare pentru fiu. Sau nu?... Știi doar că indiferent cum evoluează acțiunea, pe copilul Mihai, ce fusese călcat de mașină, nimic nu-l va trezi din morți – iar detaliul pare să fie neglijat de mama șoferului, prea preocupată să-și protejeze propriul fiu, ce altfel ar sfârși după gratii. Spectatorul e lăsat să înțeleagă dilema și să tragă concluziile.

Cinematografia lui Călin Netzer este una inteligentă, incitantă, ce stârnește mai multe întrebări decât oferă răspunsuri. El dezvăluie dileme importante, ba chiar îndeamnă audiența la reflecție. Una individuală: Oare ce ai face în situația dată? Alta colectivă: Oare ce trebuie să acceptăm și ce să condamnăm? Care ne sunt valorile? Ce suntem și ce am putea deveni?

POEZII

Marcela STRAUA

O poveste

O poveste de iubire ce-a-nceput neașteptat
 Sta o zână..într-un fascicul de lumină, reflectat
 Făt-Frumosul, cu privirea, vara o împrăștia
 Iar vulcanul de iubire, foc nestins, întreținea.
 Inimile -ngemănate-n patimi se-ntreceau
 S- aripi de albaștri - fluturi, din senin creșteau
 Impregnate în tandrețe, multiplicată cu doi
 Spre zări albe îndepărtate, zburau amândoi.
 Dar...iubirea-i ofilită, străină-i apropierea
 O perdea de nori e cerul, neagră ca tăcerea.
 Și în bolborosiri de ape e basmul pierdut
 Ce-a fost miraj a dispărut, în scrum s-a prefăcut.
 Îngenuncheați în iarnă nu mai zăresc o vară
 Se întunecă seninul, furtuna stă s-apară
 Sub rafale reci de vânt timpul este comprimat
 Istoria ...se repetă, totul pare plagiat.

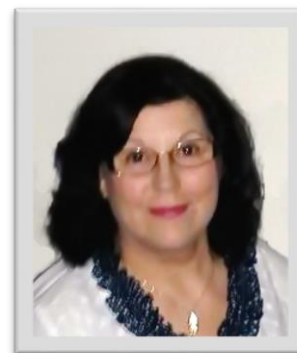
Primăveri de iubire

Pun floarea de cireș într-o scrisoare,
 Culeg petalele ce ning pe-a timpului cărare
 În inocente versuri le-mbrac în candoare
 Primăveri de iubire așez în calendare.
 Prinsă-n hora vântului împrăștiind mireasma
 Cireșului, când i-a înflorit catapeteasma
 Privirea o ridic spre cer, de puritate avid
 Mă îndrept spre soare și cerurile se deschid.
 Fluturii mă-nsoțesc, am primăvara în cântec
 Fericea este -a celor ce știu un descântec
 De-a crește cu iubire, flori nemuritoare
 În inimă,-mbrăcând-o în lumină și splendoare.

Copil iubit

Când ai venit pe lume mi-ai adus și cerul,
 Ești punctul de sprijin în spațiu, reperul,
 Universul renăscut, din margine de-abis,
 Viitorul, speranța, ești vis și paradis!

Mi-ai strâns lacrima în palmă, mângâind suspinul
 Și-n pahar ai pus licoare, răsturnând veninul.
 Dulcea sărutare pe obrazul adumbrit,
 Sădea floarea speranței, în sufletul rănit.
 Ai șters urma durerii, din inima cernită
 Și-ai semănat lumina-n privirea răătăcită,
 Sărutul tău, culoare, obrazului, i-a dat
 Și zâmbetul pierdut, gurii- arse de oftat

Plouă..

Plouă peste nopți și zile peste păcate ascunse
 Spală noianul de gânduri ferecate, nepătrunse
 Eu caut verile trecute, toamna-mi bate-n geam nervoasă
 Fluturând poem de frunze ruginii ea intră în casă.
 Vrea să-mi fure-o vară ascunsă printre florile din glastră
 În zadar încerc s-o împiedic, mă-ngenunche, cercetează..
 Când oftatul tânguit, strâns în hohot de plâns ...geme
 Vara își strânge verdele și-l mută în ritm de poeme...
 Amintirile valsează și frunze-arămii apleacă
 Când mă împinge-n abisuri, când în lumină mă-mbracă
 Alteori, în albe nopți mă găsești pe-un colț de Lună
 Cu ea m-oglesc în Marea.. de acasă, soră bună..

Sătucul...

Cine știe, peste o clipă pot fi plâns înăbușit
 Dar știu că am dăruit, am dat viață și-am iubit
 Seninul dimineților cu soarele sorbind rouă,
 Și-am căutat în visare, taina -nserării când plouă.
 Am iubit mâinile mamei împreunate în rugă
 Și fuiorul tors din furcă ș-așezat pe fus în drugă.
 Am iubit zâmbetul tatei, seara, când intra în casă
 Obosit, fără de vlagă, punând o pâine pe masă.
 Am iubit poala pădurii, valea, poteca de munte,
 Brazi-nalți, pășunile, stâna cu mioare multe
 Roata fântânii din poartă cu lanțul gros, ruginit
 Parcă ieri eram acasă, în sătucul meu iubit.

NICOLAE BĂCIUȚ ÎN DIALOG CU VERONICA PAVEL LERNER

Nicolae BĂCIUȚ

Veronica Pavel Lerner

Un ocean între întrebări și răspunsuri

De mai bine de patru decenii m-am pus în slujba dialogului literar. Mai întâi, în joacă, am pus întrebări unor colegi bistrițeni de cenaclu (Virgil Rațiu, Alexandru Cristian Miloș), apoi cu temere, în primele luni de facultate, unor scriitori consacrați (Teohar Mihadaș, Romulus Guga), apoi, cu îndrăzneală, unor nume de prim rang (Nichita Stănescu, Marin Sorescu), în cele din urmă, ofensiv, la zeci de scriitori, de toate calibrele, adunând peste o mie de pagini de manuscris. De

aici și până la a da contur primei Istorii a literaturii române contemporane în interviuri (apărută în 2005, în 2 volume), ca operă de autor, (antologii de interviuri de diverși autori mai apărând) n-a fost decât un pas, care trebuia să sfideze cenzura care îi luase locul cenzurii ideologice, cea economică.

Istoria mea oferea o panoramă a vieții literare de dinaintea de 1989, dar trecând și dincolo de acest prag, aproape un deceniu.

Gazde bune pentru interviurile mele au fost, pe rând, revistele Echinox și Vatra, Vatra veche, publicând însă, sporadic, și în alte gazete.

Elanurile mele în privința exercițiilor maieutice s-au concretizat și în câteva opuri de anvergură, dacă am în vedere cărțile de interviuri pe care le-am realizat cu N. Steinhardt, Nichita Stănescu, Ion Vlasiu, Mihai Sin ș.a.

Timpul a căpătat însă alt ritm în ultimul deceniu, activitățile mele editoriale s-au diversificat, timpul rămas la dispoziție pentru ceea ce fusese pasiunea anilor de tinerețe fiind tot mai zgârcit. E adevărat, în același timp, că interesul pentru dialogurile literare nu s-a stins, ba chiar aș zice că au câștigat teren confesiunile, jurnalele literare, memorialistica...

Mijloacele de comunicare au explodat și ele, în formule diverse, unele dintre cele mai facile – dialogul video în timp real prin skype, de pildă – astfel încât dialogul literar ajunsese să beneficieze de toate condițiile realizării.

Formulele la care am recurs eu, în timp, au fost pe atunci determinate de oportunitățile vremii – înregistrări audio, dialoguri față în față, consemnate pe hârtie, dialoguri video... Una dintre formulele “de forță majoră” a fost dialogul epistolar. Iar cartea de interviuri cu N. Steinhardt a fost realizată astfel, printr-o suită de scrisori, cu întrebări și răspunsuri care se succedau și după voia Poștei Române.

Apariția revistei Vatra veche a readus dialogul în orizonturile lui de altădată, când, la Vatra, rubrica de forță era “Vatra dialog”.

Număr de număr, în zece ani de apariție, Vatra veche a publicat peste o sută de dialoguri literare, antrenând diverși autori, de pe toate meleagurile.

Un colaborator de nădejde în acest sens a fost Veronica Pavel Lerner, un autor de peste Ocean, care și-a descoperit vocația dialogului, nu doar pentru a cunoaște pe alții, ci și pentru a-și limpezi pentru sine și pentru cititori tot felul de necunoscute, despre autori, opere, vieți literare și nu numai.

Mi-am dat seama, la un moment dat, că biografia Veronicăi Pavel Lerner e de roman. Un roman pe care autoarea ezita,

amâna să-l scrie. Mi-am spus atunci că trebuie să încerc să forțez nota, să o provoc pe Veronica Pavel Lerner să-și povestească viața de poveste, pentru frumusețea și, adesea, dramatismul ei, dar și pentru accentele sale pilduitoare. Pentru că Veronica Pavel Lerner e un model din multe puncte de vedere, unul de care e nevoie acum mai mult decât oricând, în deruta în care se găsesc mulți, în căutarea cu înfrigurare a unui drum în viață, când totul pare deopotrivă posibil și imposibil.

Sigur, inconvenientul cel mai mare pentru a realiza un dialog cu Veronica Pavel Lerner îl reprezenta distanța și... presiunea timpului, pentru că ținta era ca să realizăm o carte de interviuri în câteva săptămâni, printre atâtea urgențe ale zilei, în așa fel încât cartea să ajungă la cititor într-un context cultural favorizant: Săptămâna Culturală de la Hamilton, Canada, unde fusesem invitat să particip.

Apoi, atunci când pui întrebări în calup, prin email, te privezi de o dimensiune esențială a frumuseții unui dialog: privirea față în față, cu tot ce atrage după ea – reacția spontană, construirea dialogului în funcție de răspunsurile interlocutorului, impunerea unui ritm mai alert, cu strălucirea firescului.

Oricum, demersul nostru a fost unul asumat cu entuziasm, convinși fiind, și de o parte și de alta, că va rămâne o mărturie care merită să fie cunoscută. Pentru că nu e vorba doar de un om, ci și de o epocă, de imaginea unor lumi și a unor locuri care, aparent, n-au nimic în comun, dar care devin consubstanțiale prin destinele care le leagă.

Veronica Pavel Lerner e un interlocutor de mare distincție și eleganță, riguros, scrupulos, atent la cele mai mici detalii, până la... virgulă și punct.

Știe să povestească și are ce povesti.

Dacă ar relua fiecare capitol al vieții sale, ar putea construi edificii epice până la altitudini românești.

“Amintirile din copilărie” ale Veronicăi Pavel Lerner sunt savuroase, au parfumul Bucureștiului de altădată.

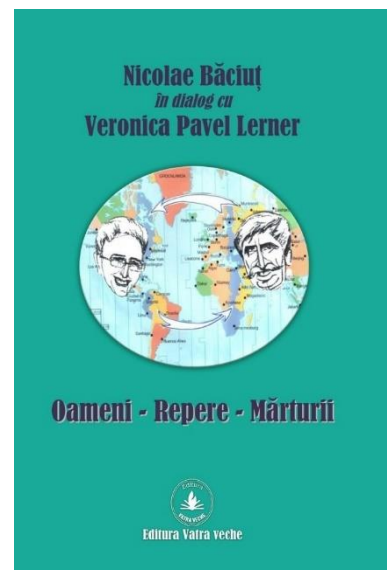
Tot traseul biografic, până la resuscitarea unor tentații din adolescență, de a face literatură sfidând vârsta, adună suficient material epic.

Nu știu dacă o va face sau nu. Dar ceea ce este cuprins în aceste pagini, sub genericul “Oameni, repere, mărturii”, este dovada peremptorie a existenței unui filon bogat.

Și așa cum e, în fulgurări de dialog, această carte are toate datele dăinuirii – prin ceea ce spune, cum spune și pentru cine spune.

E o carte recuperată, o carte salvată, o restituire necesară.

(Cartea a fost lansată la Consulatul General al României din Toronto, Canada, luni, 16 iulie 2018, ora 16,00)

DIN VOLUMUL CINCI: PICĂTURI

D.H. SILVIAN

Spun tot. Am avut ceva de spus, nimic mai mult. Rău, bun, asta este tot ce spun. Nu propun văicăreli, nici lamentări, doar provocări. Picături, un vis, o dorință, o propunere. Scrieri și gânduri continuă să lase cititorul să aleagă, să decidă și să simtă. Conversația se derulează, terapia se amplifică. Cuvântul joacă, se joacă, cuvântul poartă, sperând că încă se poartă. Scrieri... nu neapărat politice, nu neapărat erotice, nu chiar mărturisiri, nu neapărat memorii,

nu jurnal, adică așa, câte puțin din toate, un nimic din fiecare, nici asta, nici aia, dar exact așa cum suntem, nici excepționali, nici mediocri, nici banali, doar un pic așa ca timpul... senzaționali. Sunt scrieri pentru oameni care încă mai pot. Ca și pipa lui Magritte, "Ceci n'est pas une pipe", poezia nu este poezie. Este mai curând definiție, o plimbare explicativă, un semn, semnal de alarmă, o autocritică colectivă sugerată, la nevoie o palmă și o luare peste picior, cu un contact delicat, ușor. E un deget sau două, de la o mână sau două, pe rând sau simultan. Un deget care te atinge, cu un gest care săcăie, care te împunge în coaste, în stomac, cu gingășie, dar mereu și sadic, care nu te lasă în pace, pe care nu-l vrei dar îți place, care te gâdilă și îți caută răsul. Care se oprește totuși la timp, pentru a nu-ți aduce plânsul. Eu, eu, eu. Când spun eu, devin tu. Eu, tu... trăim, simțim. Și totul începe cu un gând, cu un vis. Și continuă cu o aprigă dorință pentru un bis.

Admir sinceritatea și impertinența tinereții. Disprețuiesc sinceritatea și impertinența bătrâneții. Și înțeleg... impertinența sincerității nu merită răspuns. Joc între definiții și filosofie. Încerc să-i implic și pe alții, făcându-i complici, parteneri de dans, sau voyeuri. Mă străduiesc să nu cad în depresie, dar mă împiedic des... de mine. Adevărul e un cadou, iar minciuna este ambalajul în care e dăruit, adevărul trebuie învelit. Deci, ambalajul este minciuna în care se dăruiește adevărul, dar adesea ambalajul e mai adevărat decât cadoul.

Eppur si muove. Limba română are o evoluție politică și nu intelectuală. Nu fac politică, nu o fac pe intelectualul, dar uite că și eu mă adaug cu tot spiritul acestei evoluții. Sufletul poate fi vândut, dar nu poate fi cumpărat. Este poate singurul lucru pe care îl posezi cu adevărat, dacă îl ai. Greșeli, greșeli, greșeli, toți le facem și nu vrem. Suntem făcuți din greșeli, una mai excitantă decât cealaltă. Și greșim continuu. Cine nu face, nu greșește ! Nici cine nu iubește ! Fără trecut nu ai prezent. Nu dacă ești absent.

Trei erau, unul doar se ocupa, altul tot făcea, iar celălalt nu exista. Din trei, doi s-au făcut și doar unul era plăcut, iar eu nu știu de ce, eu mă simțeam... De imagini din oglindă, vedenii, fum și ceață, abur de fantome, greață, de niște șmecheri, efemerii, cărora nu le-au rămas decât umbrele de ieri. Domni elevați, în rafturi superioare, containere pentru rahați, pe post de făcători, deștepți de mori, tăietori de crengi... de sub picioare, stropitori de sare... pe cozi de păsări măiestre, stăpâni ai neantului dintre astre.

De ce o faci ? Sunt designer, deci creez lucruri, cotrobăiesc prin idei, bucăți și bucățele, nu inventez nimic, doar reinventez,

construiesc din ce alții aruncă sau nu văd, din piese uitate și părăsite. M-am plimbat pe străzi, printre oameni, prin sufletele lor, și am văzut că au nevoie. Nu m-a invitat nimeni, m-am invitat singur, nimeni nu mi-a șoptit o invitație, I crashed their party, m-am introdus și m-am fofilat în bairamul lor fără ca ei să observe, iar acum ei nu îmi mai dau voie să plec.

Cu o fundă și cu un fel de rochiță, o uniformă, ce pe toți până și acum ne face să-i interogăm scopul, intenția și proveniența, care totuși nu cred să fi afectat calitatea nimănui de mascul, așa mă plimbam pe străzile unui oraș de sus de țară, pe dreapta, un oraș generos, de început, dar și de sfârșit, cu case mari și împărțite, luate, date, cu parc, grădini și poezie, cu dulceață de cireș amare și negre, ceai și lămâi cu zahăr, cirezi de vite, biciclete, gârle, cinematograf, curcani, scarlatină, carantină, umeri linși și gratii, purici, purici, mulți, flămânzi, îmbătați de al meu sânge, fântâni și-o apă rece, sobe mari din teracotă, coropișnițe, temnițe cu baie comunală, zaț de săpun, olițe, madame cu ruj roșu, cu ventuze, pisoi uitați și aruncați, târg, panaramă, lanțuri, scăunele, mătuși și unchi, câte paișpe la părinți, un oraș cu nume, unde numele mi-a fost dat și apoi uitat.

Las' să fie ! Hai, arată-mi, ca să-mi ajungă, acum, aici, pentru o viață, ca o pedeapsă pentru cei ce nu au știut. Apoi rupe-mă din tine, de iubirea ce te acoperă ca mușchiul la rădăcinile copacului. Smulge-mă ca pe o buruiănă, pune-mă în Moulinex și fă o poțiune magică, și dă-o de băut unui câine ce mușcă și ce-mi poartă sufletul sub coada lui cheală. Uită de cel ce te visa în insomnia sa cotidiană, dar nu uita ce ți-am fost, cum te-am umblat, cum ți-am cutreierat meleagurile, văile și peșterile și vârfurile, și tipă ca vântul, urlă și cere-mă și mai mult când îți vin. Hai, mai ia un pahar, că-i otravă bună !

Din cel mai fin. Artistul face nisipul să fie din cel mai fin, iar dacă n-are nisip, îl inventează, face praf din ce are, nu se lasă, artistului nu-i pasă, sfărâmă piatra, suflete și tot ce îi intră în plasă, e un fel de pescar, cu talent, că doar e artist și se pricepe, iar dacă nu, se preface cu măiestrie și nu zace, vorbește chiar când tace, de îi cazi pe mână, te prinde, te modelează, are mâini de aur, poftă de balaur, coarne tari de taur, și împunge ca să nu-l împungă alții, nu-l ating nici măcar savanții, stă pe treapta lui, de sine cioplită din scoarța-i de copită, clocotește soarta și zilele pe a lui plită, stă și-l face să fie din cel mai fin, ca sub el... somnul să-i fie cât mai lin.

Mâncam într-un restaurant de unul singur. Mă uitam de jur împrejur. Nu era vina lor pentru că eram singur. Nu era nici vina mea și poate nici a ta. Dar cumva trebuia să fie găsită o vină, un vinovat. Așa cere o bună funcționare. Mâncam pentru că îmi plăcea și pentru că îmi era foame. Beam pentru că îmi era sete. O făceam pentru că trebuia și pentru că puteam. Ascultam conversațiile ce mă încercuiau. Îmi plăceau, mă enervau, doream să mă interpun, să le spun, tot ce știu, tot ce cred, așa precum văd. Reținerea mă săcăia, mă supăra, nu puteam să fiu dăruitor, vina era a mea. Rămâneam doar cu literele puse pe spate de șervețel, lângă pata încă udă de apă minerală gazoasă și zahărul pudră, undeva între, întrebător. Oare de mai mănânc o clătită, am să mor ? Ceilalți mâncau papanași.

Chiar de nu cauți, printre ași vei găsi și unul sau doi nași, căci așa suntem noi, tocmai buni de botezat, buni de stropit cu apă, sfântă, și ne încântă, tot ce nu ne ia la trântă, că de plecat, capul tot ni-l plecăm, ș-așa stăm noi aplecați, așteptând să fim marcați.

Ciudad, îmi vorbești de o mamă, frați, de un oraș pierdut, de un oraș fără astăzi, de oameni ce nu îți aparțin, îmi arăți o poză ce a luat foc și căreia nu i-a mai rămas decât o bucăciță din imagine, îmi oferi o poveste întreruptă, bucuria cuiva, de parcă nu ar fi, îmi vorbești de stăpâni și victime ale sortii, de sacrificiile istoriei, de începuturi și de sfârșit. Povestești ciudad o ciudadă poveste, o poveste neterminată, iar poveștile neterminate mănâncă sufletul.

A cincea impresie. Nu îmi e rușine, în inferioritatea mea mă simt chiar superior, sunt mândru, aș merge cu capul sus, dar gropile, crăpăturile și rahații câinilor trag în jos, și merg și eu cu ochii plecați, precum merge o nație întreagă. Ferice sunt cei cărora nu le e teamă și trec fără să le pese, peste sau în ce și alții au călcat.

Zone dubioase. De la a la b drumul este drept, dar în zonă se cam cotește, îți blochează tonul, se fură unda și telefonul, eticheta este orange, dar tu ce vezi este roșu în fața ochilor, gluma e de găgă, n-ai ce face, discuția e absurdă, de te plimbi în zonă, linia ți-e surdă. "Contul tău a fost suspendat. Pentru detalii apelează 444."

Toți avem, toată lumea muncește, toată lumea se spală, se îmbracă, se tunde, se bărbiereste. Toată lumea trăiește într-o perpetuă anarhie sufletească. Suntem urâți, suntem așa cum suntem, o știm, iar acum ne și mândrim. Dar așa urâți precum suntem, și numai noi avem dreptul să o menționăm, ne simțim cei mai frumoși, cei mai zeloși, neînțeleși, dar setoși. Și, căutăm mereu alt loc, căutăm izvorul, facem multe gropi. Și fiecare are o spărtură pe care o întreține. Fiecare crăpătură ne aparține. Iar dacă acolo câinii merg cu covrigi în coadă, atenție că mușcă. Câinii, iar covrigii sunt înghețați. Așa că, mai gândiți-vă, ofțați !

Îmi plac mie ăștia care se preocupă numai de început și de sfârșit, fără să le pese de între și de miez. ăștia care se ridică pentru ca să se așeze. ăștia care-ți spun "nu de mamă" și "nici de tată". Îmi plac mai ales ăștia pe care îi ai în față și care îți spun "păi atunci bine, hai să ne vedem mâine, sau pe mai încolo". Îmi plac mie ăștia care se supără pentru ca să se împace. Îmi plac mie ăștia care cunosc viitorul, ăștia care îți spun mereu că nu se poate, ăștia cu mult foarte.

În drum spre. "Asta-i grădina botanică", îmi arată șoferul de taxi. "Parcă ar fi mai degradă jungla botanică." "Păi nu prea mai ducem clienți pe aici. Foarte rar avem câte o comandă." Îi răspund că am fost și eu, o dată. M-a dus o fată, pe alei, pe bănci, cred că printre flori. Tot ce îmi amintesc, sunt plăcuțele de tinicheie pe care scria "sărutul interzis ! 5 lei amendă". Chiar și atunci mă întrebam... ciudad, oare să mă fi adus aici pentru că nu dorea să ne sărutăm, sau pentru că era curioasă să afle câți bani am !?

"Winter is coming !" Îți citeam cuvintele din monologul pe care mi l-ai adresat. Închideam ochiul sub monocul închiriat, și-ți urmăream pasajul literar cu celălalt. Deveneam un monoclat, și cu toate că nu știam ce înseamnă, mă simțeam adecvat, ca un enoriaș fidel al uneia dintre religiile monoteiste, făcându-mi rugăciunile la timp, din timp, ca să-mi ajute. Nu îmi mai era teamă de nimic. Cu credință, urcam și coboram pe muchiile monolitului răsturnat, ca un echilibrist de circ. Și eram toți împreună, iar când spun împreună, mă refer la toți, și tineri și bronzați, bine întreținuți, cu tonus, cu poftă, cu păcat, uitând de monogamie prin pierdere de sine, făcând lucruri bune și prostii, și dragoste, împărțind iubire, toți fiind lacomi din fire. Iar trenul pleca și împachetam, și aveam multe, iar avionul decola, și împachetam, și erau multe, și nu se mai termina. Erai tu, eu, ea, prietenul nostru, două doamne cu un pachet și o referință de la mama. Ele erau îmbrăcate în negru, eu într-un halat de baie alb. Vedeam o îmbrățișare, iar eu ceream iertare. Era multă plăcere, consumată repede, erau adevăruri și greșeli, și o apă caldă cu

care să te speli. Era bun, mult bun. Era frumos, tare frumos. Dar, uite că mă trezeam pentru că trebuia să schimb cauciucurile și să le pun pe cele de iarnă, pentru că vine, iar mașina vreau să meargă bine. Procesul era simplu, dar în cadrul lui aflam că atunci când suspensia nu e bună, pneurile se rod inegal. Rezultă probleme. Fiecare acțiune precipită o alta. Fiecare lucru cere un loc, un scop, un preț. Literă după literă, toate culese în monoton, cuvânt după cuvânt, gând după gând, una câte una, unul câte unul, plicticos, monoton, ca o datorie neplătită și neglijată. Curcubeul nostru devenise monocromatic. Ne pronunțam monosilabic, ne căutam ca să ne despărțim. Monopol nu aveam unul asupra celuilalt, dar pe undeva îl cream, ne făcea bine să îl știm prezent. Îți surâdeau monogramele familiei pe ale tale perne. O simțeam și te lăsam să o simți. Eram la începutul unui drum cu destinații obscure. Însă vehiculul ales era un monoplăc cu o monococă concepută doar pentru un loc. Nu aveam alte chei, nu existau alte mijloace de locomoție. Nu aveam de unde să știu când și cum. Nu îmi cunoșteam ziua. Eram unul, numai unul, monoclin, și bărbat și femeie, singur pentru a mă satisface, singur pentru a reproduce, eu și visul, și o claie de monostihuri fără rimă.

Plagiez, copiez un vis, o toană, comand ce tu comanzi, mă chemi, chem, mă strigi, strig, mă împingi, împing, mă vrei, te vreau, mă ai, am, te joci, joc, urmăresc ce urmărești, mă iei, te iau, când te doare, doare, trăiești, trăiesc, calc în urmele lăsate de tine, te calc, calc pașii imprimați pe pielea altora, îți imit pasiunea, sadismul, setea, foamea, sunt lacom precum ești, mă uit peste umărul tău la scrisoarea de dragoste pe care tu o tai în carne vie, și copiez, rescriu cu fluiditate fiecare picătură de sânge, te plagiez.

Casa lui ? Dacă ar fi cu adevărat casa lui Dumnezeu, crezi că ar avea nevoie de o cheie ? Crezi că la poarta lui și-ar agăța un orar ? Și de ce se închide noaptea ușa ? De pe pereții casei lui nu și-au dat jos a lor mască și nu a coborât niciun sfânt ca să-mi vorbească.

Deloc, de joc. Aud toaca. Pe mine nu mă cheamă la masă. Nu cheamă de nuntă, nici de chef. Sună a prăpăd. Mi se prăpădesc amintirile. O fi din nou vreo revoluție, o răscoală, o nemulțumire ceva, vreo reformă agrară sau sanitară. Sună și bate tare. Întotdeauna m-a fascinat cu frică sunetul ei. Dar niciodată nu a bătut pentru mine, eu doar o auzeam și mă prefăceam că nu-mi pasă. Mie nu-mi făcea niciun serviciu. Da, mie nu-mi pasă, dar nu plec până nu tace. Așa fac eu, așa sunt, nu las bătaia în pace. Și marți Dumnezeu a spus "bine" de două ori, dar azi e miercuri. Fiecare își scrie propria istorie. Și fiecare oftează precum îi convine. Iar adevărul rămâne ceva abstract și arbitrar. Și mie nu-mi rămâne decât să strig din nou: aiurea ! Și nici măcar "în tramvai", că nu prea mai sunt.

Un tren. Eu: locomotivă, iar tu: vagon de clasa a doua, că-s mai multe, ca să am ce trage. Știi ce, hai să-l facem marfar. Filmul nostru, scenariul nostru, de ce nu. Marfar... așa mai cu greutate și mai lung, să te simt, că dacă este de tras, păi atunci, să trag. Și am tras, am pufăit, te-am lăsat să fii, să te arăți, să-mi descoperi misterele din cărți. Când, cum, cât, unde, ce fel... Mersul trenurilor le arăta pe toate, spunea tot, dar ție nu-ți păsa. Te durea în cot. Tu știi ce tare doare în cot ? Al meu nici acum nu-i reparat. Așa-mi trebuie dacă l-am stricat. Afirmi că aveai timp ca eu să te tot trag, dar te-ai lăsat atașată de o altă locomotivă, și-ai plecat... vagon spurcat ! Și acum ce vrei să fac ? Peronul e gol, pustiu, orarul e schimbat. Care îți este pretenția ? Din ce-ai fost, să-ți fi cerut și eu discret ? Am încercat, am vrut, dar după așa o cursă, nu mă mai preocupa și-al tău secret. Eu locomotivă, iar tu vagon, de-o viață ne-am plimbat prin gări, de-o viață îți port zgura-n nări.

Nu îți închide porțile, un han respectabil trebuie să ofere călătorului tot ce are mai bun. Armăsarii de schimb trebuie să fie de aceeași calitate. Ține pământul umed, în pridvor florile așteaptă să mulțumească și soarelui și celui ce privește. Pune băutura la rece și ospățul la cald, lasă vinul să curgă și focul aprins. Cavalerii de vor în capul mesei, la cină cu hangița, invită-i, îți sunt oaspeți. Când îți cer în companie ca patul să își schimbe, spune-le o poveste. Dacă merită, lasă-i să încerce, dar nu uita, Harap Alb e numai unul. În concluzie, pentru a rezuma: o floare nu poate trăi din uscat.

Doar căutam, m-am căutat în tine pentru ca să te găsec. În decursul acestei căutări am pierdut ce aveam, sau poate, doar am căutat să mă găsec. Nu știam că eram pierdut. Am aflat-o numai când am găsit ce căutam. Nu mai caut, nu știu dacă asta căutam, nu știu dacă asta am găsit. Culmea este... ce căutam, nu am găsit. Era dintotdeauna acolo, doar că eu mă uitam mereu în altă parte. Acum mă cauți tu pe mine, sau poate că și tu, doar te cauți. Uite că mă dau la o parte, ca să ne găsești.

Knock, knock ! "Fiecare perete este o ușă." Acum înțeleg de ce te dai cu capul de pereți.

Din volumul în pregătire "COPILUL DIN NAZARET"
Dumitru ICHIM

SCARA LUI IACOV

"Pentru că tu ești mama,
ești la fel de frumoasă
ca această piatră ce ți-am adus",
grăi către Fecioară
Copilul Iisus.
"E rotunjită de ape și vise
pe dinafară.
Are pleoapele-nchise,
dar nu doarme
somnia rotundului greu
ca Iacov la capăt de scară.
Piatra aceasta își amintește
ceea ce nimeni nu știe
cum îngerii cântau lui Dumnezeu,
pentru prima dată lumina rostind-o
cu numele ei de Marie,
din rază în rază
ecoul suind.
Piatra aceasta nu doarme.
Ascult-o!
Perdeaua e trasă.
Tăcerea-i întreagă.
Cu pleoapele închise,
se roagă ca tine,
la fel de frumoasă,
Lumino!
Cum ar putea să doarmă
când Dumnezeu de departe
s-a reîntors acasă!

COPILUL ÎNVAȚĂ FLORILE DESPRE CER

Când le vorbesc de Dumnezeu
florile ingenunchează
și M-ascultă...

Cel mai greu
mi-a fost să le explic
din "Tatăl nostru..."
ce este cerul.

Ca o carte s-a deschis palmierul,
dar n-a găsit nimic
din ce voiam să le spui.
A încercat să le dumirească norul
c-ar fi un fel ca drumul lui,
dar a-nceput să plouă că nu știe.

Eu cred că "în ceruri" se cheamă
privirea de mamă.

Unde-ar putea Tatăl nostru să fie
decât în cântarea senină,
cum numai o inimă de mamă
a putut să rostească
pe Dumnezeu ca om -
lumină din lumină?

CÂNTEC DE LEAGĂN

Somn așteptării,
lin, liniștei dragi,
alcătuire
miresmei de fragi,

somn al uitării,
stup dulce-n pelin,

copere-mi pâcla
tristeții de pin.

Somn ce îngână
desfaceri de lut,
dă-mi noapții luna
din primul sărut!

CLIFE SPRIJINITE-N GÂNDURI

Lia RUSE

ASTRUL CULTURII ROMÂNEȘTI

Te-ai născut în România în alb imaculat,
Într-o casă-n Ipotești, când focul trosnea-n sobă,
Tot pământul era-mbrăcat într-o albă robă
Și firea-ntreagă se trăgea din basmul fermecat...
Întinsele păduri ți-au fost prietenii cei dragi
Și serile cu cerul luminat de Craiul Nou,
Apoi, tot ce vedeai te urmărea ca un ecou
Și-ai început să scrii la umbra unor tei și fagi...
O... ne-ai oferit frumusețea limbii ce-o vorbim !
Pe cea mai-naltă treaptă a culturii ai rămas,
Și-ai fost mereu frustrat de demnitari fără obraz
Prin sentimentul patriotic, pe care-l nutrim...
Prin strălucirea inteligenței tu i-ai orbit,
Apărând idealurile de libertate,
Precum și idealurile de unitate,
În viața ta, atât de scurtă, mult ai pățimit !...
Ai veșnicia de-a purta acel triumf lumesc
Prin talentul creator și-nzestrarea morală,
Prin multele idei și firea-ți sentimentală,
Și... ai rămas „Luceafărul” neamului românesc !

CASA PĂRINTEASCĂ

Interiorul casei, de amintiri, e-nvăluit
E ștersă oglinda, nu mai sclipește-n ramă...
Prin odăi, mireasma veche, ușor , s-a cuibărit.
Din fiecare colț, ochii mamei ne cheamă.
Pe coardele-n surdină, o mână fermecată,
Ne fascinează, ca-n vise, în serile de dor,
Tata, în ritmuri dulci, cu vraja legănată,
Chiar azi, după atâta timp, dă liniștii fior...
Acum, rătăcesc iarăși, în clipele tristeții,
Frisoanele de gheață, din nou, mă stăpânesc
Curg lacrimile, în voie, de pe clinul feții,
Respir adânc și, încerc...încerc să mă opresc...
.....
Le simt și-acum, în suflet, ușoara mângâiere
Blândă ca freamătul brizei, -o adiere-
Cum, astăzi rătăcesc momentele tristeții !...
De ce dispare omul de pe câmpul vieții ?

MAI ȘTII

Ce lumină înaltă! Mai știi cum suna
Clipa verii, în noi și iubirea din ea?!
Gust de vânt am simțit... Ne-agățau zeci de scai
Pașii verzi, într-un ritm pe un cântec de nai...
Amândoi turburați, -se vedea-, era clar,
Ne-am trezit aruncați în tangoul de jar!
Ce lumină-naltă! Pe piciorul de plai
Am rămas...erau flori, era vis, era rai.
În lumina de-atuci... și-n mijloc de amiaz,
Năuciți, de dor, eram... cu soarele-n extaz...
Alergau herghelii de fiori-n artere,
Era foc dogorât de suflet în vrere...
.....
Înscriindu-ne „vis”, toată viața, pe frunți,
Noi am fost doi iubiți cununați, azi cărunți...

MICĂ STEA

Cuvinte, de drag, în nopți albe de vară,
Luminează suav! Vine luna tăcut
Cu privire de far. Si,.. cântând o vioară,
Undeva, mai departe, mă duce-n trecut..
Ard, mocnit, mângâieri tandre în timpul de-atunci.
Ce timidă eram!.. Vine toamna încet,
Cu obrazul de aur, cu chiote prin lunci,
Cu timpul ce-i pictează,-n culori, un portret..
Ce timidă eram!... și încă, mai țin minte,
N-am să uit niciodată. Ce-aș putea eu să fac!?
Cresc - mereu,- în mine, nostalgice cuvinte
Le voi scrie-mbrăcând, de acum, timpul sărac ...
.....
Mă fac toamnă târzie....primăvară am fost...
-Foșnitoare iubire peste viața mea-
Și clipele de azi, să le scriu, au un rost :
În față... speranță,.. îndărăt, mică stea...

VARĂ DE MALACHIT

Vară îmbrăcată în verde de malachit
Și brăzdată de umbre întinse pe pământ,
Vară-nvăluită cu năframă de abur,
La timp, să curgă în cânt...
Vară spălată de rouă, zvântată la cald,
Primenită în cămășile zorilor,
Legănată în doinele greierilor
La lampa licuricilor.
Vară atârnată de lună și stele,
Înmiresmată, în dimineață, de flori,
Mângâiată de soare, răcorită de
Briza ce cațără nori;
Vară lejeră, tandră, plină de vise,
Vreme clădită din doruri și iubire,
În noapte, tăcerea obosită trage
Cu cerneală pe fire...

O ICOANĂ DE VIS

O icoană -de vis- din vremurile-apuse...
Mângâieri de iubire pe-o frunte de dor,
Prin tăceri se adună iar, clipele duse,
Lunecând, pe furiș, un timp strălucitor.
Lacrima, mamă, te-aduce-n amintire,
Prinde timp sfâșiat de un arcuș cântând
La vioara tatei! Crescută-n iubire
Inima mea tristă visează sângerând.
Secunda aceasta aleargă spre trecut...
M-atinge-mbrățișarea-ți și,.. suflu-mi arzând
-Timpul vieții mele-, îl rotește știut
Și ajung, atunci,.. la noi, dusă de-un vânt.
Picură, în liniște, lacrimi de durere ,
Tu vei fi, înalt, cuprinsă în versul meu
.....
În imensa risipire de tăcere,
E dorul ce nu piere...el stăruie mereu

LINIȘTE II

AÎ FRANCISC (POETUL ORB)

Ei bine, una peste alta pot să vă zic pe șleau că mă aflu în spital cam de o săptămână, singur în salon ca un boier și în plină noapte. Nu puteam să afirm cu prea multă siguranță că întunericul se risipea oră de oră dar cam în același timp sau cu aceeași frecvență trebuia să merg la o destinație pentru care primeam chiar și niște pastile din alea albe.

Surorile medicale se așteptau să le sun și să mă las dus de mână

până la ... fiindcă nu vedeam prea bine de o bună bucată de vreme.

Mai lipsea să fiu și puțin aghesmuț și aș fi putut să afirm că toate motivele din lume mi se adunaseră aproape ca să nu mai ajung la o astfel de destinație.

Fiecare persoană medicală care mă purta pe cărare obișnuia să mustăcească bine, le simțeam eu. În loc să le fi fost milă de mine, ele făceau haz pe socoteala subsemnatului. În cabinetul lor auzeam mereu râsete înfundate care semănau cu icnetele de capră.

Dar în noaptea respectivă nu vroiam să chem pe nimeni ci să învăț drumul până acolo de unul singur.

M-am dat jos din pat și după un timp oarecare am reușit să ajung la capătul lui. Eram lac de sudoare, în ciuda aerului condiționat asigurat de instituție. Urma să mă deplasez până la capătul opus al patului după care mai aveam de făcut doar doi pași înainte, vorba lui Lenin. Nu că l-aș fi studiat prea mult dar anumite expresii îmi rămăneau întipărite în memorie.

Am parcurs distanțele respective după care am reușit să ajung la ușa salvatoare. Avea o clanță imensă, doar bună pentru un orbete ca mine.

Dar îmi fu dat să aud foială, mișcare. Aaa, mai era cineva acolo.

M-am dat către perete și i-am spus individului că îmi părea rău că nu îmi dădusem seama mai repede că era și el acolo.

Dar el se întoarse către mine și îmi ceru imperios liniște. Cu un SST destul de zgomotos.

Mă rog, aveam să mă sui înapoi în pat și să râd pe înfundate de toată istoria asta. Și era încă tot întuneric.

II

M-am trezit pe un scaun cu roțile care ținea la distanță orice nemulțumire. Trebuia să fiu vesel și mulțumit de soartă ca de un film sovietic rulat mai deunăzi la Casa Armatei. Persoana de la intrare mă întreba de fiecare dată dacă tata era angajat în armată. Desigur, nene și siguranța aia mă făcea să scot pieptul în afară.

- ȘI LA CE UNITATE LUCREAZĂ? Mă privea de sus și zău că îmi pusese o întrebare ușoară.

PARALITICULE, tipau toate către mine la care eu mă uitam împrejur, să mă conving că nu vorbiseră cu altcineva.

Pe atunci nu știam ce ar fi putut să fie suficient pentru mine. Aș fi vrut să le răspund dar asistenta medicală dinapoia biroului îmi strigă numele și îl puse alături de altele. Eram sigur că o făcuse cu un scop anume dar sfârșitul gestului ei mi se părea obscur de-a dreptul. Încercam să rețin aerul în plămâni și să nu îi dau drumul afară prea repede.

- Camera 13, îmi spuse persoana în alb și înainte să termine m-am trezit că eram împins către încăperea cu număr fatal. Nu

puteam să mă întorc să văd cine o făcuse fiindcă însăși soarta se ocupa de mine. SOARTA ARE SĂ FIE DULCE CU TINE. Pardon, nu aveam voie fiindcă eram diabetic.

Odaia era suficient de strâmtă pentru gândurile mele. Care priveau în toate părțile, nesigure pe cele care urmau. Se părea că mă aflu înaintea unei sentințe.

Mai lipsea doar pisica neagră și aveam să fiu conștient că cineva urma să deschidă ușa și să îi dea drumul nevăzutului înăuntru. Sau să îmi fi atârnat o piatră rotundă de gât, una ca cea care îi fusese pusă nivelului măriei.

Doctorul avea să intre acolo cam la un sfert de oră mai târziu, după ce mă studiase bine printr-o gaură făcută în perete, una care ar fi putut să servească și la altceva.

M-am dat pe spate, m-am relaxat și l-am lăsat pe el să înceapă atacul. Unul prin care să mă amenințe cu zeci de boli culese chiar și de pe stradă.

Mă privi pe sub ochelari, semn că îi purta doar de fantezie și îmi spuse că mă prezentam mult mai bine decât se aștepta. Cred că ar fi trebuit să mă târăsc dinaintea lui în cârje și să îi fi cerut un ban acolo sau poate chiar speranță. Îmi era antipatic în ciuda zâmbetului care și-l desenase pe față. Probabil că își urmărea asistentele tot cu zâmbetul respectiv până în cele mai mici cotloane.

Pentru ca mai încolo să chițăie împreună cântece de petrecere.

Iar eu, ca să le fi ținut hangul, ar fi trebuit să mă agăț de o ghiulea de tun și să fi încercat în continuare să alerg către mine. Și lumea să afirme că eram un obsedat.

Afară începuse să plouă și multe din picături se lipeau de vorbele doctorului cu o încăpățănare demnă de ceva mai bun. Sau poate de unul mai bun, de unul ca mine.

Zicea că mai aveam de trăit mult și bine dar vorbele lui mi se păreau împletite și îmi intrau cu mare greutate prin ureche, fără să știu unde aveau să oprească. Simțeam împotriva lui o înverșunare care mă buimăcea cu totul. Venea tot mai aproape de mine și eram sigur că avea să se repeadă la carotidă. Mă rog, de acolo ieșea sânge mai mult și mai repede, doar bun să îl sature.

-Deci, în ultima perioadă nu ai mai pus pe tine. Și la teste ai reacționat bine, chestie care mă bucură. Mai trebuie să repeți un EKG și un ESG și dacă au să iasă pozitive ai să fi liber, să nu mai trebuiască să apari aici. Am răsuflat ușurat la gândul că eram aproape de ieșire iar ușa fusese deschisă. Schema cu căruciorul pe roțile era doar o prefăcătorie cu care trebuise să îl păcălesc și să îl fac să îi fie milă de mine. De fapt nu de compasiune aveam nevoie ci de o distanță cât mai mare între noi doi.

Soția plecase la TIM HORTON să cumpere o cafea mică pentru mine și una medie pentru ea.

Ceva special în legătură cu el, domnule doctor?

Domnul zâmbi mult mai larg ca până atunci și îi explică în amănunțime starea mea de sănătate ziua respectivă. Ajunsesem aproape de mal și urma să mai aibă parte de mine mult și bine.

Zâmbetul de pe fața lui se mută pe a ei și păreau să facă parte dintr-o organizație secretă care se ocupa cu reducerea dimensiunilor capetelor și păstrarea lor în borcane generoase. Urma și al meu să fie păstrat într-un astfel de recipient?

Dar ea îmi pusese deja mâna pe spate și se sprijinea pe umărul meu drept. În funcție de direcția din care erau privite lucrurile. Îmi vârî cănița în mână și mă așteptă să îi mulțumesc.

Doctorul se răsuci pe călcăie și părăsi încăperea. Lăsase o aromă de speranță la care nu mă așteptam. Soția mă duse cu căruciorul până la mașină și mă lăsă să intru înăuntru cu o mină generoasă. Doar ea o cumpărase. Pe drumul de întoarcere nu își

mai amintea nimeni de numele personajului medical care aproape că mă speriasse. Mi-am promis să nu mai trec niciodată pe la spital dar acasă zilele nu se înghesuiau să treacă mai repede. Și pe deasupra aveam parte de un frig care mă făcea să îmi clănțane dinții rămași. Vreme nefirească pentru perioada aia a anului. Cât despre mâncat, încercam de fiecare dată să nu mă grăbesc și să mărunțesc totul cât se putea de bine. Mama coborî din înalturi și mă întrebă cum a fost la vizita medicală dar nora îi explica totul pe îndelete, chiar dacă stătuse la coadă în cafeneaua cu pricina. Nu se luau niciodată în brațe și începuseră să uite o grămadă de amănunte una despre alta. Soacra urma să facă o tumoră la creier și să îmbrace o pijama care se potrivea într-un cărucior cu roți.

Aveam să o vizitez și să aștept pe coridorul spitalului, îmbrăcat ca de culcare. Uniforma aia permanentă, fiindcă mai eram încă bolnav.

Așteptarea urmă să dureze cam două ore, perioadă după care mama urmă să fie operată, să i se înlăture tumoră. Dar nu peste multă vreme personalul spitalului veni la mine, mi se citi mica brățară de identificare pe care o purtam la mână, fără să mai știu de unde o primisem și mă băgară în sala de operație.

Doamne Dumnezeule, dar nu aveam nici o tumoră. Și am reușit cu mare greutate să îi lămuresc sau să îi fac să înțeleagă că se comisese o eroare și că de fapt mama trebuia să fie cea operată, nu eu.

Chirurgul care intrase între timp în sală îmi dădu dreptate și mă scoase pe hol.

Nu îmi venise încă rândul la așa ceva.

ISTORIA EROINEI MARIA PUIA

*CENTENAR. Poemul „Vrem Ardealul” și tragica poveste a dactilografei-erou
-+Maria PUIA care l-a multiplicat în 1915.*

Născută pe 4 octombrie 1885, Maria Puia murea, la doar 30 de ani, pentru idealul unirii Ardealului cu România, în închisoarea Tribunalului din Alba Iulia, actualul Palat Administrativ.

Dactilografă în biroul avocaților frații Nestor, ea a copiat și multiplicat poemul „Vrem Ardealul” a lui Radu Cosmin – un adevărat manifest pentru luptătorii unioniști, un îndemn pentru armata română să treacă Carpații unde-i așteptau frații de-o limbă, de-o credință și de-un neam.

Poezia a circulat în sute de exemplare în Transilvania stârnind entuziasmul ardelenilor care credeau că venise ceasul dezrobirii. În urma unui denunț autoritățile o arestează și o închid la Alba Iulia. După 7 luni de anchetă și tortură ea va muri cu câteva luni înainte de data procesului, fixat pentru 5 martie 1916. A fost trădată de un anume Ioan Popa, unul dintre cei care a primit poezia de la tânăra dactilografă. Imediat Maria Puia a fost arestată și supusă unor chinuri și presiuni sălbătice. Cu toate acestea tânăra de la Blaj a refuzat cu îndârjire să divulge date sau persoane implicate în acțiunea de răspândire a poemului „Vrem Ardealul”.

A preferat să le ducă cu ea în mormânt, ca pe cel mai prețios secret socotit de ea, mai presus chiar de viața ei. Așa se explică faptul că în singurătatea celulei în care a fost închisă, tânăra Maria Puia s-a spânzurat cu franjuri rupte din rochie.

Va fi înmormântată la Blaj, de preotul Vasile Moldovan, fără ceremonial și fără cuvântări interzise de autoritățile austro-ungare.

Din închisoare i-a scris mamei sale scrisoarea – va fi citită la proces – în care își asuma singură vina de a fi răspândit poezia Vrem Ardealul. Scribe să fie îmbrăcată în veșmintele de pădureancă pentru că este româncă.

Poemul „Vrem Ardealul” a fost scris în 1914 de Radu Cosmin, în contextul începerii Primului Război Mondial. În scurt timp, poezia a ajuns un adevărat material incendiar, atât pentru românii de dincolo de Carpați, dar mai ales pentru cei ardeleni. Poezia a ajuns la Blaj în 1915, în mod conspirativ, printr-un mecanic de locomotivă român, care făcea cursa cu trenul la punctul de frontieră Predeal (granița dintre România și Ardeal la acea vreme). Mai exact, bărbatul a ascuns hârtia în tureacul cizmei.

Pe clădirea unde a fost închisoarea în care a murit eroina Maria Puia, Fundația 1 Decembrie 1918 Alba Iulia a așezat o placă comemorativă.

„Vrem Ardealul”, scris în 1914 de Radu Cosmin:

„Maiestății Sale Regelui

Sire, am văzut în noapte regimentele pe stradă,

Baionete, săbii, goarne și-am gândit că-i vreo paradă

Am crezut, că merg oștenii mândrei noastre artilerii,

Să salute-n glas de tunuri ceasul sfânt al învierii...

Am crezut la miezul nopții, că oștenii înarmați

I-ai chemat la ceasul ăsta să-i repezi peste Carpați!

Dar la sunetul de goarnă, în loc munții să se sfarme

Oștile Măriei Tale au scos sabia să sfarme

Și să-năbușe în pieptul tinereții idealul

Celor ce strigau în noapte: “Vrem Ardealul! Vrem Ardealul!”

Nu știu cine-a dat porunca și barbară și nedreaptă,

Dar socot, că nu-i măsura cea mai bună și-n-țăleaptă

Să se-năbușe cu spade tot ce-avem mai sfânt în noi,

Sufletul întregii nații, care strigă: “Vrem război!”

Patru luni, de când se schimbă rostul lumii la hotare,

...

POEZII BASARABENE

Lilian CUREVICI

CÂNTECUL HAIDUCULUI...

...Cât o fi să mai trăiesc
Nu mă las să haiducesc,
N-o să las nici calul, pușca,
Cum nu lasă omul țuica.

Nu mă las de frunza deasă
Ce mi-a fost pe veci mireasă,
De stejarul codrului,
Unde-i jalea corbului...

...Aveam treburi mari odată
Cu potira* blestemată,
Ce poporu-mi jefuia,
Să răsuflă nu-i dădea...

Îl prăda și-n zi, și-n noapte,
Mi-l bătea până la moarte,
Îi lua și cel grăunte,
De-ncerca să n-o asculte.

Când vedeam atâtea jale,
Coboram cu murgu-n vale,
Plin de chin și de suspin
La izvor, ca să mă-nchin...

Să-mi fac semnul crucii-n creștet,
Să-i cer Domnului iertare,
Către cer eu să mă rog
De o fi să nu mă-ntorc.

Eu pe murgu-mi-ncălecam,
Plumbul greu îl descărcam
În potira cea duhoasă,
Ce era mult numeroasă.

Murgul răul de-auzea,
Tot spre umbră mă trăgea,
Tot spre frunza codrului,
Unde-i moartea corbului.

Și-n genunchi el s-apleca
Ca să pot încăleca,

Când n-aveam nici mâini, picioare,
Vrând dușmanii să m-omoare.

Și de plumbi nu mai aveam,
De durere tot gemeam
Și-mi era pe suflet ceață
Că mă las trecut din viață...

...Murgu-n vale la izvor
Îmi șoptește-ncetișor
C-ar voi să mă mai vadă –
Țara-n flăcări să nu ardă...

Eu îi zic că n-am putere,
Dar că...pușca mi-e ascunsă,
Eu îi zic...să mai aștepte
Până un haiduc mai crește...

Relatare...

...Ce-ar fi din Putna să ne zică
Al nostru Mare Domnitor,
Aflând că Țara-i de risipă,
Că nu mai are...nici popor?!

S-ar mânia cumplit Domnia,
Plesnindu-i piatra pe mormânt,
Căci mai durut decât robia
Nu este lucru pe pământ.

Ar plânge-n urlet de durere,
Văzând cea sârmă de la Prut,
Ce taie casa-n frontiere –
Nici pe la turci nu s-a văzut !!!

Ar scoate sabia din teacă,
Rărind din neamul boieresc,
Ce nu-și cunosc nici mamă, tată,
Că graiu-mi este românesc...

Ar fi mâhnit de nedreptatea,
Ce-n neamul său s-a cuibărit,
Trecând prin țeapă judecata
Acelor hoți, ce ne-au mințit.

Ar fi să scoată din sutane
Hidoșii crezului ceresc,
Ce se ascund după icoane
Și-acel altar bisericesc.

Căci unde-ar fi să se mai vadă
Alai, ce ține steagul roș,
În rânduri drepte, de paradă,
Slăvind călăii lui Christos ?!

Cea mănăstire nu mai este
Lăcașul sfânt de altă dată,
Azi banul vine la putere,
Iar legea este cumpărată.

...Sărmanul Ștefan s-ar întoarce
Până la urmă-n cel mormânt, -
Avea pe vremuri altă...oaste,
Viteji și-n luptă, și-n cuvânt.

N-ar mai voi ca să roșască
Pentru un neam, ce l-a trădat,
În acea haină moscălească
Deja de veacuri îmbrăcat...

...La ce se mai bătea cu turcul
Măria Sa pentru urmași,
Când noi ne vindem chiar și trupul,
Având plăcerea de...ocnași?!

)* **Potiră** - dominație străină sau a nedreptății sociale, îndeosebi în perioada de la sfârșitul sec. XVIII și începutul sec. următor.

DESTIN PRESAT DE CHIN...

Ion Anton DATCU

Viața poezilor a fost, este și va fi deosebit de trepidantă. Fiecare talent a căutat să transpună pe hârtie sentimentele apăsătoare care îl măcinau. În fața ochilor, împătimiții versului au avut, de regulă, o muză în carne și oase sau una imaginară. Iubirea dintre un poet și partenera visurilor sale a fost de mai multe feluri, strălucitoare, durabilă, trecătoare, dar și tensionată, în cele mai multe cazuri.

Poetul, despre care este vorba în aceste rânduri se numește George Bacovia născut la 17 septembrie 1881, în municipiul Bacău, părinții săi fiind Dimitrie și Zoe Vasiliu, comercianți apreciați de locuitorii orașului. În certificatul de naștere, viitorul poet se numea George Andone Vasiliu. La vârsta de șase ani a început să învețe limba germană, după care și-a desăvârșit cultura generală urmând cursurile la două școli din Bacău. De tânăr a fost atras de poezie, în versurile sale fiind evocate întâmplările reale prin care a trecut.

Debutul în lumea liricii

Poezia „Amurg violet” a fost scrisă în anul 1899, la vârsta de 18 ani, după ce a trăit o dramă nocturnă. Din neatenția paracliserului Bisericii „Precista” din Bacău, tânărul George a stat închis o noapte întreagă în turnul lăcașului de cult. Ce căuta intrusul acolo, numai el știa. Tot în acea perioadă, anii plictisitori de liceu l-au determinat să scrie celebrul poem „Liceu”, supărat pe reforma învățământului inițiată de Spiru Haret. În revista „Literatorul”, din 30 martie 1889, îi apar o serie de poezii semnate cu pseudonimul „V. George”. În acei ani ai adolescenței vedește înclinații spre desen și vioară obținând un premiu valoros la un concurs organizat la București. Poeziile lui Eminescu, Ion Minulescu și Baudelaire vor avea mari influențe asupra operei sale, care a rezistat timpului prin modernismul propagat.

În căutarea unui viitor permanent amânat

În anul 1900, Bacovia s-a înscris la Școala Militară de Ofițeri din Iași, unde, un singur semestru a suportat, cu greu, disciplina cazonă. Timp de doi ani a lucrat la poezia „Plumb”, căreia i-a adus diverse modificări și variante. La fel s-au petrecut lucrurile cu poezia „Lăcuștră” refăcută de multe ori până a fost publicată. În primăvara anului 1906, după câteva luni de cursuri urmate la Facultatea de Drept din București s-a retras în Bacău de care nu se putea desprinde. Un an mai târziu a continuat studiile la Facultatea de Drept din Iași obținând inutil licența în vara lui 1911, deoarece nu a profesat. Un mare paradox, deoarece a renunțat la câștiguri mari în calitate de avocat, procuror sau judecător. În acei ani de căutări a colaborat la diferite reviste din Iași și București, unde s-a făcut cunoscut, pe fondul unor câștiguri bănești modeste.

Pentru a-și câștiga existența a preferat să presteze munci ușoare, ca suplinitor la diferite școli, copist și ajutor de contabil. Se simțea din ce în ce mai vlăguț și obosea din nimic. A aflat și motivul cumplit. Se îmbolnăvise de plămâni și avea nevoie de internări repetate la diferite sanatorii montane și din jurul capitalei. În anul 1914, în prag de război a revenit în București,

pentru un tratament îndelungat, la medici de renume. Fiind cu moralul „la pământ”, a publicat primul său volum de poezii cu titlul „Plumb”, pe care îl reeditează, deoarece avea mare căutare, câștigurile fiind pe măsură.

În anul 1916, România a intrat total nepregătită în conflictul armat al Primului Război Mondial. Armata, guvernul și familia regală s-au retras la Iași. Pe străzile Bucureștiului ocupat se plimbau ofițerii germani, austro-ungari, bulgari și turci. Cu toate acestea, viața capitalei își vedea de ritmul ei, cu bune sau cu mai puțin bune. Văzând ce succes are volumul „Plumb”, în librăriile de pe Calea Victoriei, tânăra studentă, Agatha Grigorescu, de la Facultatea de Litere a dorit să-l cunoască pe autor. Bacovia avea 35 de ani și tânăra domnișoară, de 21 de ani (născută în 1895 la Mizil) era încă studentă.

Dragoste la prima vedere

Au mers în Parcul „Carol I”, unde poetul i-a recitat un fluviu de poezii. Amândoi se iubeau cu o pasiune arzătoare, deși nu anticipau viața zbuciumată ce va urma. Pluteau pe aripa unui nor alb, ca un vis frumos în pragul dimineții. Deși poetul a suferit, la un moment dat, de o eczemă, care i-a acoperit obrazul cu o crustă violacee, Agatha nu l-a părăsit. Muza a absolvit facultatea în anul 1910, după care a profesat în diferite școli din București și Bacău. Între timp, Bacovia s-a angajat ca funcționar în Ministerul Instrucțiunii și în Ministerul Muncii, după care, în anul 1922 se reîntoarce la Bacău, o navetă pe care mulți nu au înțeles-o. În timp ce era profesor suplinitor de desen la diferite școli din Bacău, în 1925 înființează revista „Ateneul Cultural”, în care și-a tipărit poeziile.

După 12 ani de relație pasională amoroasă s-au hotărât să se căsătorească, eveniment petrecut în anul 1928. Impotriva căsătoriei lor s-au ridicat mulți apropiați, precum directoarea școlii, unde Agatha era profesoară și alți prieteni, care susțineau că diferența de 14 ani între parteneri este prea mare. Când s-a dus să o ceară în căsătorie pe viitoarea soție, Elena, sora lui Agatha l-a întrebat pe Bacovia cu ce se ocupă. Când pretendentul i-a spus că este scriitor, tânăra mirată i-a cerut precizări „dacă se poate trăi din scris”. În acele clipe poetul era referent la diferite instituții centrale, perioadă în care publică mai multe volume, precum „Bucăți de noapte” și altele. Nunta a debutat cu peripeții, deoarece Bacovia a sosit la Primărie cu mare întârziere. Luna de miere au petrecut-o în apartamentul unei rude citind poeziile simboiștilor vremii.

După doi ani de căutări se întoarce, din nou, în orașul natal, unde, între noiembrie, 1930 și octombrie, 1933 stă fără un loc de muncă, pauză care îl va afecta la pensie. De precizat, că în acei ani, 47 la sută dintre locuitori, nu știau să scrie și să citească. În anul 1931 s-a născut Gabriel, unicul fiu. Având mari greutăți materiale, Bacovia a solicitat un sprijin bănesc de la Societatea Scriitorilor, care îi acordă o pensie mică, de 1000 de lei. Poetul avea 52 de ani și boala îl măcina fără milă și regrete. În anul 1933, familia se mută, din nou, în București, unde va rămâne definitiv. În următorii ani și-a publicat volumele „Comedii de fond” și „Stanțe burgheze”, totalizând zece lucrări editate. Pe parcursul războiului a suportat lipsurile ca orice muritor.

Mai târziu și-au luat cu chirie redusă o cameră la mansardă. În 1944, într-un apartament spațios de sub ei locuia un ofițer rus, care a observat modestia în care locuia familia unui poet cunoscut „Aici, la voi, poet mare la sărăcie? La noi, case mari

la poeți, covoare, harașo, harașo, nu cum este la voi". În lunile următoare s-au mutat într-un apartament cu două camere, perioadă în care Bacovia și-a revenit din căderile sale psihice. Trăiau din salariul de profesoară al Agathe. De fapt, ea a fost catalogată de ceilalți condeieri, ca fiind cea mai devotată nevastă din lumea literelor.

Agatha a fost infirmiera permanentă a poetului. Pentru el s-a bătut cu toată lumea, cu o energie inepuizabilă. A insistat la toate ușile ca modesta pensie a soțului să-i fie majorată. Criticul Mihai Petrovanu și jurnalista Irina Munteanu au afirmat că „*omul Bacovia a dăinuit, în mare măsură, grație soției sale, devoțiunii ei absolute. Partele ei merit a fost acela că a acceptat o viață dură lângă partenerul iubit, refuzând, cu ani în urmă, ofertele atrăgătoare ale unor ofițeri care-i dădeau târcoale cerând-o în căsătorie. Uniformele strălucitoare ale acestora și soldele lor mari au pălit în fața celui pe care îl considera poet de geniu. Gândul ei încremenise la modestia lui Bacovia, la ochii lui mari albaștri, sinceri, triști, dar plini de dragoste serafică*”.

La începutul anului 1945, Bacovia îndeplinea funcția de bibliotecar la Ministerul Minelor și Petrolului, apoi, la Ministerul Artelor. Nici în perioada de debut a comunismului nu a profesat avocatura, meserie bănoasă în toate timpurile. Cu organismul slăbit, permanent bolnav și mereu în criză de bani, atât din cauza lefurilor mici, cât și a pensiei modice, George Bacovia a murit în seara zilei de 22 mai 1957, în București, la vârsta de 76 de ani. Înainte de a-și da ultima suflare, și-a privit soția, după care a sărutat-o rostind fără vlagă „*S-a dus amorul, un amic. Vine întunericul*”. Apoi s-a întors cu fața la perete și a închis ochii definitiv. Cu câteva zile mai înainte participase la logodna fiului

său, Gabriel. Agatha a mai trăit 24 de ani, până în 1981, când a murit în București la vârsta de 86 de ani.

Gabriel Bacovia, mort într-un azil

Singurul lor fiu, Gabriel Bacovia, alintat cu numele de Brill s-a născut la 8 noiembrie 1931, în Bacău. Cea mai mare parte a vieții și-a petrecut-o în București, unde a avut modesta funcție de paznic la Casa Memorială „Agatha și George Bacovia”, ultimul domiciliu al părinților săi. Vizitatorii nu se prea înghesuiau. Rar mai venea câte o profesoară sensibilă și interesară să le arate elevilor unde a trăit și a murit un poet ce nu trebuie uitat. Într-o altă perioadă Brill a condus Cenaclul „George Bacovia”, până când participanții s-au rărit din diverse motive. În 1993, după ce a ieșit la pensie s-a întors în orașul natal, Bacău.

Mulți ani s-a luptat cu autoritățile tranzitive, pentru a obține despăgubirile legale. În locul casei părintești se află, în prezent, stația de benzină „Shell”, de pe strada 9 Mai. Refuzat în mai multe rânduri, Gabriel Bacovia a fost nevoit, la 4 decembrie 1997, să aleagă varianta fortuită de a locui la „Azilul de Bătrâni” din Bacău, unde întreținerea era egală sau depășea valoarea pensiei. Duminică, 11 septembrie 2011, Brill s-a stins din viață. A murit la vârsta de 80 de ani, în urma unei pareze, provocate de un atac vascular. Jurnalistul Marius Petrescu, de la „Ziarul de Iași”, din 15 septembrie 2011 nu menționa nimic despre soția celui dispărut. Se știe, doar, că avea un fiu, medic în București, Daniel Bacovia, care, din diverse motive, întrerupsese legăturile cu tatăl său.

CONVERSAȚIE DESCHISĂ

Violeta RADU

De ce ai plecat fără să privești înapoi? Nu pleca, nu te duce niciunde !... Stai aici, mai stai cu mine, de vorba, de gând. Mă simt a nimănui.

În seara asta am plecat singură hai-hui prin oraș, orașul acesta mare cu străzile lui un pic (puțin) americane, un pic (puțin) europene, m-am rătăcit înadins printre oameni, printre figuri care nu-mi spuneau nimic, pentru că nu mai voiam să mi se spună nimic. M-am saturat să mi se spună, niște trecători nepăsători, niște măști, niște femei frumoase, sau niște prostituate la colt de stradă, frământând în colțul gurii o țigară scumpă și aranjându-și ciorapul ... Aurolaci stând pe jos, într-o poziție absurd budistă, cerșiau într-un dialect greu de-nțeles, mirosind a marijuana quebecoasă... Mi-e frică de moarte, mi-e frică de moartea ta, mi-e frică să accept că după aceea ne vom dizolva în eter, în spațiu, și nu vom dispărea cu adevărat niciodată, spiritul nostru va bâjbâi de colo-colo...ar trebui să mă consolez cu asta? ce folos, dacă el va rătăci printre atâtea miliarde de stele drumul spre casă, drumul spre tine... ce folos dacă e atâtea frumusețe în jur. Retina mea a rămas blocată pe un fir de iarbă uscat, pe care o insectă reia drumul de 5 ori, de 500 de ori, de un infinit de miliarde de ori, căci ea crede că așa va ajunge la destinație, nu e nimeni să-i spună că se înșală, că nu exista un sfârșit de drum, așa cum nu a existat nici început, o iluzie ...am simțit dintr-o dată o nevoie cută de scufundare...într-un râu, într-o mare, într-un abis... M-am dus la piscină, am

înotat cu disperarea celui care speră să ajungă la țarm, însă nu m-a dus nicăieri, doar o femeie, singura realitate concret, mi-a apărut dintr-o dată în fata ochilor, înotând, o arăboaică, care s-a aruncat în apă îmbrăcată într-o rochie lungă, pe dedesubtul ei niște șalvari, cu toate acestea înota al naibii de bine. Era ca o sirena, bizară, nu ca acelea pe care le știi din cărțile de colorat pentru copii, nu ca acelea cu coada strălucitoare și solzi mici albaștri, cu toate astea, i-am fost recunoscătoare, căci într-o lume de iluzii și măști nepăsătoare, ea era singura ființă concretă. Nu veni, nu pleca ! Căci apoi nu voi mai ști niciodată să mai fac diferența între bucuria venirii și durerea plecării, voi crede că și venirea e tot o durere, că totul pe lumea asta nu ne e dat decât pentru a ni se lua... Și totuși, la ora asta târzie, când toate aberațiile astea îmi trec prin minte, o altă formă concretă ia ființă în mine, e o idee, o întrebare: avea glazură sau nu înghețata din noaptea aceea? Și dacă da, crezi că e normal să mănânci înghețată la o ora atât de târzie, în întuneric? Nu e oare acesta un gest de neputință, de a încerca să-ți găsești o preocupare, a mânca, de pildă înghețată sau whatever, altceva, în loc să-ți iei cu curaj, frumuseț, destinul de guler și să-i spui că-l provoci la duel, că te-ai saturat de ipocrizia cu care îți joacă mereu cărțile pe două fețe, că-ți dă cu o mână și îți ia cu două, cum vine asta?

„SPOVEDANIA UNEI PANTERE” - DANIELA GÎFU

Melania RUSU CARAGIOIU

O autoare, un dar al divinului exprimat în litera românească, o afirmare a feminității calde, apropiată sufletelor noastre, ridicând, balansând, arta poeziei la nivelul concurenței acerbilor concurenți scriitori bărbați-poeti.

Pe Doamna Dr. Daniela Gîfu a făcut-o cunoscută lumii arta sa de a supune viața, de a da lumii lumină din erudiția și inteligența sa, culoare din sufletul său,

bunătatea cu abnegație pentru ridicarea prestigiului românesc în lumea științei, a învățământului și a culturii. Dânsa este personalitatea care are puterea de a învinge acel ecran opac ce încearcă să marginalizeze un minunat popor român etichetat până mai ieri „din lumea de est”, termen uzitat peiorativ, ca o pată întunecoasă pe firmamentul existenței, aruncat locuitorilor din Estul Europei. (Dar știința a protestat întotdeauna și a argumentat că România face parte din Europa centrală).

Nu numai conducătorii noștri au făcut unele greșeli acceptând temporar, mai bine o oprimare - influență vremelnică - a unora care se considerau mai puternici decât noi, ci acest fapt s-a petrecut și la alte state și popoare. Poporul nostru a fost înzestrat cu figuri creatoare umane vestite, enumerate în cele peste douăzeci din principalele invenții mondiale, contribuții la cultura și știința universală.

Doamna Daniela Gîfu, de asemenea, un om de știință și un informatician generos și universal potent asupra sectoarelor importante ale existenței - adică creând launtric și acționând cu finețea electronului în viziunea existenței, ne ridică pe o treaptă foarte înaltă în acest „global”, între popoarele lumii.

Mereu se spune „românul este prea modest, prea cumsecade, prea politicos, cedând mereu locul altora. Acest lucru este valabil și pentru Doamna Daniela Gîfu, dar dânsa a găsit o cale de a etala valorile românești în lume fără a încălca aceste scumpe deziderate umane.

Iată, acea intenție fină, feminină, de a găsi prin muncă activitatea spirituală, mijloc de comunicare, drumul, nu atât pentru persoana proprie, cât pentru acest neam românesc atât de încercat, atât de oprimat, atât de jefuit, atât de neglijat după al doilea război mondial, în lumea universală.

Autoarea acestei cărți, carte evocativ intitulată : „Spovedania unei pantere”, se situează printre personalitățile din România, care au început și continuă să țină sus stindardul numelui de român, al României, al limbii noastre-graiul, elementele care ne țin uniți.

În acest grai cantabil și dulce, precum mierea, Daniela, cu litere mari, ne prezintă către lume cu semnificativa carte „Spovedania unei pantere”.

O panteră, da, dar o panteră poate fi în sensul figurat al poeziei și o femeie luptătoare, o ființă care pândește

momentul de apariție al unui eveniment, o persoană agilă spiritual, o înfățișare vioaie, care pare mult calmă, dar de fapt este o introvertită, în zbucium, în sensul bun al cuvântului. Introvertită în a înmagazina mult, cu suflet, dar apoi a oferi doar atunci când este momentul, acea zvâcnire de manifestare spre ceva imperios, propice, adecuat clipei.

Iar, dacă - fie-mi iertată comparația - vedem în privirea tare, inteligentă, învăluitoare, atunci sclipitoare, putem ghici ușor și pantera ascunsă în spatele acestui volum de poezie.

Acest volum „Spovedania unei pantere” a suscitât mult interes și a fost răstălmăcit pe toate fețele de literații poeți - pleiade diferite ale literaturii române actuale și străine, (existând și variante în limbi străine, traduceri ale acestei cărți), dar pentru noi, cei care ne încălzim, la frigul existențe, în mod paradoxal, la aceeași paralelă de 45 de grade Celsius, Canada-România, Montreal, la cea mai caldă paralelă a Canadei, a sosit momentul să ascultăm de data aceasta înfiorați de căldură și simțire, iar versul românesc, trimis computerizat prin cosmos, al autoarei Daniela Gîfu. Grai trimis din Iașul cel plin de farmec și surprize spirituale ale vremurilor.

Contrastul între negrul profund al paginilor și forța dezlănțuită a verbului în alb, adică „alb pe negru, chiar mai pregnant decât negru pe alb!” întipărește senzorii percepției cu exact ceea ce poeta - autoare a voit să ne sugereze. De fapt, nu a voit, ci ea a scris inspirat, iar noi voim să descoperim ceea ce acest suflet plin de freamăt a pus pe hârtie.

Frumosul - tot este subliniat de sugestive picturi moderniste intercalate semnate ca realizare grafică de Mihai Bandac.

Începând lectura volumului de versuri „Spovedania unei pantere” ne subjugă atracția pe care atmosfera cărții în continuă mișcare, ne-o aduce subtil din țara, pe care, doar în clipe ale vieții o trăim departe... De aceea dorim să parcurgem lectura cu răvna înfometatului de seva venită din rădăcinile de miere dulce ale limbii noastre, din sfatul căpătâiului îmbrăcat în scoarțe țesute, din mistica pâlpare a lumânărelelor de Paște, a cuiburilor nenumărate de berze înțelepte și mofturoase... Toate aceste imagini prinse sau sugerate în carte mă învăluie când o deschid, privindu-i versurile prin ochelari... Am amintit de magia berzelor, făcând aluzie la un vers din poezia „Mereu ieri”, citez: „roua fierbințelii se îmbibă în porii noștri încrucișați”. De asemenea, nu pot vizualiza frumusețea interioarelor noastre tradiționale fără ambianța românească a covorului - „velnița florală în închinăciune, târâtă în timp”. (Poezia „Dor și rugă”)

În expresia „închinăciune” eu intuiesc, relația, covor țesut de maici, sau covor așternut spre prosternarea în rugăciune și metanii. Imagini sfinte românești.

Poezia în vers alb lasă imaginația neîncătușată a poetei să zboare în țăriile dezlănțuite ale inspirației.

Pentru început atenția îmi este atrasă de poezia „Temere”, o poezie cu „zoreală”, specifică sensibilității sprintare feminine, receptivă la arcul vieții, care devine tot mai întins odată cu alunecătoarea cadere a serii și a visului de seară. Aceasta este poezia de preambul a volumului presărat cu multă iubire și poate prefăcerea zbaterilor sufletului feminin împovărat de atâtea greutăți, voit încercate, pe umerii fragili.

De la început, în volumul „Spovedania unei pantere” ni se dezvăluie o poezie avangardistă, putem zice în viziune subtilă, cu tiparul propriu al suspansurilor subînțelese, uneori chiar cu mai multe sensuri, de aci și concluzia de poezii cerebrale, calitate, pe lângă alte multe atribute de care se bucură poeziile sale.

Poezia „Tremur bănuitor” aduce o temă delicată, cunoscută. Poeta scrie. „Tremurul mâinilor se intensifică stânjenitor / În părul meu se stinge /” În închipuirea noastră o mișcare ușoară, reflexă, semn al gândirii transferată în maiestruozitatea firelor albe din păr, nu întotdeauna premonitoare creșterii vârstei.

Urmărim firul poeziilor, un adevărat roman de viață. Dar, așa cum spune poezia „Luceafărul de dimineată”, viața se scurge pe firul său de existență, un fir care se înfășoară strâns, începând chiar cu diminețile zilelor, fir plin de iubire, „într-o strângere ghemuită” – semnal de speranțe – în „În căutarea luceafărului de dimineată”. Luceafărul de aproape al său, al vieții cotidiene, al tuturor.

Poeziile continuă pe un diapazon plin de angoase, speranțe, pânze, dor, iubire, toate doar sugerate, penelate, constrânse, disimulate, aruncând asupra cărții ideea înfrânării când voite, când a refulării panterei de obicei dezlănțuite, care nu cunoaște, care nu acordă trupului decât o minimă odihnă, mereu de veghe. Sublimul animal - pantera...

„Rodajul timpului”, o altă poezie, precum de altfel toate poeziile din acest volum dezvăluie dorința de iubire, de reavăn, de înnoire lângă acel cineva – evident - dorit „cu o respirație mirosind a măr verde” ! Iată o „formulare” alegorică a insului demn de „Pașii pisicii”, îndrăzneți”, de care se simte atrasă făptura feminină sau sinonima panteră.

Nota romantică, subtil erotică, sau fermă, a volumului este relevantă. Poezia „Umbrire”, sugerează căutarea de către panteră, o căutare care pare zadarnică pentru început, dar, iată, visul a poposit în „ograda-junglă”, cea cu soarele, care „întunecă totul”. Citez: „Ai umbrit soarele / amuțind vocea visului.../ până la prematura murire /și zâmbești mulțumit / pe prisma unei case degradate... /” Este imaginea răscolitoare a dorinței împlinite și viziunea celor doi, exprimată cinic, în viziunea panterei mereu nesupuse care se vede învinsă de dorință, similar unui edificiu demolat.

Firul panteonic al panterei încordate continuă, neacordându-ne pacea lăncedă care se anunța a fi de la început, ci continuând cu aceeași susținere, chiar sălbatecă, de a intra în simțurile noastre adormite, ca o răscolire spre

acțiune, mișcare cu picături de dăruire și apoi cu sfichiuri de trezie.

Se prefigurează de la sine în desfășurarea acțiunii, crescând treptat, dar tumultuos, un roman de iubire în versuri cu fațete-capitole parcimonioase în cuvinte, dar sugestive.

Între tematicile volumului predomină iubirea senzorială, carnală cu nuanțele ei de nimb „panterice” de la timid, șovăielnic, la mereu ascendent, până la înflăcărare, finalizat cu versul „Cum gândești în scene viscerate” (Poezia „La pândă”). Totul este subtil descris, cu artă, disimulat și de aci un efect mult mai incitant decât descrierea pas cu pas a iubirii carnale. Citez: „Noapte de noapte, /Ne umplem cu arome de mosc/ Înverșunarea pasiunii noastre/... Si mărturisirea: „Te prețuiesc fiindcă nu privești în altă parte după fericire/...În răgazul altor brațe /.

În acest volum de poezie întâlnim și armonia ascunsă a candorii, rugăciunea, implorarea, adulecarea, fericirea, extazul, gama simțurilor, atracția pădurii, mirajul, toate sentimentele, toate mlădiile panterei, toată agilitatea gândirii, a sufletului și elasticitatea athletică atribuite când panterei, când ființelor umane.

Volumul este o melodie a vieții libere, neînchinate, spontană, tributară doar iubirii, fericirii perpetue și armoniei. Citindu-l te înseninezi și devii mai ferm , mai puțin vulnerabil în fața vieții, precum agila , mlădioasa, și iscusita panteră.

Pantera nu este o felină perfidă, ci o felină rațională care își calculează pașii, săriturile, cu rafinamentul speciei sale și eleganța siguranței de sine.

Eu simt că autoarea Daniela Gifu, recitind manuscrisul, a ales ulterior acest „unicat” titlu al volumului: „Spovedania unei pantere”, titlul care oglindește întocmai neastâmpărul, agilitatea, precizia, grația și eleganța panterei.

Nu pot lăsa din mână cartea fără a enumera cel puțin câteva din versurile-imagini remarcabile, unice, dar nu-mi permit să dezvălui prea mult lăsând cititorului surpriza, plăcerea, frumusețea descoperirii ineditului.

Deci spicuiesc din poezii: „Așteptare” : Răspuns intens și fără murire...

„Doar în doi”: Plinătatea candorii în doi.

„Dulceața păcatului”: Miraje premonitorii ne ademenesc

„De la început”: Surâd în fața rămânării- o vreme

„La marginea pădurii”: Înverșunarea pasiunii noastre...

„Dincolo de rațiune”: Visele nu aveau miros / Nu aveau gust /

„Etern”: Pierduți în pântecul pământului ne invadează
parfumul delicat de lacrimioare,

„O șoaptă de ceară”: O șoaptă dintr-un trecut de ceară,

„Aceeși partitură”: Dormim la ore diferite. /În lumi diferite.

„Rugăciune”: În sufletul lemnos,

„Agenda suspinelor”: Unde ne cununasem speranțele...

Prezentăm mulțumiri autoarei pentru paginile evocatoare, pentru măiestria versului, formulările alegorice, rotunjimea poemelor și verticalitatea sentimentelor umane.

‘MONICA HURDUBEI ET SON PIANO’

– impresii de la concert

Viorica BĂEȚU

‘Fără muzică, viața ar fi o greșeală’, îl citează pianista Monica Hurdubei pe Friedrich Nietzsche, de câte ori are ocazia. Ne face astfel să înțelegem că muzica este ceea ce dă sens existenței sale, pasiunea și bucuria ei de a trăi. Am ascultat-o în recitalul dat în mai 2018, într-o zi frumoasă de primăvară, cu raze de soare ce se strecurau prin verdele crud al arborilor din parcul Școlii de muzică Vincent D’Indy din Montreal.

În contrast cu interiorul maiestuos al salii de concert cu coloane și vitralii, pe scenă așteaptă doar un pian și un taburet. Pare puțin, dar este o impresie înșelătoare. A apărut pianista tânără, zveltă, cu părul lung legat la spate, într-o rochie neagră lungă, simplă. O primim cu aplauze. Ne salută cu un zâmbet pe față și se așază, căutând timp de câteva secunde poziția cea mai potrivită. Atacă prima piesă, Bach, ‘Preludiu și fugă în d major bww874’. Bach cel sofisticat și dificil de interpretat, favoritul ei, am aflat mai târziu. Încă de la primele acorduri sala se transformă într-un templu virtual al muzicii, pianista modelează piesa după inspirația ei și după emoția pe care melodia i-o insuflă, este o poveste dramatică a relației ei cu piesa interpretată. De remarcat că alegerea a fost făcută cu mare grijă. Piesa este descrisă ca una dintre cele mai minunate piese pentru clavecin, ce inspiră ‘un sentiment de libertate fără limite’ (Ferruccio Busoni - compozitor și dirijor, sec. XIX). O fată și un pian au făcut să vibreze sala cu o muzică divină.

Următoarea piesă nu este alta decât ‘Sonata pentru pian no. 21 în c major, op. 53’, (numită și ‘Waldstein’ – dedicată Contelui de Waldstein, sau ‘Aurora’ – după imaginea răsăritului evocată la începutul mișcării a treia), una dintre cele mai mari și mai complicate din punct de vedere tehnic dintre sonatele lui Beethoven, spun experții. Monica și pianul formează o singură ființă, pianul este glasul sufletului ei și se supune, se mlădiază la fiecare atingere. Măinile ei zboară, dansează, plutesc, se retrag ca apoi să reia cu vigoare sau cu duioșie, ca o mângâiere, în timp ce melodia lină trece prin faze dramatice, turbulente, ca apoi să revină la tema melodică calmă ce se stinge aproape de tot, doar ca să se înalțe într-un sfârșit grandios, triumfal.

A doua parte a recitalului nu este cu nimic mai prejos celei dintâi. Pianista începe cu ‘Balada no. 1 în g minor, op.23’, din cele patru compuse de Frédéric Chopin, toate recunoscute în lumea muzicală ca piese dificil de interpretat. În acest sens este de reținut aprecierea făcută de Robert Schumann ca fiind ‘cea mai aproape de geniul lui Chopin’. Semnificativ este și

faptul ca ‘Balada no.1’ este folosită în banda sonoră a câtorva filme de renume, dintre care ‘Pianistul’ lui Roman Polanski. Un alt omagiu adus geniului lui Chopin și sonatei sale este faptul că editorul șef al ziarului ‘The Guardian’, Alan Rusbridger a petrecut un an întreg ca să învețe să interpreteze ‘Balada no.1’, ca apoi să scrie cartea ‘Play It Again: An Amateur Against the Impossible’. Titlul spune totul. Monica Hurdubei își cunoaște valoarea, își alege piese de talie, pe măsura talentului ei. Ea știe că în interpretare expresia personală trece înaintea perfecțiunii și nu se teme, se avântă cu grație într-o constelație de piruete muzicale. Este o piesă dramatică, cu variațiuni și elemente de dans, dar pianista se dedică total dialogului cu piesa, care cere uneori forță și repeziciune în același timp, căreia ea reușește să-i dea fluiditate și astfel să ne captiveze.

Pianista respiră adânc o clipă, ca apoi să se lanseze într-o demonstrație de virtuozitate. De data aceasta a ales ‘Studiu de concert no.3’, ‘Un sospiro’ compus de Franz Liszt, una din ‘cele mai frumoase piese pentru pian scrise vreodată’, după părerea marilor pianiști. Faptul că piesa a făcut parte din repertoriul compozitorului până la sfârșitul carierei sale ne confirmă această apreciere. Pe o melodie care se mlădiază curgând lin, artista își încrucișează brațele pentru a trece la note grave, dramatice sau, din contră, la secțiuni unde degetele ei aleargă abia atingând clapele, când cu o mână, când cu cealaltă. Ce exercițiu fizic! O piesă absolut sublimă, care ne-a umplut sufletul de mulțumire și pace, ne-a făcut, pentru o clipă, să ne ridicăm deasupra grijilor și preocupărilor de fiecare zi. Îmi vine să cred că și marele Maestru a zâmbit mulțumit ascultând-o pe Monica.

Finalul, deși aduce în scenă o compozitoare canadiană tânără, Larysa Kuzmenko, nu este cu nimic mai prejos decât celebrele piesele precedente. ‘În memoria victimelor de la Cernobîl’ ne plonjează într-o lume apocaliptică, ne răscolește sufletele. Tragedia din 1986 de la Cernobîl a rămas gravată în memoria umanității, cu atât mai mult a noastră, a românilor, care, fiind atât de aproape, am văzut, neputincioși, atâția copii prăpădindu-se în urma diverselor forme de cancer. De sub degetele delicate dar puternice ale artistei, se înalță o melodie sumbră, tulburătoare. Urmează teme de dans ucrainian, ca un fundal, în surdină, doar ca să izbucnească haotic într-un crescendo furios ce pare să fi ieșit de sub controlul interpretei. Tensiunea erupe, în sfârșit, în prima și apoi a doua explozie, apoi melodia își încetinește ritmul, moartea nevăzută plutește în aer, bocetul se stinge pentru a lăsa loc vidului, durerii. Sunt uimită: de unde atâta forță, dramatism, sub mâinile mici și delicate ale pianistei care face pianul să plângă, să geamă, să se tângue? Atmosfera este sinistă, dar ea o menține sobră și cuviincioasă. Ne trezim ca dintr-un vis, cu ultimul acord. Surprinzător: nu sunt zdrobită, dimpotrivă, simt o dorință puternică de a trăi, de a supraviețui, însoțită de un sentiment de compasiune pentru cei ce au suferit catastrofa și de... eliberare. Catharsis. Nu mai am cuvinte, dar îmi simt sufletul plin.

Acesta a fost concertul pianistei Monica Hurdubei, trăit de mine. Aștept cu mare interes invitația la următorul voiaj muzical.

EXPOZIȚIE DE GRUP LA GALERIA VALMI, mai 2018

– Prezentarea pictorilor români care au participat –

Eva HALUS

Între 9 și 20 mai 2018 a avut loc expoziția de pictură intitulată *Le Monde en couleurs* la Galeria Valmi din Outremont. Aceasta este cea de-a doua expoziție de grup propusă de pictorița, poeta și jurnalistă Eva Halus Valeriei Gruia, directoarea Galeriei Valmi din Outremont. Prima expoziție de acest gen, cu participarea a 23 de pictori români din Montreal a avut în loc 2014 în același loc.

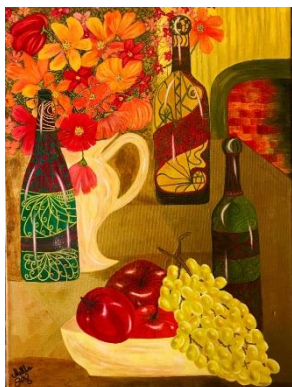
De această dată, mai mulți pictori quebecoazi s-au alăturat grupului de artiști români. Aceștia sunt: Paul Bergeron, Louise Grenier, Lise Lavoie, Muguet Lemaire, Nicole Morand, Georgia Prinotakis și Françoise Viau.

Expoziția a avut mare succes și a fost așteptată cu mult entuziasm, marcând ca și în 2014 începutul sezonului estival de vară. Iată mai jos pictorii de origine română din Montreal care au expus. Am avut și un invitat la expoziție, un pictor român din Spania, pe nume său Ionuț Buruian, care a expus 4 portrete de mari dimensiuni cu personalități celebre (Leonard Cohen, Bob Dylan, Salvador Dali și Garcia Lorca).

Ofelia Armașu se stabilește în Canada în anul 1987 și se dedică picturii de icoane. Lucrează cu dragoste și pasiune, participă la expoziții colective și personale în Canada și Statele Unite. Lucrările dânsiei se află în colecții particulare din România, Canada, Polonia, Belgia și Statele Unite. Tablourile Ofeliei Armașu expuse în mai la Galeria Valmi au avut mare succes. « Nuferii » au fost unul din primele tablouri vândute. Celelalte, de inspirație orientală, cu peisaje din Grecia și Maroc au încântat prin colorit și desenul ușor naiv și eliptic, asemănător lui Matisse și Paul Klee.

Ofelia Armașu – Nuferi

Mihaela Boicu - Natură statică

Mihaela Boicu, pe numele ei de artistă MELLLA (la fel și pe contul ei facebook conceput pentru expunerea lucrărilor ei) este la prima ei expoziție, însă multe din lucrările ei fac parte deja din colecții particulare. A făcut donații pentru emisiunea de radio românească de la Montreal a lui Adrian Ardelean, a donat o lucrare de Ziua României Asociației Culturale Române și Comunității Moldovenilor din Quebec, înmânând lucrarea dnei Ala Mîndicanu și alte donații pentru a-și ajuta prietenii la diverse ocazii. A fost plăcut impresionată de calitatea expoziției și de profesionalismul participanților. Tablourile cu care a participat sunt naturi statice cu fructe, flori, vase, etc, într-un spirit ușor baroc, redând opulență și plenitudine.

Ionuț Buruian, pictor de origine română din Spania, care a fost invitatul acestei expoziții (în care a prezentat o serie de portrete de celebrități din domeniul picturii, literaturii și muzicii pe plan internațional), declară despre sine că, cu toate că ar vrea să se considere un artist self-made, a făcut studii de specialitate la Liceul Ștefan Luchian din Botoșani, la Institutul de Arte Plastice din București și la Universitatea de Arte Plastice din Murcia, Spania.. Și noi am observat că este o mare speranță a picturii moderne (și este un excentric neliniștit, pe un calapod de om bun și simțit) și îi urăm mult succes!

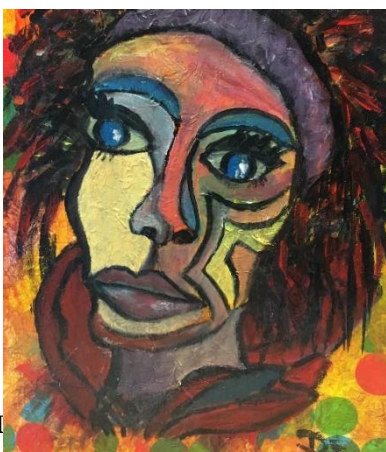

Leonard Cohen pictat de Ionuț Buruian și încadrat de pictorițele Doina Falcon și Eva Halus

Anca Ciupitu-SELFIE 12X12

Carmen Doreal, numele de artist al poetei-pictor Carmen Țuculescu-Poenaru, autoare a sute de tablouri în ulei și acrilic a fost prezentă la expoziția de grup de la Galeria Valmi în mai 2018, ca și în mai 2014. Tablourile sale sunt expuse în galerii de artă și fac parte din colecții particulare din România și America de Nord. Lucrările sale artistice sunt expuse în Europa și în America de Nord în galerii de artă și colecții de particulare. În creațiile lui Carmen Doreal, ordinarul devine extraordinar și bucuria ei de viață este de neuitat, rămânând întipărită pe pânză și în memoria celor care îi privesc tablourile. Din tablourile expuse extragem, ca o caracteristică generală, amprenta stilului popular românesc de motive florale și geometrice repetitive, care reprezintă simfonii de culori și sentimente exuberante.

Doina Falcon - I

Valeria Gruia, directoarea Galeriei Valmi din Outremont, galeria unde a avut loc expoziția, și co-organizatoarea evenimentului, a fost studentă la Arhitectură în România și a practicat această meserie timp de 15 ani. Acestei practici îi datorează stăpânirea la perfecție a perspectivei și a profunzimii tablourilor ei. În prezent este și profesoară de pictură la diverse școli conduse de asociații de pictori din care face parte (Asociația Artiștilor din St-Laurent, Atelierul de Acuarelă *Le Partage*, și *Table rond sur les Arts de la Ville Mont-Royal*). Tablourile ei sunt o delectație prin tușele fine și exacte, tehnici avansate și colorit.

Anca Ciupitu a prezentat cu ocazia expoziției de la galeria Valmi, o parte din ultima sa serie de tablouri intitulată « Turma de oi », ca o încercare de transhumanță peste ocean a elementului mioritic pe care-l purtăm în bagajul nostru genetic. Dar desigur, privitorului răbdător îi revine sarcina deciptării mesajului transmis prin gest și culoare. Folosirea motivelor repetitive, ușor geometrizate înscriu aceste picturi direct pe pedestalul artei contemporane de calitate.

Carmen Doreal - Transcendental Light

Doina Falcon, artistă montrealeză de origine română pictează în stil real- abstract. De când și-a descoperit pasiunea de a picta, Doina a avut numeroase expoziții de grup sau solo. Pentru a menționa doar câteva din ultimul an: "Sentiers en couleurs" grup de 3 artiști, "Dans l'œil du spectateur" expoziție solo, «Imagine» la galeria Art Premier – grup de 5 artiști, « Rêver en couleurs » la Hachem – grup de 5 artiști, "Le monde en couleurs" la galeria Valmi. În prezent expune la "Studio77" în Point-Claire. Doina este membră a grupului artiștilor din West island, și a grupului artiștilor din Ville de Mont-Royal. Doina folosește uleiuri, acrilic, și tehnici mixte, picturile sale sunt vii, pline de lumină și culoare, vibrante de energie. Tablourile Doinei sunt răspindite în America de Nord, Europa, Scandinavia, India și Israel. Mai multe despre arta sa la : www.doina.ca

Valeria Gruia - Toamnă pe lac

Eva Halus - Biserică pe Côte-Ste-Catherine

Picturile pe care **Ionela Manolescu** le-a realizat cu entuziasm și inspirație pentru această expoziție sunt pline de mișcare, sensibilitate și fantezie. Rezultatul : o lume pitorească care nu are nimic de a face cu lumea ordinară. Picturile ei fac parte din muzee și galerii de artă din lumea întreagă. Ea a știut să combine în personalitatea ei talentul de cercetătoare în literatura franceză clasică și traducătoare, cu arta picturii de icoane și cu pictura de sevalet.

Ionela Manolescu și tablourile sale

Iulia Murgulescu - Casa țărănească

Michel Murgulescu, inginer și profesor la Facultatea Politehnică a Université de Montréal, de la ieșirea lui la pensie a putut reîncepe să-și onoreze pasiunea tinereții sale pentru pictură, dedicându-se picturii de sevalet. Este membru al Societății de Arte Vizuale în Direct Inc. Lachine și al Atelierului de Pictură din Lachine, organizate de către Maurice Tessier, pictor și creatorul proiectului « Les Dimanches au canal ». În spatele tendinței sale impresioniste se întrezăresc construcții geometrice precise și un balans de culori, lumini și umbre bine calculat și echilibrat. Aproape că vedem cum un peisaj real este transpus pe pânză cu acel plus pe care numai un adevărat artist îl poate da, când prin tehnica și viziunea sa, îl transformă într-un obiect de artă.

Eva Halus : Pasiunea ei pentru pictura s-a materializat în numeroase expoziții de grup și solo în Montreal. Între 2015 și 2017 a primit o bursă pentru două săptămâni de pictură în aer liber la Val-David, în Laurentide, la Rezidența Scriitorilor și Artiștilor, condusă de scriitoarea Flavia Cosma. O ocazie minunată de a imortaliza lacuri, păduri și munți. Tablourile expuse în mai au reprezentat fiecare scene dintr-un alt anotimp. Picturile emană liniște, armonie, echilibru, într-o expresie plastică în care fiecare culoare dă o altă rezonanță sentimentului celui care le privește. Împreună cu Valeria Gruia ea este organizatoarea acestei expoziții. Picturile ei se pot vedea pe site-ul : fineartamerica.com/profiles/eva-halus

Iulia Murgulescu a început să picteze acum cinci ani în joacă. Decizia a fost luată în urma dezamăgirilor pe care produsele de artă comercializate în marile magazine i-au creat-o, neavând nici un suflet, și netransmițând nici un sentiment. Pictura a ajutat-o să se relaxeze și să se deconecteze de stresul vieții cotidiene, devenind un loc de refugiu. Picturile ei, cu subiecte alese din peisajul satelor, pădurilor și câmpiilor, sunt realiste, cu o gamă de culori pastelată, fiind foarte atractive. Expoziția *Le monde en couleurs* a fost prima sa expoziție la care a participat și s-a bucurat din plin de această expunere alături de pictori profesioniști.

Michel Murgulescu -Biserica de lemn 2017

Daniela Mușet - Soare pe coline

Tatiana Sragar stăpânește cu măiestrie mai multe medii : acuarelă, creion, tuș și pictura în ulei pe suport de hârtie, carton, sticlă, plexiglas și pânză. Însă de 20 de ani pictează numai în ulei, în stil impresionist, cu un puternic accent grafic, reminiscența studiilor de desen din tinerețe. Subiectul ei preferat este natura, în special apa, copacii și florile, dar din când în când realizează portrete și alte compoziții complexe. Are mult talent în a reda jocul de lumini și umbre prin aplicarea dozată a culorilor, fapt care face ca tablourile ei să fie foarte decorative.

Tatiana Sragar - Bees

Vicky Tarcău - Furtuna

Operele **Rodicăi Vinca** se disting prin naturalețe și s-au demarcat prin "tușă personală" cu ocazia unor mari expoziții de grup în România, cu artiști pictori de mare valoare, în spații de expoziție remarcabile cum ar fi « Sala pașilor pierduți » de la Universitatea Gh. Asachi, Iași (expoziție prezidată de pictorul Sabin Bălașa), « Forumul german din Iași », Universitatea Ștefan cel Mare, din Suceava, dar și în Montreal, unde se situează ca finalistă la concursul « Maître en arts visuels de la Banque Nationale », cu ocazia săptămânii angajaților, în anul 2005.

Pictorii români din Montreal doresc să participe la cât mai multe expoziții personale și de grup. Eva Halus le va propune pentru 2019 sau 2020 o nouă galerie, Galeria Métèque situată în cartierul Notre-Dame de Grâce, la 5442 rue Côte-St-Luc.

Daniela Mușet a studiat pictura la Școala Populară de Artă "Ion Irimescu" din Suceava, clasa profesorului Dumitru Rusu, pe care o absolvă în 2003, an în care și obține și un premiul III la concursul național al școlilor de artă, secția artă grafică. Membră a mai multor asociații de artiști din România și străinătate, ea a participat la mai mult de 30 de expoziții de grup și individuale din România și Canada. Tablourile ei sunt luminoase, cu tușe delicate, redând bucuria trăirilor sale.

Vicky Tarcău, artistă pluridisciplinară, absolventă a Liceului de muzică și arte plastice din Timișoara și a Conservatorului Gh. Dima de la Cluj, a conjugat la UQAM, Montreal, interesul pentru muzică cu artele plastice, studiind desenul, pictura și sculptura. Subiectele ei de predilecție sunt apusurile de soare, peisajele tropicale, marea, cu gust particular în acrilic. Se inspiră din impresionismul francez cu pasiune pentru culori vii și forme care sugerează mișcarea. Este membră a grupului Fine Art America și Pasco Art Council, Florida, unde a expus în mai multe rânduri.

Rodica Vinca și două din tablourile sale

SURORILE

Doina HANGANU

Patru fete, patru adolescente, patru femei împlinite. Sunt patru surori, dar legătura dintre ele e mai puțin strânsă decât am putea crede. Nu seamănă între ele nici fizic, nici temperamental, nici ca aspirații. Singura trăsătură comună este dorința de a câștiga, fiecare pentru sine, dragostea și susținerea celor doi părinți. Le unește totuși ceva: gelozia. Căci fiecare le suspectează pe celelalte

că vor să obțină dragostea și protecția părinților în folosul propriu. Scriitorul izbuteste deplin în a sublinia acest sentiment comun celor patru.

Eroinele, Ana, Dora, Nina, Maghi, își spun pe rând viața adresându-se nouă, interlocutorii lor. Povestesc, vorbesc, descriu și comentează tot la persoana întâia, privind evenimentele retroactiv: „Dacă aș fi știut...” sau „Ce bine ar fi fost dacă...”

Punându-și personajele să vorbească astfel cu noi, Leonard I. Voicu realizează un amplu cadru social al satului Antonești, județul Teleorman: gospodăria, obiceiurile, ambianța, relațiile sociale și limbajul foarte autentic.

Dar cea mai de seamă reușită a autorului este aceea de a se substitui, el bărbat în putere, sufletelor a patru femei. Și mai greu, de a trece împreună cu ele, prin toate etapele vieții: de la copilărie la adolescență, apoi la maturitate deplină și ajungând pâna la final.

Găsim în paginile cărții, cum spuneam, temperamente foarte diferite. Ana, din anii preadolescentini obsedată de dorința de a cunoaște dragostea prin „câtiva care au trecut rapid prin viața mea”. Căsătoria ei în ciuda speranței de a alege ce e mai bun, e nefericită. Ajunge mereu să înțeleagă că „mă mințeam singură” și că „totul se plătește”, adică greșelile. Cel care înțelege drama ce mocnește în sufletul Anei este Ticu, tatăl ei, personajul cel mai bine realizat al cărții. Acesta, asistând la un dialog între Ana și mama ei, trage concluzia despre relația fetei cu soțul ei: „Nu sunteți pe aceeași lungime de undă, nu vă iubiți” și la protestele Anei, continuă: „Tu nu vezi că nici nu ți-e drag să-i spui pe nume?” Observație nu numai pertinentă, ci dovedind inteligența și spiritul subtil de observație al personajului.

Dora, a doua soră, mai hotărâtă, mai voluntară, bătaușă, agresivă și în limbaj încă din copilărie, va rămâne agresivă și în dragoste. Devine înțeleaptă cu timpul, se încadrează în societate, nu vrea să învețe mai mult decât necesar, dar muncește în colectiv cu plăcere și cu realizări. Are o familie frumoasă, în plină armonie cu soț și copil, dar când să se bucure de toate...

Din povestea Dorei, un moment important și semnificativ este noaptea în care fata, la chemarea lui Ticu se duce să doarmă cu el. Acesta, în loc să o certe pentru bătaia cu un

băiat pe care îl... mușcase, o lipește de spatele său și o îndeamnă să-i simtă căldura corpului, apoi îi spune: „Când ești în fața vreunui pericol, să-ți aduci aminte de această căldură. Ea te va susține ca să învingi și să nu dai înapoi niciodată.” Este un moment definitoriu pentru personaj. Dar și pentru reușita autorului.

Târziu, și Dora ajunge la concluzia: „dacă îmi ascultam sufletul de fiecare dată, ce ar fi fost.”

Nina, la fel de răutăcioasă ca celelalte, în relațiile cu surorile, invidioasă pe ele, invidie reciprocă de fapt. Are o viață mai liniștită, mai echilibrată. Ea este aceea care - mereu cu nasul în cărți - într-un moment de intimitate cu bărbatul ei, face portretul soțului ideal: „Ești puternic și gingaș [...] ești vesel mereu [...] ești muncitor [...] ai încredere în tine, totuși îmi ceri sfatul, miroși bine [...] dar mai presus de toate, mă iubești pe mine.” Sunt cuvintele personajului, o fată cu viața împlinită și cu fericirea în sfârșit, găsită.

Maghi, de la început, „de când eram mică” năzuiește să ia din viață „o porție cât mai mare”. Devine o expertă în a minți la școală pe profesori iar acasă pe părinți. Copilăria și adolescența ei sunt pline de întâmplări hazlii, ea având rolul principal și fiind capul răutăților. E obraznică și rebelă, răzbunătoare până la a aprinde coliba paznicului de la colectiv care nu lăsa copii să fure fructe din livadă. Dar, și pe ea o va potoli viața când, peste ani, își va găsi perechea, omul potrivit. Oprește șirul minciunilor, știe să își ceară iertare și de la surori, altă dată necăjite de poznele ei, și de la bărbat. Cu timpul devine înțeleaptă „am învățat să nu mă dau bătută niciodată.” Ajunge la un bun final cu soțul său, devine bunică, se bucură de nepoți.

În afara celor patru surori, autorul introduce un alt personaj, creionat cu multă măiestrie. Este Ticu, numele alintat al tatălui, care se numea, nici nu se putea altfel, decât, Marin. E înțelept, e sensibil, caută și găsește totdeauna soluții la conflictele familiale și sociale. E susținătorul moral al fetelor. Sfaturile lui sunt pornite din dragoste și experiență. E un altfel de Moromete. În afară de exemplele citate mai sus, este demnă de menționat împrejurarea în care, având funcția de primar, trebuie să judece un conflict între niște ciobani macedoneeni și un localnic. Leonard I. Voicu îl pune pe eroul său în postura unui adevărat rege Solomon prin înțelepciunea felului de a rezolva situația. Ticu este de fapt „raisonneur-ul”, cel care-l reprezintă pe autor și atitudinea sa. El le învață pe fete să stea mereu în față, să fie fruntea, nu coada, „peste tot să fim primii”.

Volumul „Surorile” nu este un roman. Cuprinde patru capitole, patru portrete, fiecare putând fi socotite nuvele. Leonard I. Voicu este un bun cunoscător al vieții satului. Obiceiurile, îndeletnicirile, mentalitățile, sunt înfățișate în mod realist iar limbajul este mănuit atent, fapt care contribuie în mare măsură la realizarea notei de autenticitate de care are nevoie o operă literară. Volumul este o reușită a autorului care se dovedește un prozator de talent.

PE URMELE LUI RADU STANCA: UN MOMENT EXEMPLAR ÎN ISTORIOGRAFIA LITERARĂ ROMÂNEASCĂ

Anton SOARE

Doamna Anca Sîrghie face parte dintre universitarii și cercetătorii cărora soarta le-a permis să-și consacre întreaga carieră unui singur subiect-pivot, pasionant și practic inepuizabil. Nu eludăm, citindu-i Cv-ul, cercetarea și a altor scriitori, mai ales că în anul 2016 a fost recompensată pentru cartea sa *Lucian Blaga și ultima lui muză* cu Premiul Uniunii Scriitorilor din România, la filiala Sibiu. Dar, acest fapt nu umbrește adevărul că de zeci de ani, mai exact din 1975, când

Domnia sa a început să lucreze la o teză de doctorat intitulată *Radu Stanca – Studiu monografic*, ale cărei roade au fost publicate în volumul *Radu Stanca și obsesia Thaliei. Ipostazele omului de teatru*, apărut la Editura și Casa de presă Tribuna din Sibiu în 1996, Anca Sîrghie sapă cu răbdare și îndârjire, cu sârg, dacă îmi permiteți acest joc de cuvinte onomastic, în aceeași mină de aur ale cărei bogății a avut intuiția să le ghicească de la bun început. Au urmat, în 2012, volumul *Dăltuiți* (330 p.), o culegere de texte inedite ale lui Radu Stanca, și trei ani mai târziu *Radu Stanca. Profil spiritual* (720 p.), prefăcut de Eugen Simion, ce trebuie considerate ca un preludiu, așa zice imperios, al unei ediții a operelor sale complete, realizate ca îngrijitor de ediție alături de profesorul Marin Diaconu.

Vedem, dacă și numai după aceste titluri, că Doamna Anca Sîrghie și-a consacrat toate energiile și talentele de cercetător de care dispunea, aproape în întregime unei întreprinderi de proporții uriașe: restituirea și difuzarea momentului cultural pe care îl reprezintă pentru români, în istoria anilor 1940-60, personalitatea amestecată de plurivalentă și de fertilă a lui Radu Stanca, o personalitate pe care mai multe condiții politice și biografice au împiedicat-o să-și fructifice pe deplin nenumăratele haruri și să se facă cunoscut țării lui, așa cum ar fi trebuit de la bun început. Este vorba despre un poet baladist neîntrecut în literatura română, de un dramaturg de mare valoare, dar aproape uitat, de un teatrolog cu viziune reformatoare, de un eseist rafinat și nu mai puțin de un actor și regizor ingenios, după cum Radu Stanca este prezentat în ultimul volum al Doamnei Sîrghie, pe care vom avea plăcerea să-l consemnăm, *Radu Stanca. Evocări și interpretări în evantai*, apărut anul trecut la Sibiu, în Editura Techno-Media.

Nu mai este vorba de astădată de un studiu monografic sau critic datorat unui singur autor, ca în volumele precedente, chiar dacă autorul este plin implicat, ci de o culegere măiastră de mărturii, de comentarii și de convorbiri venite din toate orizonturile scenei culturale pe care a evoluat Radu Stanca. Nu mai puțin de 55 texte, dintre care 27 sunt semnate chiar de editoare sau sunt interviuri edificatoare ale dânsului cu persoanele unor evocări, texte distribuite cu înțelepciune în cinci capitole, își întrețes culorile vii și călduroase într-un imens gherghel dedicat cu multă recunoștință și discernământ profesorului, prietenului, camaradului sau mentorului care le-a inspirat. Rare sunt volumele care întrunesc un număr așa de mare de contribuții atât de variate și prin subiectul și prin tonalitatea lor particulară, consacrate unei singure personalități, ale cărei fațete, ele însele neașteptat de numeroase, impuneau, ca să zic așa, o asemenea îmbulzeală.

Ar fi inutil și chiar injust să spicuiască acum printre giuvaierile adunate în acest sipet; fiecare din ele își merită în modul lui particular atenția noastră specială, în așa măsură încât aș recomanda interesatilor o lectură nelineară, cu deschiderea cărții la întâmplare, pentru a savura în ea însăși tonalitatea fiecărei contribuții astfel descoperite, pentru a reveni apoi, într-un alt moment potrivit unei astfel de activități, la altă descoperire, într-un alt loc desemnat de sorți. Nu vă temeți, o astfel de lectură nu riscă să ducă la o recepție de ansamblu dezordonată a volumului: lineamentul riguros și elegant după care aceasta se organizează ne va apărea din ce în ce mai mult, pe măsură ce avansăm în spicuirile noastre, și sinteza se va face de la sine. Fără deci, să aleg eu însumi în locul dumneavoastră, aș vrea numai să menționez, cu voința de a ilustra diversitatea cu totul deosebită a acestui volum, doar două intervenții, prima datorată Doamnei Dorina Stanca, soția personajului principal, ea însăși actriță de mare valoare, și a doua domnului Horia Stanca, fratele lui. Ambele contribuții introduc o notă binevenită de lirism familial în corul foștilor elevi și colaboratori însuflețiți de considerații cu precădere profesionale. Este greu să nu te lași cuprins de o puternică emoție citind rândurile în care Doamna Silvia Popescu evoca dragostea temeinică și profundă care i-a legat pe cei doi soți. Evocarea culminează în mod natural cu frânturi din lirica stanciană, unde Doti mărturisește prin cuvintele poetului: "Străinule intrat aici hoștește! / Hoinarul căzut în mreaja mea, / Ia-mi palma desfăcută și citește / Nu soarta mea e-n ea, ci soarta ta." Ca și cum poetul ar răspunde chiar acestui catren, un dialog de mare poezie se leagă între cei doi soți: "Când dormi ești mai frumoasă decât trează, / Deci lasă-te, iubita mea-ntr-o pernă! / Eu te veghez din jiltul cu spătează / Căci mâine vreau să văd cum prima rază / Îți bea din sân minunile eterne." Nu putem mai bine înțelege harul pe care Radu Stanca a știut să-l răspândească printre toate cercurile în care a evoluat decât lăsându-ne vrăjiți de minunea acestui cuplu nedespărțit până dincolo de moarte.

Țin să subliniez că această notă lirică, tulburătoare tocmai prin variația discretă pe care o introduce, este reluată, cu un efect orchestral deosebit de inspirat, în partea a cincea a volumului, intitulată poate puțin prea sever, *Anexe*. Sau poate prea lucid, dacă prin « anexe » înțelegem tot ce un mare artist a putut lăsa pe lume în urma lui, în urma unei vieți prea crunt trămită de soartă. Nu m-am putut împiedica citind acest epilog, atât de bine pregătit de restul volumului, să îmi amintesc de Bela Bartok, compozitorul genial al cărui avânt creator a fost întrerupt de o moarte timpurie, și care se pare că ar fi zis, puțin înaintea de a se stinge, la o vârstă de altfel mult mai înaintată (64 de ani, în 1945): « Nu îmi pare rău că mă duc, ci numai că mă duc cu valizele pline ». Radu Stanca și-a zis probabil de mai multe ori același lucru, dar valizele lui au rămas aici, printre noi, și este o datorie a noastră primordială să distingem cât de cât, scotocind prin ele, viitorul creator care nu a putut să fie pe deplin realizat. Sper de aceea din toată inima ca exemplul de netăgăduită perseverență și îndârjire pe care Doamna Anca Sîrghie l-a dat istoriografiei literare românești să fie urmat de generațiile viitoare.

cercetători literari, cu un citat ales chiar din epilogul de care vorbeam, mai precis din textul Domnului Ion Manițu, intitulat *Ne închinăm adânc îndurerați*: "Aparținând generației de intelectuali cinstiți care a plătit un greu și nedrept tribut

războiului și căreia războiul i-a răpit anii cei mai frumoși ai tinereții, poetul a înțeles profund această temă [a actualității imediate] și a exprimat-o cu o impresionantă forță. De neuitat pentru noi sunt versurile publicate acum câteva luni în paginile revistei noastre, intitulate *Testament* și dedicate fiului său. Visându-l cosmonaut, îi spunea: Iar dacă poți și ai cumva răgaz /

Din focul navei tale, planetar, / Ia o scânteie – chiar și pentru-un ceas, / Și-n amintirea mea aprinde-o iar.”

Grație, în foarte mare măsură, Doamnei Anca Sîrghie, această scânteie nu s-a stins și avem toate motivele să sperăm că ea va arde și pentru generațiile viitoare.

PE SCENA VIEȚII ȘI A CÂNTECULUI CU AL BANO ȘI ROMINA POWER

Elena BUICA

Trăim o bucurie de factură specială când se întâmplă ca, după voia jocului și a întâmplării, să ne regăsim raportați la ceva ce a fost pus la păstrare în vederea unor reveniri. Acum mi-a ieșit în cale admirabilul cuplu care ne-a înflorit viața prin miracolul scenei în anii '70-'80, Al Bano (Albano Carrisi pe adevăratul său nume) și Romina Power. I-am revăzut acum spre sfârșitul anului 2017, într-un concert susținut în frumoasa sală a Cazinoului "Rama", din Ontario, la

aproape două decenii de când cei doi au renunțat la a mai împărți scena.

E lesne de înțeles emoția momentului deosebit al reîntâlnirii cu acest cuplu de aur al Italiei care a reprezentat unul dintre cele mai faimoase duete din muzica internațională și a fermecat publicul chiar de la prima lor apariție, la San Remo.

Reîntâlnindu-ne cu hiturile lor "*Felicità*", "*Sempre sempre*", "*Nostalgia Canaglia*" sau "*Liberta*", am revăzut în anii tinereții lor și tinerețea noastră încărcată de emoția, nu numai a cântecelor, dar și a farmecului frumoasei lor povești de iubire pe care le-o citeai pe față. Ne convingeau că sunt sinceri, că se iubesc și dincolo de scenă, că iubirea lor este una dintre cele mai frumoase date în dar omului pe acest pământ.

Mi-au trecut fiori prin inimă amintindu-mi, că în acei ani când se bucurau de succese răsunătoare, ceva sfâșietor a intervenit și a distrămat o dragoste aproape ca cea întruchipată de Shakespeare a cuplului Romeo și Julieta și a făcut țândări și pulbere căsnicia și mirajul scenei lor. Curând am aflat motivul. Publicațiile din toată lumea anunțau dispariția fără urme (chiar și până în zilele noastre) a Yleniei Carrisi, copilul lor cel mare. Ulterior, durerea și neînțelegerile au determinat destrămarea cuplului.

Ascultându-i acum, le-am recunoscut vocile, chiar dacă puțin schimbate, dar inconfundabile, voci care au format în acei ani unul din cele mai faimoase duete cu succese fulminante.

Am re trăit în alt registru farmecul de odinioară, i-am regăsit ca și atunci, la fel de sinceri, simpli și tonici, chiar dacă anii i-au marcat și pe ei. Romina câștigase mult în greutate, iar problemele de sănătate ale lui Al Bano erau vizibile. Am întrezărit, țesută cu fire nevăzute, frumoasa și dramatica poveste de iubire, sfârșită prin divorț și acum cu reveniri și revigorări. Cuvântul "iubire" din cântecele lor de atunci, a fost înlocuit cu cuvântul "respect". "Am depășit neînțelegerile și acum am regăsit respectul reciproc", așa după cum mărturisesc ei.

Spectacolul a început cu casa închisă de mai multe zile. Sala a fost arhiplină cu spectatori, mai ales, de vârsta lor și au făcut ca

interiorul să vibreze de emoție și de încântare. Aplauzele au fost îndelungi, la scenă deschisă. Cele mai emoționante momente au fost atunci când au dansat pe scenă ca altădată. Am avut și momente de tristețe, când Romina a recitat o poezie scrisă, cu suflul ei de mama rănită:

"Un copil se joacă cu prietenii săi./ O mamă se joacă cu copilul ei./ Timpul se joacă cu viața./ Și mă joc cu gânduri adesea despre tine.//

Un copil își pierde prietenii atunci când crește./ O mama își pierde copilul când crește./ Timpul își pierde valoarea atunci când este pierdut./ Și mă pierd atunci când nu te mai găsesc.//

Un om este fericit atunci când găsește un adevărat prieten./ O mamă este fericită când își găsește copilul./ Timpul este fericit când este trăit pe deplin./ Și sunt fericit când îți amintești de mine.//

Un om moare și lasă un prieten cu o amintire./ O mamă moare și lasă un copil cu o amintire./ Timpul nu moare niciodată, dar lasă prea multe amintiri./ Și când voi muri, îmi voi lăsa dragostea ca o amintire pentru tine". (O mama, un copil, timpul și eu)

Cel mai emoționant moment care a sculat sala în picioare a fost cântecul lor, asemenea unui testament muzical, tradus în toate limbile de largă circulație, "*Felicità*" Fericirea de care suntem însetați cu toții și pe care o căutăm până în momentul trecerii peste granița vieții și pe care ne-o dorim și în zările albastre, pentru vecii vecilor.

Închei reproducând versurile răscolitorului cântec prin care ei ne amintesc cu bucurie că fericirea se află în preajma noastră, în simplitatea și frumusețea fiecărei zile ce-o trăim:

"Fericirea e a se ține de mână și a merge departe./ Fericirea e privirea ta, inocența în mijlocul oamenilor./ Fericirea e să ne stăm alături ca și copiii./ Fericirea, fericirea.// Fericirea e o pernă de fulgi, apa unui râu ce curge./ E ploaia ce cade de după perdele./ Fericirea e stingerea luminii pentru a face pace./ Fericirea, fericirea.// Fericirea e un pahar de vin și o gustare./ Fericirea e a lăsa un bilet într-un sertar./ Fericirea e să cântăm în doi cât îmi plăci./ Fericirea, fericirea.

Cor: Ascultă în aer, e deja cântecul nostru de dragoste care trece ca un gând de fericire.

Ascultă în aer, e deja o rază de soare mai caldă care trece ca un surâs cu mireasma de fericire.

Fericirea e o surpriză seara cu lumina aprinsă și radioul ce se aude./ E o felicitare plină de inimioare. / Fericirea e un telefon neașteptat./ Fericirea, fericirea.// Fericirea e o plajă noaptea cu zgomotul valului./ Fericirea e o mână pe inima plină de dragoste./ Fericirea e așteptarea răsăritului pentru a o face din nou./ Fericirea, fericirea

Cor: Ascultă în aer ..."

ANOTIMPUL MACILOR, DE VERONICA OȘORHEIAN

Corina Diana HAIDUC

Poeta Veronica Oșorheian publică anul acesta al patrulea volum de poezie la editura „Ecou Transilvan” din România. Împărțită în două cicluri, unul dedicat mamei și altul de Reflecții, cartea cuprinde în a doua parte – Addenda – Ocazionale.

Versurile se completează armonios cu ilustrațiile expresive ale lui Andrei Medinski, reprezentând: chipuri de copii bucălați ce se joacă, femei ce torc lâna cu fusul, bărbați lângă cazanul de țuică, ciobani, carul cu boi și cai. Toate aceste portrete pun în valoare și mai mult imaginea sugerată de versul măiestru al poetei.

Veronica Oșorheian a avut debutul editorial în 1999 și de atunci, așterne pe hârtie lacrimi de dor, sentimente de recunoștință, pace și duioșie. Originară din Năsăud și stabilită în Alba Iulia, autoarea păstrează nostalgia pământului de acasă și a copilăriei, evocându-le cu talent în delicate versuri. și condusă de motto-ul lui Tom Stoppard de pe interiorul copertii 4: „Dacă păstrezi copilăria mereu cu tine, nu vei îmbătrâni niciodată.” De asemenea, abundența de regionalisme ne aduc cu ușurință în atmosfera de la țară (coleșă – mămligă, trișcă – fluiet, gubă-suman mișos).

De o deosebită sensibilitate este poezia „Sânul mamei”. Abundența de figuri de stil vizuale și olfactive, te face să te simți aievea un sugar, încântat de tot ce reprezintă tot universul în acel moment.

Sânul mamei

A pământ bogat și reavăn mirosea,
A pământ sfințit de raze-nvăpăiate
Și a rouă descântată-n vas de peruzea,
Pentru leacul suferințelor dintâi;

Mirosea și a tinere ierburi de leac,
Strânse din adâncul adânc al pădurilor,
Și a mireasmă de roșie petală de mac
Scuturată în poala tăcutelor holde;

A pere coapte mirosea, a miez de nuci bătute,
A struguri busuioacă și proaspătă otavă
Cosită ș-adunată în doinele știute;
A holdă secerată și a pâine aburindă;

A busuioc, din struțul popii, mirosea,
A cald omăt ce-nfășura întinsul,
În care sfântul bob de grâu se odihnea
În tihna pregătirii de nouă încolțire;

A liniște de prunc blagoslovit,
A rugăciuni și-a nopți cu lampa trasă,
A tânăr trup în lacrimă sfințit,

Când nu răzbea să curme întreaga suferință.

Raiul este pe pământ, ne amintește poeta Veronica Oșorheian în poezia „Peisaj de mai”. Și unde altundeva putea fi, decât în natură „peste pajiști pestrițe” unde „se-ngână arome/de maci și de soc,/de flori de salcâm/împlinite de rod” și unde „pacea-i deplină,/din munte în vale/și drumul cotește,/suind, coborând,/lângă mine e Raiul/și Raiul îmi pare/

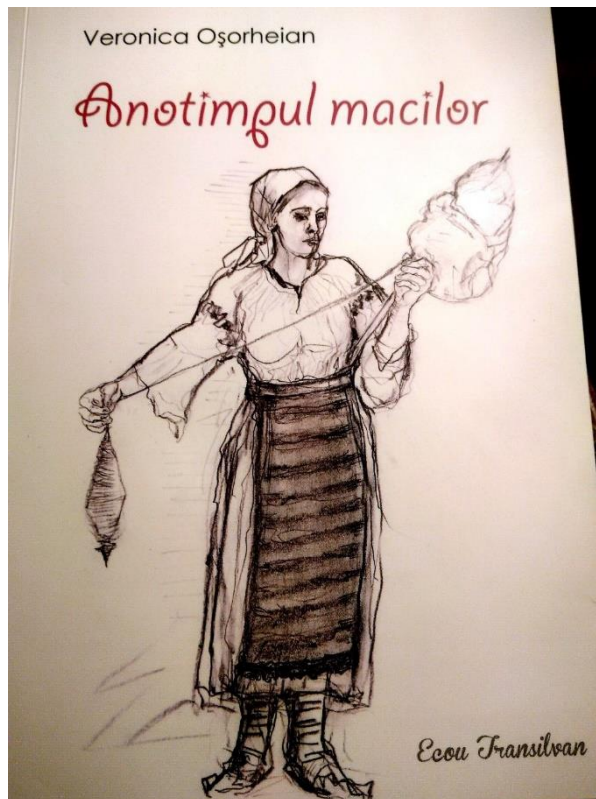
Anume făcut/în brațe să-l strâng.”

Anotimpul macilor este vară, căldură și maturitate. „Ploaia de petale roșii” este lanul de maci și obrajii îmbujorați ai copiilor.

La întrebarea existențială - Cine sunt eu? -, autoarea răspunde cu smerenie: „Boare și lut”: „Sunt cântec de ploaie,/sunt boare grăbită,/Sunt lacrima Domnului -/Pe pământ risipită.” și „Sunt lutul pe care,/Pășind zi de zi,/Aminte-mi aduc/că lut eu voi fi.”

Frumos și delicat, sufletul poetei împărtășește cititorului o parte din el. Mulțumim.

Felicitări, Veronica Oșorheian, pentru buchetul de versuri măiestre și la mai multe scrieri!

ANUNȚURILE COMUNITĂȚII

Grupaj realizat de Victor Roșca

NOTĂ: Toate activitățile culturale care se desfășoară la Sala Parohială „Pr. Petre Popescu” sunt suportate financiar de Catedrala Ortodoxă Română „Buna Vestire” din Montreal, proprietara imobilului

**Biblioteca „Mihai Eminescu”
a Bisericii „Buna Vestire”**

Biblioteca este deschisă:

- marțea și joia între orele 11:00 – 13:00, de pr. Liviu Alexandrescu, și
- duminica între orele 11:30- 13:00.

Biblioteca dispune de 20.000 de volume dintre care circa 5.000 în limba română și circa 15.000 în limbile franceză și engleză.

**Scoala duminicală
pentru copii
a Bisericii Buna Vestire**

Scopul școlii duminicale este formarea micului creștin. Se transmit copiilor iubirea de semenii, generozitatea, respectul față de părinți. Copiii sunt pregătiți să devină oameni de caracter, integri, harnici.

Abonamente

Vă rugăm să vă abonați pentru susținerea revistei. Costul anual este de 25\$.

1. Dreptul de a reproduce și de a difuza din revista „Candela de Montreal” este rezervat numai redacției.

2. De conținutul articolelor din revistă este răspunzător autorul.

* Candela pe internet:
bunavestire.ca/revista-candela
sau contact la
<http://pages.videotron.com/romanblt/>

**ABONAȚI-DONATORI
CANDELA 2018**

H.D. Silvian	200\$
Constantin Boboc	100\$
Leonard Voicu	50\$
Grigore Grăjdan	40\$
Total	510\$

**Cenaclul Eminescu
din Montreal**

Vă invită la întâlnirea de joi 18 octombrie, orele 18:00; adresa: Centrul Comunitar CDN - 6767 Côte-des-Neiges Este o întâlnire în care vom sărbători 10 ani de la înființarea cenaclului și vom avea ca invitat pe artistul plastic Petru Ilie Birău din România. Pentru mai multe informații puteți comunica cu Leonard I. Voicu, președintele Cenaclului tel: 514 910 6738, ori prin e-mail la leonardvoicu@gmail.com

**Programul
Slujbelor religioase**

În fiecare duminică și în zilele de sărbătoare marcate cu roșu în calendarul creștin:

- Orele 9:30 – Utrenia;
- Orele 10:30 – Sfânta Liturghie.

În fiecare vineri la orele 18:00 se oficiază Slujba Acatistului și Taina Spovedaniei.

**Sărbători religioase și
programul liturgic**

- Sâmbătă 8 sept. 2018, Nașterea Maicii Domnului;
- Vineri 14 sept. 2018, Înălțarea Sf. Cruci;
- Vineri 26 oct. 2018, Sf. Mare Mucenic Dimitrie;
- Joi 8 nov. 2018, Sf Arhangheli Mihai și Gavril.

Servicii religioase

Anul	Botezuri	Cununii	Înmormântări
2009	113	19	9
2010	124	17	4
2011	128	19	4
2012	101	15	4
2013	121	25	10
2014	129	18	4
2015	89	12	7
2016	119	15	2
2017	85	15	6
Total	1009	155	50

**Adunare generală anuală
ACSR**

Adunare avea loc la începutul lunii noiembrie, mai precis sâmbătă 3 noiembrie.

Locul și ora exactă vă vor fi comunicate în timp util.

Vă fi o întâlnire de lucru, avem de parcurs mai multe puncte și ne vom rezuma a fi doar membrii ACSR.

Vă doresc o vară plăcută și să ne revedem sănătoși.

Leonard I. Voicu,
Președinte ACSR

**Să ne cunoaștem
profesioniștii din comunitate**
**Me CEZAR CATALIN MIHAI
Avocat**

5497A, Ave Victoria, Bureau 104,
Montréal (Québec) H3W 2P9

Tel. : 514-341-5330, Fax: 514-341-8626

- Imigrație
- Drept matrimonial (separări, divorțuri, garda copiilor, pensii alimentare, litigii testamentare, omologări testamentare etc.)
- Drept imobiliar (defecte ascunse de construcție ori vicii de sol; recuperarea comisiunelor datorate agenților imobiliari)
- Régie du logement

VIOLETA PÎRVU
Courtière immobilier agréé

333 Champagne, St-Eustache J7P 2H4

Cell: (514) 567-4619

Courriel: info@violeta.ca

**Cele mai bune condiții pentru clienții
români la www.violeta.ca**

**Din programul FRC
pe lunile august-septembrie
2018**

- Formația **ARIMII** și formația de jocuri populare a **Ansamblului DATINA** vor susține un spectacol la „Câmpul Românesc” de la Val David, sâmbătă 18 august, cu prilejul tradiționalei sărbători câmpenești de Sfânta Maria, organizată de **ARC**.
- **Cenaclul umoriștilor și al prietenilor literaturii „Păstorel Teodoreanu”** - joi, 13 septembrie 2018, la Catedrala **Sf. Ioan Botezătorul**, 1841 rue Masson, Montreal, H2H 1A1, între orele 17:00 și 18:00.
- **Cenaclul de istorie, tradiții și spirit românesc „Mihai Viteazul”**, la aceeași adresă, în continuare (între orele 18:00 și 19:00).
- **Medicină naturistă** – sfaturi de la medicul Iulian Mihăescu – în același loc de la 19:00.
- Spectacol de poezie Adrian Munteanu la Casa Română, 8070 Cristophe Colomb, duminică 26 august, începând cu orele 12:30.
- Formularul de adeziune la FRC poate fi descărcat de pe site-ul www.getbeget.org, pagina facebook a FRC sau solicitat colectivului de redacție.
- Versiunea on-line, lărgită, a Buletinului info poate fi consultată la aceeași adresă de mai sus.

CENTENARUL MARII UNIRI

LOZINCI DE LA MARȘUL CENTENARULUI
Alba Iulia – Chișinău, 1 iulie -1 sept.2018,
parcurgându-se 1300km pe jos.

România n-a avut
 Graniță la Prut !

Ridică-te Ștefane!
 Cu brațul tău cel sfânt,
 Unește Basarabia
 Cu-al patriei pământ !

Un jurământ ne leagă,
 Țara noastră-ntregă !

Acolo este țara mea,
 Și neamul meu cel românesc,
 Acolo eu să mor aș vrea,
 Acolo vreau eu să trăiesc !

Doar o țară am, și asta o iubesc,
 Basarabia, pământ românesc.

BASARABIA, pământ românesc,
 Furat, furat, de imperiul rusesc !

Romania Mare, în vechile hotare !

Și am venit, să te salut,
 Fratele meu, de peste Prut

Trăiască, trăiască
 Trăiască și-nflorescă
 Ardealul, Moldova și Țara Românească !

Aceiași sânge, aceeași țară
 Români am fost, cu toți odinioară !

Mausoleul de la Mărășești este dedicat eroilor Primului Război Mondial.
 A fost ridicat pe locul în care, în vara anului 1917, s-au desfășurat luptele de la Mărășești, soldate cu victoria trupelor române.

INVITAȚIE

Candela de Montreal

VĂ INVITĂ SĂ PARTICIPAȚI LA

**„FESTIVALUL
 CANDELA 2018”**

ce va avea loc la **Casa Română** (Casa parohială a Catedralei Buna Vestire din Montreal) în **4 noiembrie**, prima duminică din luna noiembrie, între orele **14:00 și 18:00**.

Festivalul va prezenta 4 expoziții cu vânzare: de cărți (scrise de autori canadieni de origine română), picturi, icoane și artizanat (bijuterii și costume populare).

Programul va cuprinde un spectacol pregătit de cei mai cunoscuți și îndrăgiți artiști ai comunității româno-canadiene.

14:00 Deschiderea festivităților:

- –Binecuvântarea Părintelui Liviu Alexandrescu – Catedrala Ortodoxă Română Bunavestire;
- Prezentarea participanților: Corina Diana Luca, secretara Comitetului de organizare;
- Discurs de bun venit: D-l Victor Roșca, fondatorul festivalului și președintele Comitetului de organizare;
- Discursurile oficialităților invitați ai festivalului,
 - Reprezentanți ai Ambasadei și Consulatului Român din Montreal;
 - Reprezentanți ai primăriilor de arondismentului și Montreal;
 - Reprezentanți ai ministerelor culturii de la Quebec și Ottawa.

14:30 Program artistic

Momente muzicale cu cei mai buni soliști din comunitatea română:

- muzică populară românească;
- muzică clasică;
- muzică la pianină;
- recital, caval, fluier, ocarină...

Tombola

Discurs de încheiere: Dl Victor Roșca;

Bufet cu gustări și vin.

16:00 – 18:00 Vizitarea expozițiilor.

Intrarea cu contribuție benevolă.